

giz

Congresul Autorităților Locale din Moldova

Str. Columna 106A, Chisinau, Republic of Moldova (secretariat)

Tel: 22-35-09, Fax: 21-35-29, mob. 079588547, info@calm.md, www.calm.md

---

Evaluarea opiniei a APL, ADR-urilor și agențiilor guvernamentale față de cooperare inter-municipale, regionalizare, alte modalități inovatoare în furnizarea serviciilor publice

---

Studiu realizat în perioada 01.12.2011-31.01.2012 de către Congresul Autorităților Locale din Moldova (CALM) în cadrul proiectului GIZ Moldova: "Modernizarea serviciilor publice locale în Republica Moldova"

Autorii

*Carolina Furdui
Ion Beschieru
Nadejda Darie
Ion Croitoru
Octavii Ivanov
Olga Gherman
Ghenadie Scobioala*

28.02.2012

Obiectiv

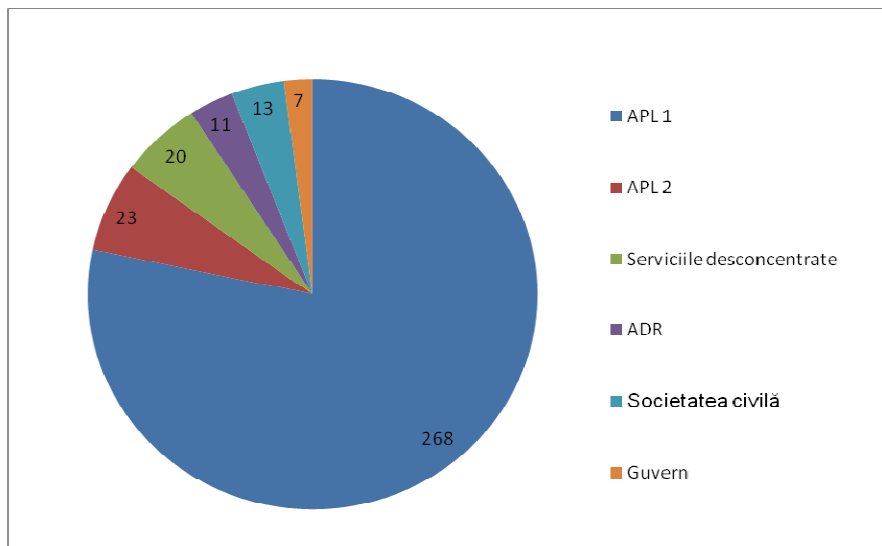
Evaluarea opiniei a APL, ADR-urilor și agențiilor guvernamentale față de cooperare inter-municipale, regionalizare, alte modalități inovatoare în furnizarea serviciilor publice și față de interacțiune între toate aceste instituții în cadrul unor astfel de modalități, identificarea problemelor majore și modalităților de soluționare a acestora

Conținut

I. INTRODUCERE	2
II. REZULTATELE CHESTIONARULUI.....	7
2.1 Administrațiile publice locale de nivelul I (APL1)	7
2.2 Administrațiile publice locale de nivelul II (APL 2)	34
2.3 Serviciile desconcentrate (SD)	50
2.4 Societatea civilă (SC).....	59
2.5 Agențiile de Dezvoltare Regională (ADR)	70
2.6 Instituțiile guvernamentale	75
III. CONCLUZII GENERALE	81
IV. RECOMANDĂRI	83

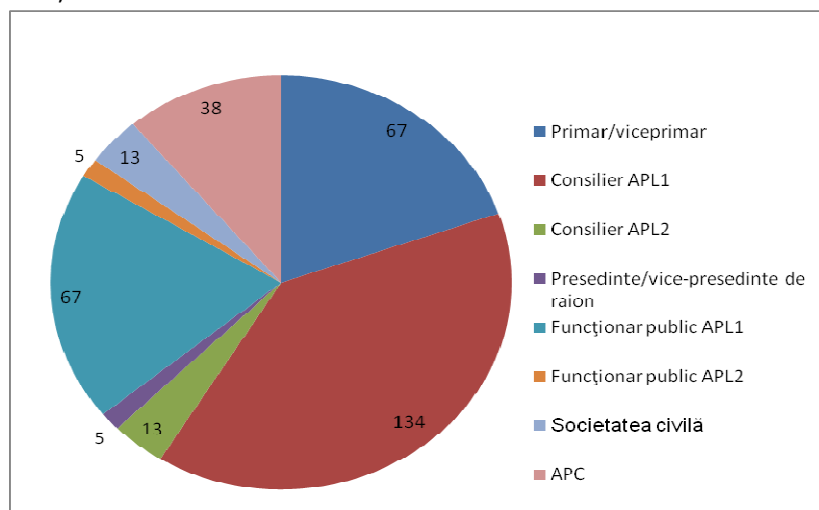
I. Introducere

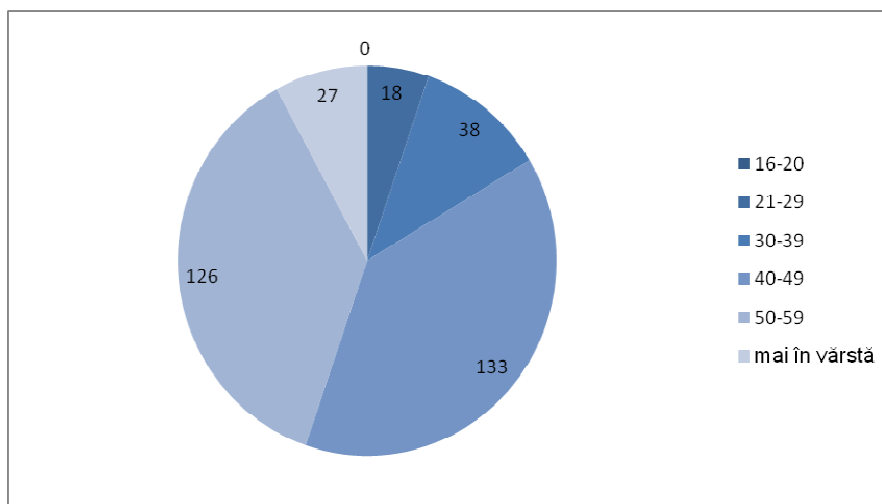
În perioada 01.12.2011 -31.01.2012 au fost interviuate 342 de persoane reprezentanți ai administrațiilor publice centrale, locale și societatea civilă.

Din numărul total de persoane interviuate:

- ✓ 67 sunt primari (viceprimari)
- ✓ 5 președinți (vice președinți de raioane)
- ✓ 134 consilieri ai consiliilor locale,
- ✓ 13 consilieri ai consiliilor raionale,
- ✓ 67 funcționari ai primăriilor (marea majoritate secretari; dar în unele cazuri au fost interviuați percepatori fiscali, ingineri cadastrali, contabili șefi),
- ✓ 5 funcționari ai consiliilor raionale,
- ✓ 13 reprezentanți ai societății civile,
- ✓ 20 conducători ai serviciilor desconcentrate în teritoriu,
- ✓ 11 reprezentanți ai Agenției de Dezvoltare Regională,
- ✓ 4 reprezentanți ai Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor,
- ✓ 3 reprezentanți ai Cancelariei de Stat.

Persoanele intervievate au fost încadrate în câteva categorii de vârstă: 16-20 ani - 0 persoane; 21-29 ani – 18 persoane; 30-39 ani –38 persoane; 40-49 ani – 133 persoane; 50-59 ani – 126 persoane; mai în vârstă de 59 ani - 27 persoane. Observăm că cele mai numeroase grupuri reprezintă persoanele cu vârsta cuprinsă între 40-59 ani în număr de 259 persoane, ceea ce reprezintă 75,7% din numărul total al celor intervieuți.

Intervievarea a cuprins 5 raioane: Șoldănești, Rîșcani, Cahul, Soroca și Orhei în ordinea desfășurării chestionării.

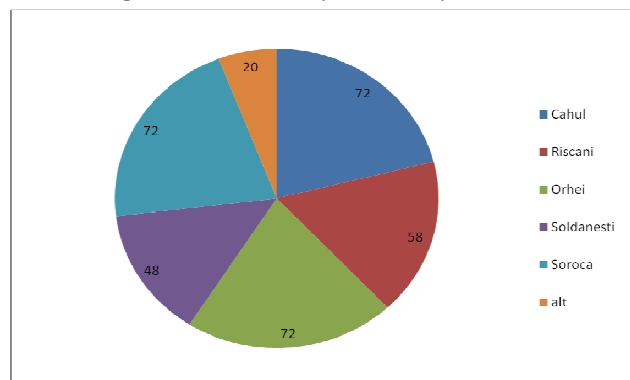
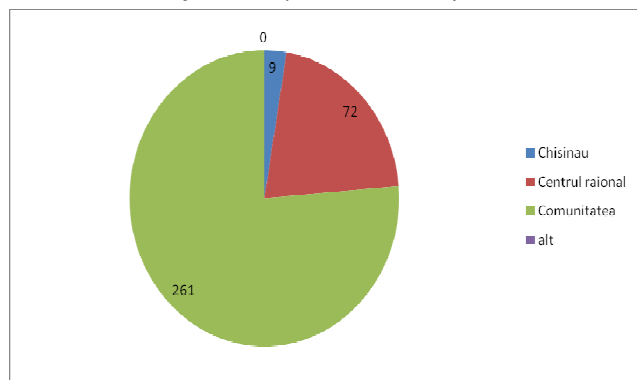
Din raionul **Șoldănești** chestionării au fost supuși reprezentanți din 10 localități: Șoldănești, Olișcani, Rogojeni, Cotiujenii Mari, Cobîlea, Dobrușa, Răspopeni, Vadul Rașcov, Cușmirca și Mihuleni.

În raionul **Rîșcani** au fost intervieuți reprezentanți ai 12 localități: Rîșcani, Mihăileni, Borosenii Noi, Văratîc, Hiliuți, Costești, Petrușeni, Zăicani, Răcăria, Recea, Aluniș și Corlăteni.

În raionul **Cahul** au fost selectate următoarele 15 localități: Cahul, Crihana Veche, Manta, Colibași, Văleni, Slobozia Mare, Giurgiulești, Lebedenco, Moscovei, Roșu, Cucoara, Baurci Moldoveni, Andrușul de Jos, Tătărești și Pelinei.

Din raionul **Soroca** au fost chestionați reprezentanți ai 15 localități: Soroca, Șeptelici, Șolcani, Bădiceni, Dărcăuți, Parcani, Pîrlița, Vădeni, Căinarii Vechi, Cosăuți, Egoreni, Ocolina, Racoveț, Varăncău și Nimereuca.

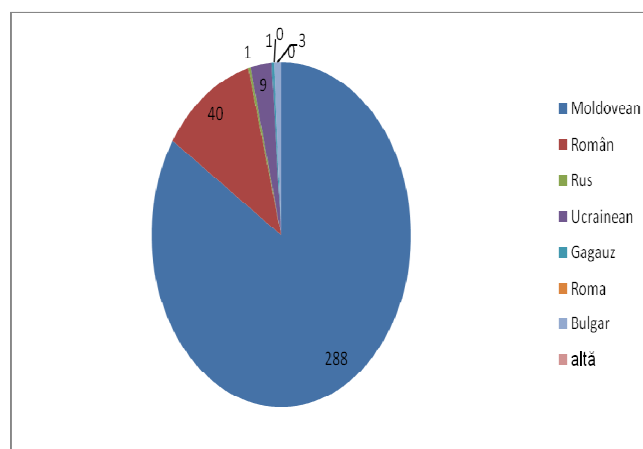
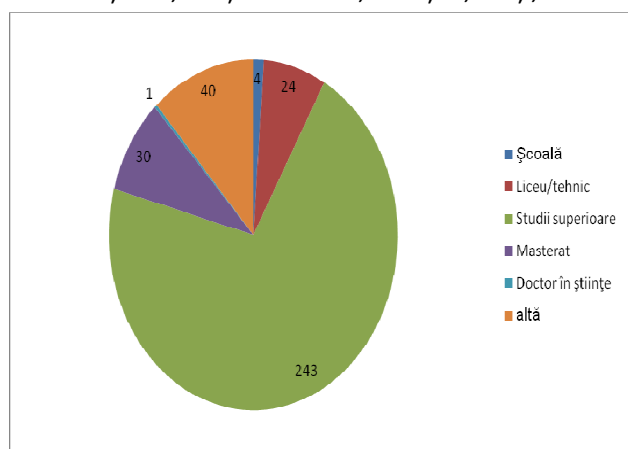
În raionul **Orhei** au fost intervieuți reprezentanții din 15 localități: Orhei, Perescina, Brăviceni, Ciocîlteni, Ivancea, Trebujeni, Seliște, Vatici, Chiperceni, Pohrebeni, Berezlogi, Susleni, Bulăești, Piatra și Pohorniceni.

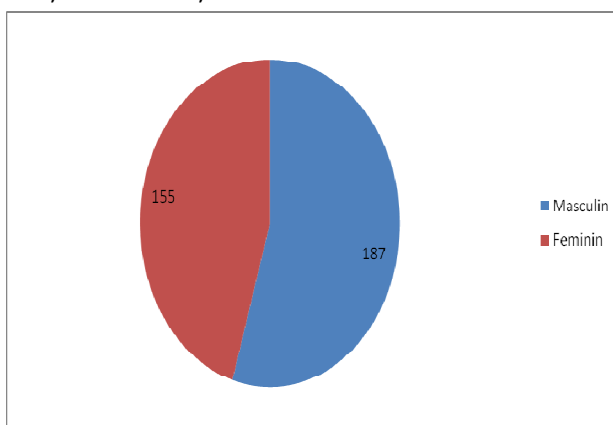
Majoritatea persoanelor intervievate locuiesc în comunitati rurale - 261 persoane sau 76,3% din numărul total al

intervievaților; 72 locuiesc în centrul raional și 9 locuiesc în municipiul Chișinău.

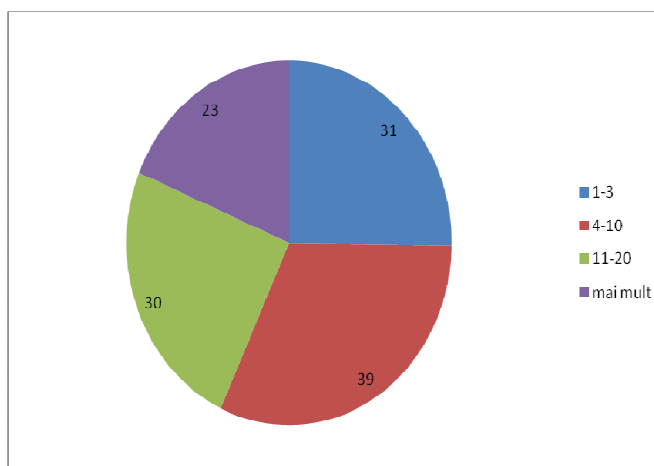
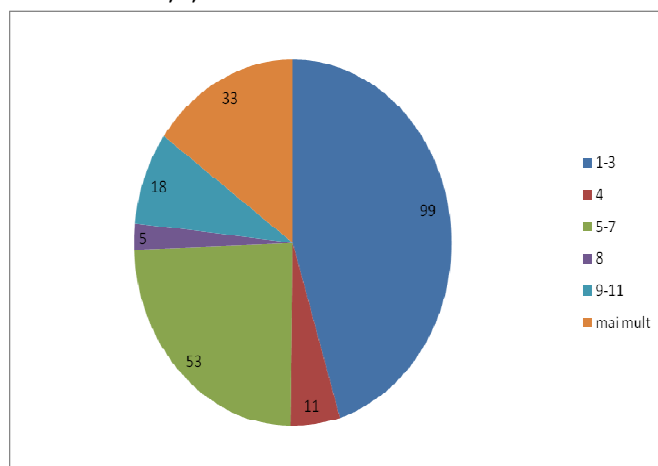
Din numărul total de persoane intervievate, câte 72 de persoane locuiesc în raioanele Cahul, Orhei și Soroca; 58 locuiesc în raionul Rîșcani, 48 – în raionul Șoldănești și 20 de persoane au alt loc de reședință precum mun. Chișinău, orașul Ialoveni, Cimișlia, Bălți, etc.

243 din persoanele intervievate sau 71,05 % reprezintă funcționari cu studii superioare și 288 de persoane sau 84,21% din totalul celor intervievați sunt de naționalitate moldoveni.

Pe parcursul desfășurării interviului au fost respectate și principiile egalității de gen, fiind supuși interviului 187 de bărbați și 155 de femei.

Perioada de timp în decursul căreia persoanele intervievate activează în cadrul administrației publice sunt grupate în 2 categorii:

a) pentru primari și consilieri:

- 1-3 ani de experiență – 99 persoane,
- 4 ani – 11 persoane;
- 5-7 ani – 53 persoane;
- 8 ani – 5 persoane,
- 9-11 ani – 18 persoane,
- mai mult de 11 ani – 33 persoane.

b) pentru funcționari (inclusiv funcționari publici)

- 1-3 ani – 31 persoane,
- 4-10 ani -39 persoane,
- 11-20 ani -30 persoane,
- mai mult de 20 de ani – 23 persoane.

Selectarea localităților a fost efectuată ținându-se cont de o serie de indicatori precum:

1. Numărul populației

- localități pînă la 1.000 locuitori (de exemplu: Vatici, Pohorniceni (Orhei); Petrușeni (Rîșcani); Rogojeni, Dobrușa (Șoldănești); Parcani, Pîrlița (Soroca); Lebedenco (Cahul).
- localități între 1.000-2.000 locuitori (de exemplu: Brăviceni, Piatra (Orhei); Aluniș (Rîșcani); Vadul Rașcov (Șoldănești); Vărăncău, Șolcani (Soroca); Cucoara (Cahul).
- localități între 2.000-3.000 locuitori (de exemplu: Seliște, Ciocîlteni (Orhei); Costești, Recea (Rîșcani); Cobîlea, Răspopeni (Șoldănești); Cosăuți, Vădeni (Soroca); Roșu, Giurgiulești (Cahul).
- localități între 3.000-7.000 locuitori (de exemplu: Susleni (Orhei); Zăicani, Mihaileni, Corlăteni (Rîșcani); Cotiujenii Mari, Olișcani (Șoldănești); Bădiceni, Căinarii Vechi (Soroca); Colibași, Slobozia Mare (Cahul).
- localități între 7.000-10.000 locuitori (Peresecina (Orhei); Șoldănești).
- localități peste 10.000 locuitori (Rîșcani).
- localități peste 20.000 locuitori (Orhei; Soroca).
- localități peste 30.000 locuitori (Cahul).

2. Distanța de la centrul raional

- Pînă la 10 km - Egoreni, Ocolina (Soroca); Olișcani, Mihuleni (Șoldănești); Borosenii Noi (Rîșcani); Seliște, Pohorniceni (Orhei); Roșu, Crihana Veche (Cahul).
- 10 - 20 km – Cosăuți, Șeptelici (Soroca); Cobîlea, Cușmirca (Șoldănești); Hiliuți, Recea (Rîșcani); Chiperceni, Ivancea (Orhei); Manta, Baurci Moldoveni (Cahul).
- 20 - 30 km – Vădeni, Parcani (Soroca); Răspopeni, Dobrușa (Șoldănești); Zăicani, Aluniș (Rîșcani); Vatici, Trebujeni (Orhei); Tătărești, Colibași (Cahul).
- 30 - 40 km – Vărăncău, Dărcăuți (Soroca); Cotiujenii Mari (Șoldănești); Costești, Văratice (Rîșcani); Pohrebeni (Orhei); Văleni (Cahul).
- 40 - 50 km – Nimereuca (Soroca); Rogojeni (Șoldănești); Petrușeni (Rîșcani); Slobozia Mare, Giurgiulești (Cahul).

3. Distanța pînă la Chisinau

- pînă la 50 km – Ivancea, Peresecina (Orhei).

- 50 - 100 km – marea majoritate a localităților din Orhei.
- 100 - 150 km – toate localitățile din Șoldănești.
- 150 - 200 km – marea majoritate a localităților din Rîșcani și Cahul; toate localitățile din raionul Soroca.
- Peste 200 km – Costești, Văratîc (Rîșcani), Slobozia Mare, Giurgiulești (Cahul).

4. Primar nou ales sau cu experiență

- primari noi aleși:
  - o 8 primari din 15 în raionul Soroca – Soroca, Ocolina, Racovaț, etc.;
  - o 4 primari din 10 în raionul Șoldănești – Vadul Rașcov, Cobîlea, Olișcani, etc.;
  - o 5 primari din 12 în raionul Rîșcani – Rîșcani, Costești, Petrușeni, etc.;
  - o 10 primari din 15 în raionul Orhei – Orhei, Bulăești, Berezlogi, etc.;
  - o 5 primari din 15 în raionul Cahul – Cahul, Tătărești, Giurgiulești, etc.
- primari cu experiență de 1 mandat – Roșu, Moscovei, Văleni (Cahul); Răspopeni, Cușmirca, Cotiujeii Mari (Șoldănești); Vărăncău, Parcani, Căinariii Vechi (Soroca); Zăicani, Borosenii Noi, Hiliuți (Rîșcani); Vatici, Susleni, Berezlogi (Orhei).
- primari cu experiență de 2 mandate - Manta (Cahul); Dobrușa, Rogojeni (Șoldănești); Cosăuți, Egoreni (Soroca); Brăviceni (Orhei).
- primari cu experiență de 3 și mai multe mandate – Văratîc, Mihăileni (Rîșcani), Trebujeni (Orhei).

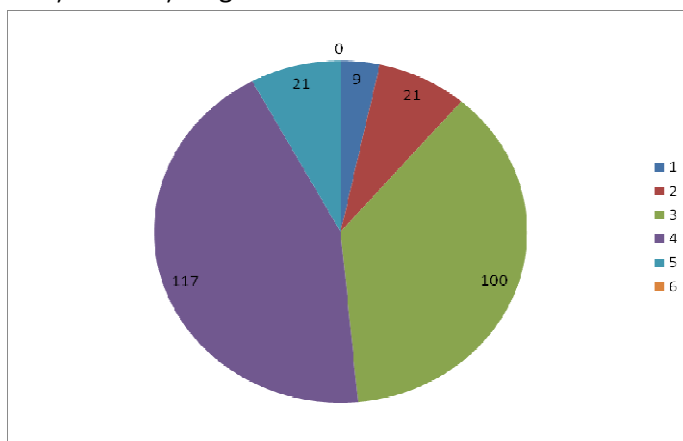
În toate cazurile chestionarele au fost completate de către interviuatori (reprezentanții CALM), cu excepția Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor (MDRC), în număr de 4 chestionare, care au fost completate de însuși reprezentanții acestor instituții, fără prezența interviuatorilor. Deși au fost preîntîmpinați despre faptul că chestionarele se completează manual de către interviuatori, reprezentanții MDRC au refuzat categoric să răspundă la întrebări și au insistat asupra completării personale a chestionarelor, pentru a-și păstra anonimatul complet. Aceste chestionare au fost lăsate la insistența MDRC și apoi ridicate peste cîteva zile de reprezentanții CALM.

II. Rezultatele chestionarului

2.1 Administrațiile publice locale de nivelul I (APL1)

Chiar de la prima întrebare, diagrama 1, observăm că părerile reprezentanților APL1 referitor la rolul APL2 și a serviciilor desconcentrate în implementarea ideilor de proiecte legate de îmbunătățirea serviciilor publice locale sunt diversificate:

- 138 de respondenți au apreciat rolul acestor instituții ca bun și excelent,
- 100 de respondenți ca rezonabil, iar
- 30 de respondenți ca slab și negativ.

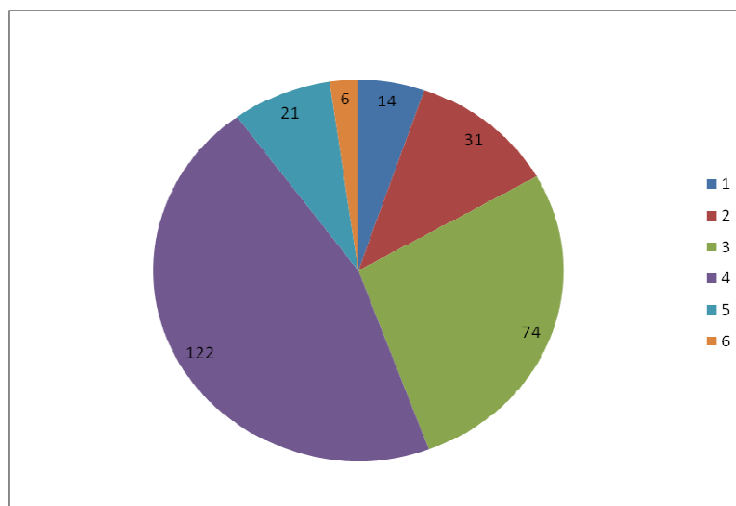

Trebuie de menționat că au existat multe cazuri în care APL1 la această întrebare delimitau rolul APL2 de rolul serviciilor desconcentrate și doreau să accentueze faptul, că dacă din partea autorităților raionale mai primesc suport și înțelegere, atunci din partea serviciilor desconcentrate acest ajutor lipsește cu desăvârșire. Multe APL1 (dar și APL2) au menționat despre faptul că serviciile desconcentrate reprezintă la moment instituții care nu se supun nimănui și nu poartă nici un fel de răspundere față de autoritățile raionale. Mulți primari au considerat că serviciile prestate de aceste instituții ar trebui descentralizate și transmise spre prestarea autorităților locale sau raionale după caz.

După părerea autorităților publice de nivelul 1, APL2 oferă asistență la identificarea proiectelor și a propunerilor de proiecte de investiții pentru infrastructură și servicii, diagrama 1.1. Această asistență este acordată prin:

- ✓ informarea despre proiectele existente, despre finanțatori și firmele proiectante (ședințe, poșta electronică, scrisori),
- ✓ consultarea specialiștilor în domeniu,
- ✓ organizarea ședințelor comune raionale,
- ✓ petrecerea seminarelor de instruire, cu prezența donatorilor străini;
- ✓ identificarea problemelor comune pentru mai multe localități de pe teritoriul raionului,
- ✓ susținerea propunerilor APL, inclusiv susținerea informațională,
- ✓ asistența financiară la achitarea contribuțiilor pentru proiectele câștigate.

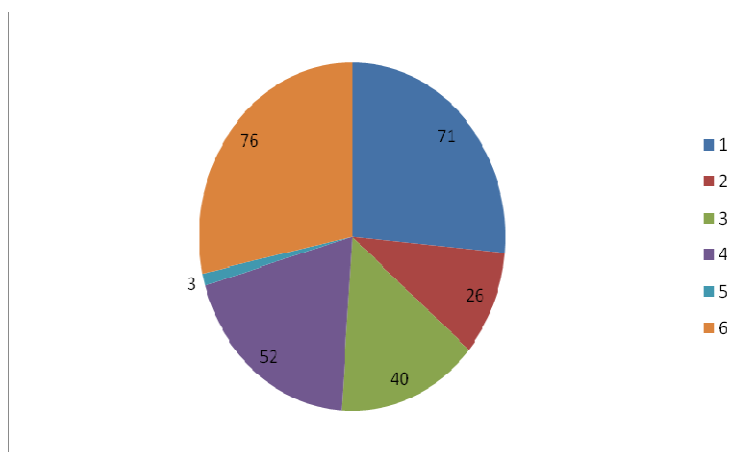

15% din cei chestionați consideră că APL2 nu oferă asistență la identificarea de proiecte sau oferă un ajutor neesențial.

Diagrama 1.2 prezintă situația în domeniul promovării planificării/bugetării comune pentru mai multe APL1 de pe teritoriul raionului. Astfel:

- 76 din respondenți sau 28% nu cunosc nimic despre o astfel de planificare,
- 97 din respondenți sau 36% consideră că promovarea se face, dar este foarte ne semnificativă și insuficientă,
- 40 consideră planificarea efectuată de autoritățile raionale ca rezonabilă, și doar
- 55 consideră o astfel de promovare bună și excelentă.

Modul în care este promovată planificarea/bugetarea comună de către autoritățile publice locale de nivelul 1 este privită diferit. Cel mai des promovarea are loc în cadrul seminarelor cu diferiți funcționari, în cadrul ședințelor comune, în special pentru serviciile care necesită mijloace financiare considerabile precum reparația și construcția drumurilor de acces local, construcția și amenajarea gunoiștilor, renovarea apeductelor, etc.; prin centralizarea informației despre necesitățile comunităților din raion, și planificarea treptată a mijloacelor financiare; prin explicarea normelor metodologice transmise de către Ministerul Finanțelor prin intermediul Direcției Raionale Finanțe.

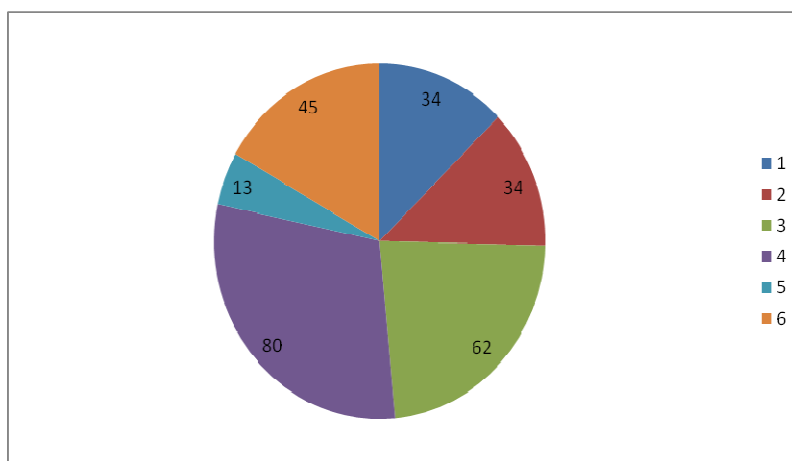
Printre problemele care împiedică o bugetare comună pentru mai multe APL1 de pe teritoriul unui raion au fost

identificate necorespunderi în legislație, care la momentul de față nu permite formarea unui buget comun pentru două localități. Bugetele se fac pentru fiecare primărie aparte, iar primarii consideră că ar trebui să existe niște posibilități financiare reale pentru cooperare atât cu localitățile din același raion, cât și cu localitățile din alte raioane, dar situate geografic foarte apropiat, ținând cont de necesitățile localităților – un mod legal de a investi mijloace financiare în proiecte comune. De asemenea o problemă majoră reprezintă și necesitatea sistematizării, verificării și corelării bugetului cu normele existente. Deciziile de repartizare a finanțelor trebuie să fie luate de comun acord – să se țină cont de părerea APL1 și să nu fie impuse de către Direcția Finanțe a APL2.

Lipsește o conlucrare între primar, președintele raionului dar și specialiștii raionali din diverse secții și direcții.

La diagrama 1.3 ne este prezentată situația în domeniul promovării cooperării inter-municipale de către autoritățile raionale:

- ✓ 45 de respondenți sau 16% au menționat că nu cunosc despre o astfel de promovare,
- ✓ 68 de respondenți sau 25% au considerat că nu există o promovare corespunzătoare a cooperării inter-municipale sau este la un nivel foarte scăzut,
- ✓ 142 de respondenți au apreciat faptul că promovarea cooperării inter-municipale este rezonabilă și bună, iar
- ✓ 13 au considerat activitatea raionului în acest domeniu ca excelentă.

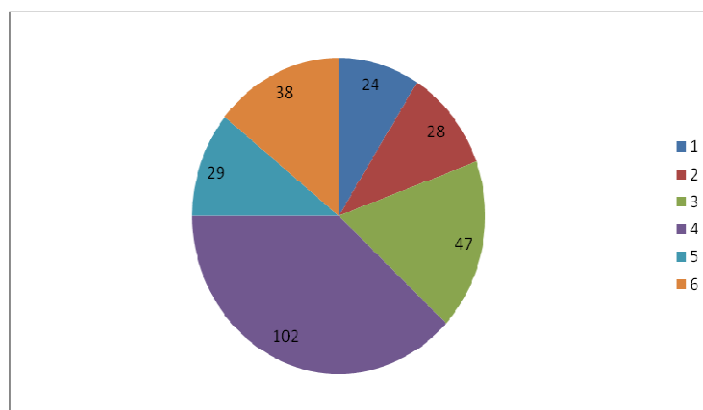

Cooperarea inter-municipală este promovată pe larg în cadrul adunărilor comune, seminarelor informative în care autoritățile raionale oferă informații privitor la investitorii și proiectele aflate în derulare; oferă asistență logistică și recomandări, promovează bunele practici. Organizează întâlniri cu localitățile cheie ale raionului.

APL2 organizează cursuri de instruire, consultare în vederea implementării proiectelor regionale (apă, canalizare, salubritate, gazificare); participă la întocmirea studiilor de fezabilitate; achită costul proiectelor tehnice de câteva sute mii lei.

APL2 propune primarilor să inițieze proiecte pe probleme comune, proiecte de anvergură pentru mai multe localități (de ex. deșeurii) și acordă contribuții la solicitare; vorbește despre importanța cooperării între comunități pentru rezolvarea problemelor de interes comun (este cazul Suediei care a oferit o finanțare, dar a pus condiția ca 6 primării să se unească într-un proiect, pentru construcția unei Case de cultură în regiune, la Susleni - una pentru câteva localități, dar nu s-a găsit un consens și în final nu s-a realizat).

Gradul de implicare al APL2 în procesul de achiziții publice este reprezentat în diagrama 1.4.

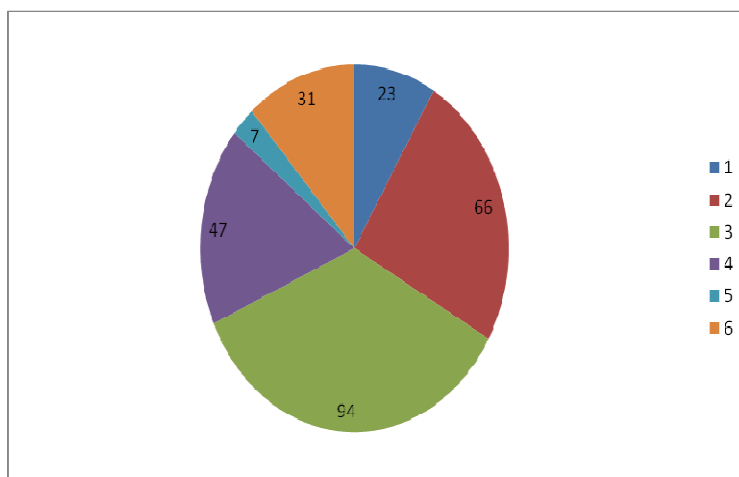

- 38 de respondenți (preponderent consilieri, ceea ce reprezintă 14% din numărul total al celor intervievați) au răspuns că nu cunosc despre ajutorul acordat de către APL2 la petrecerea achizițiilor publice, iar uneori nici nu cunosc ce reprezintă achizițiile publice.
- 52 de respondenți sau 19% consideră suportul acordat de APL2 ca slab și neeficient. La această categorie se referă primari și funcționari publici, care au menționat că primăriile organizează de sine stătător achizițiile publice. Ei consideră că însuși specialiștii de la raion ar avea nevoie de pregătire suplimentară. APL1 menționează că se instituie comisii raionale pe achiziții publice, care se ocupă de desfășurarea tenderelor pentru servicii. Dar eficiența acestor comisii este totuși prea mică, pentru că practic toate procedurile de achiziție, ofertele se pregătesc de către primării.
- 178 de respondenți sau 67% consideră că autoritățile raionale prin specialiștii în domeniul achizițiilor publice oferă suport la perfectarea documentelor, monitorizează fiecare etapă de finalizare a lucrărilor; le contrasemnează și verifică întocmirea setului de documente; perfectează documentele standard pentru toate primăriile din raion. Organizează seminare de instruire, oferă baza informativă legislativă și informații prin calculator.

Există cazuri când APL2 petrec licitații centralizat la raion și achiziționează produse pentru autoritățile publice locale, de exemplu a carburanților pentru perioadele reci ale anului (cărbune, lemn), sau în proiecte privind reparațiile capitale a caselor de cultură, etc. Totuși APL1 consideră că trebuie să fie înlăturate barierele birocratice și să fie ușurat procesul de petrecere a achizițiilor publice, deoarece coordonarea cu diferite instituții în perioada petrecerii achizițiilor îngreunează și mai mult activitatea APL1.

În strânsă legătură cu diagrama 1.4 este și diagrama 1.5 în care reprezentanții APL au apreciat sistemul de achiziții publice:

- ✓ 31 de respondenți au răspuns că nu cunosc sistemul de achiziții publice și nu se pot pronunța asupra eficienței lui,
- ✓ 89 de respondenți au apreciat sistemul de achiziții publice din Republica Moldova drept rău și ineficient,
- ✓ 94 au considerat acest sistem ca rezonabil, dar care necesită îmbunătățiri esențiale,
- ✓ 54 de persoane au apreciat sistemul de achiziții publice ca bun și pozitiv.

Reprezentanții APL1 au solicitat ca sistemul să fie mai simplu și mai accesibil, deoarece este sofisticat, complicat și birocratic - sunt multe cerințe nereale, multă formalitate la pregătirea pachetelor de documente, multă birocrație la petrecerea procesului de achiziții. Achizițiile publice nu sunt obiective, deseori se trucează iar procedurile durează mult și se târăgănează. Serviciile trebuie să fie aduse mai aproape de cetățeni și de primării. Concluzie: cu achiziții prețul produselor se dublează, se achită TVA și servicii care nu trebuiesc plătite.

Printre problemele de o importanță deosebită APL1 a menționat:

1. De exclus prețul minim ca criteriu de bază în selectarea ofertei învingătoare. Se solicită excluderea criteriului "celui mai mic preț", deoarece în procesul petrecerii achizițiilor publice se pune accent pe preț și nu pe calitate. APL1 sunt limitate în dreptul lor de a alege cel mai bun ofertant, fiind obligate să aleagă cel mai mic preț. Principiul "cine dă mai mult – acela achiziționează" trebuie schimbat în favoarea calității.
  - **Exemple.** Combustibilul procurat pentru necesitățile primăriei. Participă la licitație benzinăria din sat și benzinăria de la Peresecina aflată la 15-20 km de localitate. Primăria alege benzinăria din localitate, care propune combustibil mai scump cu câțiva bănuți decât cealaltă ofertă. Iar APL2 obligă primăria să aleagă benzinăria de la Peresecina, care e mai ieftină. Primarul se întreabă care combustibil va fi mai ieftin în realitate la final, dacă pentru a-și face plinul automobilul trebuie să parcurgă zilnic cu 35-40 km în plus? Care ofertă este mai eficientă???? Care este rostul de dus pînă acolo după combustibil????
2. Ridicarea (mărirea) sumei pentru care nu este nevoie de petrecut licitație și respectiv achiziții publice – această hotărîre să fie luată la nivel local de fiecare APL1.
3. De majorat limita pentru achizițiile petrecute de către APL1, fără Agenția Republicană de Achiziții Publice. Aici limita ar trebui să fie delimitată în dependență de mărimea localităților, deoarece pentru localitățile mici limita de 250.000 lei este suficientă, iar pentru localitățile mari – 450.000-500.000 lei.
4. La contractele cu valoare mică de exclus limita numărului de ofertanți (excluderea frazei "de cel puțin 3 ofertanți"). Obligativitatea prezenței a cel puțin 3 oferte în procesul petrecerii de licitații nu sunt eficiente.
5. De exclus necesitatea prezentării contractelor de achiziții publice la diferite organe – Agenție, Trezorerie,...
6. De exclus cheltuielile enorme pentru procesul de achiziții publice. În cadrul licitațiilor petrecute pentru procurarea alimentelor pentru școli și grădinițe câștigă mai multe firme pentru diferite produse (începînd de la 3 tipuri de produse se încheie contract cu toate procedurile premărgătoare).

Un ofertant câștigă aprovizionarea cu produse principale precum carnea, pâinea, produsele de panificație, ș.a. Iar altul devine câștigător, spre exemplu pentru frunze de dafin, piper negru, sare, oțet ș.a de acest gen pe care trebuie să le aducă tocmai de la Chișinău. Produsele de acest gen se aduc cu întârziere. De ce nu poate fi declarat un singur câștigător, dacă el oferă prețuri accesibile pentru mai multe produse, chiar dacă unele sunt puțin mai scumpe? se întreabă primarii. Astfel procesul devine supraburocratizat și foarte dificil.

7. Micșorarea numărului de documente necesare de perfectat pentru a petrece achiziții publice.

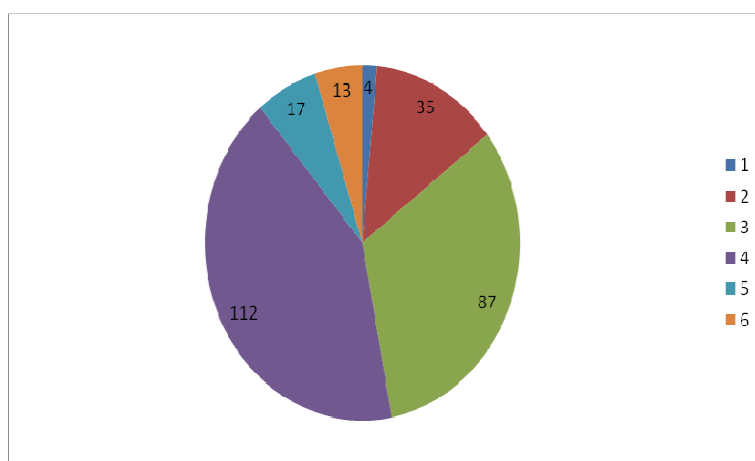
Printre soluțiile propuse de către APL1 se numără:

1. Mai multă încredere în capacitatea APL1. Mai multă autonomie pentru APL1 în selectarea ofertanților, posibilitatea de a oferi prioritate agenților economici autohtoni. Excluderea obligației pentru APL1 de a folosi contractul de achiziții publice standard, oferirea posibilității de a particulariza și individualiza contractul de achiziții.
2. Măsuri de stimulare pentru agenții economici din partea autorităților centrale, deoarece economia nu este dezvoltată și nu există o concurență reală între agenții economici participanți la licitație. De subvenționat agricultura pentru produsele crescute în localitățile rurale, pentru ca ulterior acestea să fie achiziționate pentru necesitățile școlilor, grădinițelor, caselor de bătrâni, centrelor comunitare.
3. Crearea unei baze de date sau a unui server specializat pentru transmiterea electronică a documentelor necesare pentru verificare și control, fără a fi necesară pierderea de timp și combustibil pentru deplasarea în centrul raional sau Chișinău. Posibilități de comunicare și aprobare moderne - poștă electronică, fax.
4. Modificarea legislației, dar numai după consultarea acestor modificări cu APL1 în ceea ce privește:
  - Termenele - termenul de verificare a pachetelor este prea mare; pachetele de documente se examinează diferit - uneori nici 15 zile nu îți ajung, alteori sunt examinate în prezența APL1 în 15 minute;
  - Plafonările – sistemul de plafonare financiară este foarte nefuncțional,
  - Modalitățile de petrecere a licitațiilor - în rezultatul petrecerii achizițiilor nu este selectat furnizorul cel mai potrivit din punct de vedere al comunității; este impus ca câștigător furnizorul din partea autorităților raionale, dacă acestea organizează procesul de achiziții (dacă sursele sunt direcționate de la raion), nici nu se solicită părerea primarului, el este pus în fața faptului deja împlinit.
5. Descentralizarea sistemului de achiziții publice prin crearea unor reprezentanțe zonale ale Agenției Republicane de Achiziții Publice - la nivel de raion sau regiune; pe lângă ADR și nu la Chișinău.
6. Modificarea statelor de personal ale primăriei, prin introducerea unei persoane responsabile în achiziții publice, deoarece în primărie este un volum mare de lucru și fără o persoană care ar lucra permanent cu achizițiile publice este dificil de avut succes –consilier în achiziții publice (în prezent aceste funcții sunt îndeplinite de contabil),
7. De centralizat achizițiile publice pentru hrana copiilor din școli și grădinițe; nu este nici o coordonare, este greu de acumulat ofertele pentru bunurile mărunte (cu valoare mică).

Diagrama 1.6 ne demonstrează cum este apreciată calitatea serviciilor publice prestate pentru APL1 în domeniul cadastrului, geodeziei și topografiei infrastructurii publice. Astfel:

- 39 de respondenți au apreciat activitatea acestor organe ca slabă și negativă,
- 87 de respondenți au considerat-o rezonabilă,
- 112 respondenți au spus că este bună,
- 17 – excelentă,

- 13 – nu cunosc care este activitatea acestor organe.

Specialiștii oficiilor cadastrale oferă consultanță, informare și efectuează evaluarea imobilelor. Dar sunt suprasolicitați și deseori se formează rînduri. Ca instituție publică primăria nu are nici o facilitate în acordarea serviciilor cadastrale; nu are prioritate în deservire. De aceea primăriile solicită să fie elaborat un grafic de lucru cu APL (1-2 ori pe săptămîină) pentru a nu pierde timp.

În unele localități specialiștii au venit la ședința consiliului și au acordat consultații privind întocmirea corectă a deciziilor privind problemele terenurilor. S-ar cere un ajutor din partea statului, un stimulent la înregistrarea și evidența loturilor de pămînt și a bunurilor publice.

O problemă acută este plata pentru serviciile cadastrale, care este excesivă, ținînd cont de situația financiară a primăriilor, dar și a persoanelor fizice. APL1 nu dispun de finanțe pentru a achita serviciile cadastrale. Unii primari au solicitat scutiri sau stabilirea unor tarife mai mici pentru serviciile acordate instituțiilor bugetare.

Consilierii și funcționarii, dar și unii primari au abordat problema transportării specialiștilor din contul beneficiarilor (persoane fizice sau juridice) de la sediul oficiului cadastral la obiect și înapoi sau compensarea cheltuielilor de transport. Astfel cheltuielile pentru servicii sunt suplimentate cu cheltuieli de transport și reprezintă o povară suplimentară pentru beneficiari.

În raionul Rîșcani a fost găsită o soluție pentru această problemă, însă nu pentru toate localitățile. În cadrul implementării unui program pilot, reprezentanții oficiului cadastral organizează ieșiri în localitățile rurale cu calculatoare, efectuează măsurările, iar beneficiarii achită pentru servicii la filialele Băncii de Economii sau oficiile poștale din localitate. În așa mod se evită cheltuielile de timp și de bani pentru drum, iar primăriile solicită astfel de ieșiri și din partea secțiilor de documentare a populației, de exemplu.

Reprezentanții APL1 cunosc activitatea oficiilor cadastrale, iar geodezia și topografia consideră ei, trebuiesc apropiate ca domeniu necesar de APL1. Serviciile de geodezie și topografie lipsesc în general în raioane, fiind efectuate de serviciile republicane specializate, contra plată. Geodezia și topografia nu sunt la nivel de raion și comunitate ca un serviciu simțit și prezent – aceste servicii au nevoie de reciclări pentru specialiști, deoarece au viziuni învechite care nu corespund realității de astăzi.

În activitatea specialiștilor din oficiile cadastrale reprezentanții APL1 au constatat și unele abateri de la legislație. Astfel, sunt cunoscute cazuri de eliberare a titlurilor de proprietate fără număr cadastral. Multe greșeli au fost comise în documentele cadastrale ca rezultat al privatizării haotice și neimplicarea reprezentanților primăriei. De exemplu în raioanele Soroca, Cahul au fost comise grave greșeli la perfectarea titlurilor de proprietate – au fost

greșit indicate hotarele terenurilor, suprafața terenurilor, numele beneficiarilor. Rectificarea greșelilor se realizează doar prin hotărâri ale instanțelor de judecată, iar specialiștii oficiilor cadastrale refuză să colaboreze la corectarea greșelilor din planuri și alte documente.

Imobilele nu sunt evaluate la valoarea lor de piață, nu întotdeauna se cunosc proprietarii. Necorespunderea proprietarilor reali, cu proprietarii care figurează în documentele cadastrale duce la neachitarea impozitelor pe bunurile imobiliare. De exemplu terenul de fapt aparține liderului care trebuie să plătească impozitul, dar la evidență cadastrală bunul este înregistrat după persoana fizică scutită de impozit.

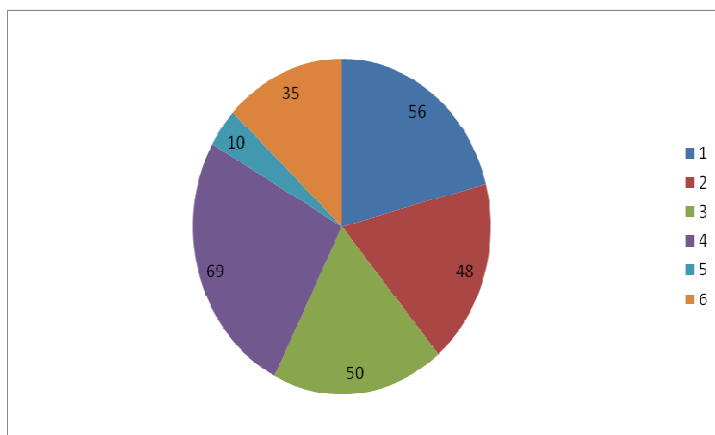
În raionul Orhei serviciile cadastrale refuză se delimiteze cota valorică a fiecărui proprietar al bunurilor (ambar, grajd, clădiri, tehnica fostelor brigade de tractoare) deținute în coproprietate și oamenii sunt nevoiți să bată drumurile ce leagă oficiul cadastral cu primăria. Nu doresc să le perfecțeze documentele și APL1 consideră că nu există control asupra acestor instituții, fiindcă ele nu se supun nimănu.

Propuneri ale APL1:

1. Descentralizarea serviciilor cadastrale.
2. Coordonarea planurilor de activitate ale primăriilor cu planurile de activitate ale serviciilor cadastrale.
3. Crearea unei baze de date (informații) centralizate în domeniul geodeziei și topografiei infrastructurii publice.
4. Elaborarea unor politici de stat în domeniul geodeziei și topografiei infrastructurii publice, efectuarea de hărți geodezice și topografice pentru fiecare localitate. Alocarea mijloacelor financiare pentru efectuarea geodeziei și proiectării sistemelor de gaz și apeduct.
5. APL1 să aibă acces la baza de date a oficiului cadastral – în limita localității pe care o administrează.

La întrebarea în ce măsură APL2 ajută APL1 în evaluarea, înregistrarea și inventarierea bunurilor publice, conform diagramei 1.7 părerile reprezentanților APL1 s-au repartizat:

- ✓ 104 sau 38% au calificat suportul ca rău și ineficient,
- ✓ 50 au considerat rezonabil,
- ✓ 79 au apreciat ajutorul ca bun și excelent,
- ✓ 35 nu cunosc nimic despre un astfel de ajutor.

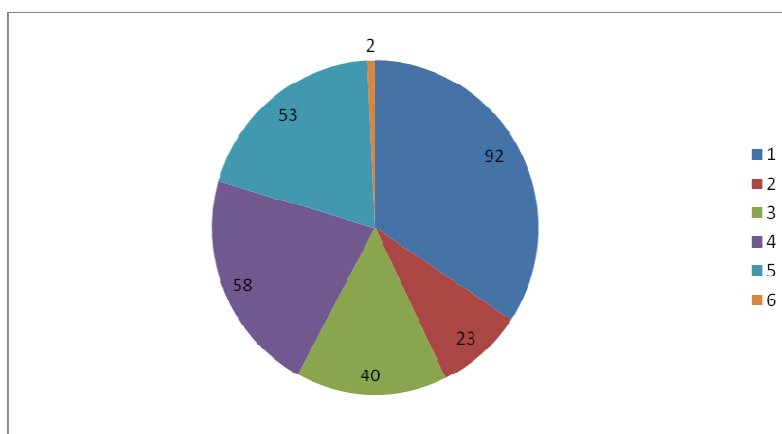
Modalitatea în care este oferit suportul de către APL2 diferă – prin organizarea de seminare, prezentarea de rapoarte, distribuirea unor indicații, instrucțiuni, note metodologice pentru inginerul cadastral, oferă blanchete, registre, explicații privitor la evaluare și inventariere.

Sunt create comisii raionale, care se ocupă de bunurile neînregistrate. Dar luarea la evidență a bunurilor fără stăpîn, se face doar prin hotărîrea instanței de judecată, fiindcă secțiile de la raion nu au competențe în acest sens.

A fost începută înregistrarea masivă a bunurilor imobiliare și a terenurilor agricole, dar sunt bunuri neluate la evidență care din cauza lipsei surselor financiare la APL1 dar și lipsei ajutorului de la APL2 nu poate fi finisată (spital nefinisat, moara, școala, grădinița).

Unele obiecte nu pot fi luate la evidență din cauza lipsei proiectelor, care se păstrează un interval de timp limitat. Astfel de exemplu nu a fost posibil de înregistrat clădirea școlii deoarece lipsește proiectul școlii, care este vechi și documentația din timpurile mai vechi se păstrează doar 10 ani.

Necesitatea comasării sau amalgamării localităților pentru dezvoltarea locală și pentru prestarea serviciilor publice este reflectată în diagrama 1.8:

- 115 sau 42% din respondenți nu consideră oportună comasarea localităților,
- 40 de respondenți au apreciat ca rezonabilă comasarea localităților,
- 111 sau 41% din respondenți au apreciat că este necesară și chiar urgentă o comasare a localităților,
- 2 nu au putut să dea un răspuns.

Majoritatea respondenților au constatat că localitățile mari au posibilitatea singure să presteze servicii calitative și necesită a fi comasate doar localitățile mici, care nu se pot întreține. Au existat și voci care au afirmat că "nu trebuie de unit mai multe sărăcii mici pentru a primi una mare"; "am fost în componența unei comune și nu s-a făcut nimic", "cunoaștem, avem experiența comasării dar fără rezultat". Și toate acestea deoarece fiecare comunitate se străduie să-și rezolve propriile interese și necesități și apoi își amintește de localitățile comasate. (În contrast spre exemplu, cu Primăria Seliște, care mai întâi a construit drum pietruit în localitatea Lucășeuca, care intră în componența Primăriei Seliște și apoi pregătește un proiect pentru drumul din Seliște).

Un alt criteriu care urmează de respectat la comasarea localităților este poziționarea geografică și distanța dintre localități (spre exemplu, localitățile situate la hotarul raionului, iar cele mai apropiate sunt localitățile din raionul vecin). În aceste cazuri nu prea există posibilitate de conlucrare din punct de vedere financiar, fiecare localitate are bugetul său. (Olișcani din raionul Șoldănești și Cunicia din raionul Florești sunt situate doar la 4 km distanță una de cealaltă, dar neavând un drum practicabil care le-ar uni, locuitorii sunt nevoiți să parcurgă drumul de ocolire și distanța de parcurs de peste 40 km. Nu odată s-au adresat autorităților raionale să fie reparată porțiunea respectivă de drum, însă fără rezultat).

Unii din cei intervievați au menționat și necesitatea comasării în dependență de natura proiectului la care se

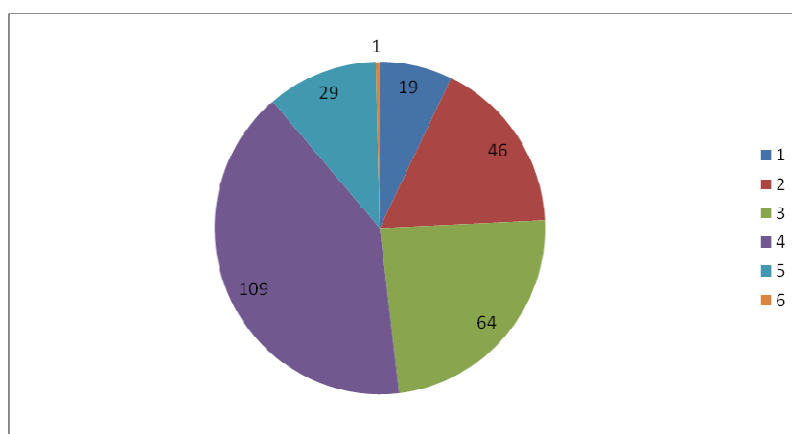

aplică. Aici s-a avut în vedere mai mult necesitatea unirii eforturilor pentru un proiect comun precum asigurarea cu servicii de apă și canalizare, servicii de gazificare, servicii de salubritate.

Totuși majoritatea respondenților s-au arătat sceptici în ceea ce privește modalitatea de realizare a comasării, deoarece dacă ar exista o abordare corectă și s-ar ține cont de toate criteriile menționate mai sus o comasare ar putea fi rezonabilă.

Eficiența actualii structuri administrativ-teritoriale pentru prestarea serviciilor publice este prezentată în diagrama 1.9:

- 29 de respondenți o consideră foarte eficientă,
- 109 o apreciază ca eficientă,
- 64 consideră actuala structură rezonabil de eficientă,
- 65 de respondenți consideră actuala structură ca ineficientă,
- 1 respondent nu a putut să dea o apreciere.

Acei reprezentanți ai APL1 care consideră că actuala structură administrativ-teritorială nu este eficientă pentru prestarea serviciilor publice menționează privitor la următoarele probleme:

- Politizarea excesivă a serviciilor desconcentrate, lipsa de comunicare între aceste servicii și APL1, lipsa unui control din partea APL1 dar și APL2 asupra serviciilor desconcentrate,
- Necunoașterea de către APC a realității din teritoriu,
- Nerespectarea principiilor de descentralizare locală și de autonomie financiară,
- Nerespectarea principiilor legale de formare a unităților administrativ-teritoriale (de la cel puțin 1500 de locuitori),
- Insuficiența cadrelor în cadrul primăriilor; imposibilitatea atragerii cadrelor calificate în primărie din motivul salarizării insuficiente (contabili, ingineri cadastrali, asistenți sociali, juriști, manageri de proiecte, specialiști în achiziții publice, secretari locali).

Printre propunerile reprezentanților APL1 la acest subiect se numără:

1. Efectuarea reformei administrativ-teritoriale: trecerea treptată la sistemul de județe sau regiuni mai mari; respectarea cadrului legal de formare a primăriilor și reducerea numărului de primării prin comasare, astfel încât să rămână cele puternice, cu capacitate. În localitățile mici (fără primărie) să fie instituită o persoană pentru a acorda ajutor populației în diverse probleme, a elibera certificatele necesare.
2. Descentralizarea reală a finanțelor publice: îmbunătățirea bazei financiare, împuterniciri mai mari pentru APL, dar cu acoperire financiară.

3. Restabilirea dreptului primăriilor de a elibera **licențe**, autorizații de funcționare, acordarea dreptului de a elibera **patente** (de ex: pentru tractoriștii care prestează munci în perioadele de sezon și acumulează venituri care nu se înregistrează nicăieri, iar primarii nu pot face nimic în acest sens).
4. Restituirea TVA la APL1: să fie lăsat în primărie impozitul rutier, taxa pentru amenajarea teritoriului, pentru reparația și întreținerea drumurilor.
5. Autonomie pentru APL1: la formarea statelor de personal în dependență de necesitățile localității; la salarizarea personalului primăriilor.
6. Autonomie bugetară și relații directe între APL1 și APC: fără intermediari la formarea bugetelor și repartizarea mijloacelor financiare; finanțarea primăriilor prin bugetul de stat pe cap de locuitor.
7. Instituirea unui control riguros asupra activității serviciilor desconcentrate: inclusiv și din partea APL, deoarece primarii nu sesizează ajutorul serviciilor desconcentrate la prestarea serviciilor publice. De exemplu:
  - Serviciile epidemiologice - primarii eliberează certificate producătorilor de carne, lapte, pește, etc. pentru dreptul de a vinde aceste produse la piață; dar producătorii nu vin să le solicite, ci se înțeleg cu serviciile respective și cu administratorii pieței;
  - Serviciile ecologice – care deseori observă cetățenii aruncând gunoi în locuri neautorizate, dar în loc să oprească mașina și să le aplice sancțiuni și avertizări cetățenilor, își continuă drumul pînă la primărie și amenință primarul cu sancțiune administrativă pentru încălcările comise de locuitori;
  - Organele poliției și polițistul de sector – care vine la serviciu (în special cînd are domiciliul în altă localitate) și îl întrebă pe primar ce s-a mai întîmplat în comunitate pe parcursul zilei sau nopții. Primarii consideră că tabelarea polițistului de sector are trebui efectuată la primărie pentru responsabilizarea polițistului de sector.
8. Acordarea mai multor servicii în localități: prestarea serviciilor desconcentrate în teritoriu 1-2 ori pe săptămîină – servicii notariale, cadastrale, serviciile oficiilor de stare civilă.
9. Ridicarea prestigiului funcționarilor din primărie, ca funcționarul să se bucure de continuitate și să aibă o siguranță în ziua de mîine, mărirea salariilor pentru a evita fluctuația cadrelor.
10. Acordarea statutului de municipiu orașelor mari; prin formarea regiunilor economice; consolidarea capacității orașelor (satelor mici care se află în apropierea imediată a orașelor); dezvoltarea infrastructurii adecvate în orașe și centrele raionale.
11. Crearea unei baze de date centralizate pentru toate serviciile comunale, comasate într-un bon de plată unic.
12. Planuri urbanistice pentru fiecare localitate.
13. Instruiri pentru ridicarea culturii juridice a populației, educarea spiritului de patriotism în rîndurile tinerilor.

Cei care consideră actualul sistem administrativ-teritorial eficient consideră că trebuie lăsat la nivelul actual, iar APC să acorde mai mult ajutor și să se implice mai mult în rezolvarea problemelor din localități. APC ar trebui să organizeze un schimb de experiență între diferite localități și la nivel raional.

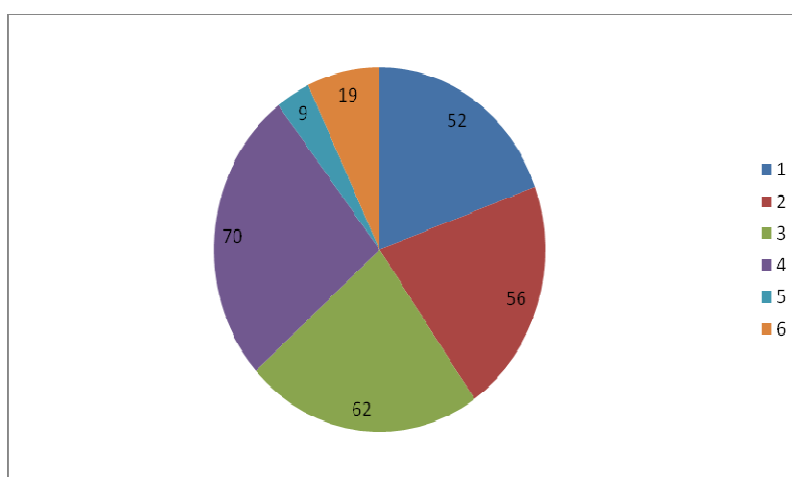
Aceștia ar fi de acord cu o reformă, dar nu imediată și prin păstrarea raioanelor, deoarece oamenii se cunosc mai bine unul pe altul pe loc, cunosc realitățile și situațiile dificile cu care se confruntă, cunosc persoanele care au nevoie de ajutor și care nu, problemele se rezolvă mai rapid și fără multe documentații. Ei consideră că prin păstrarea raioanelor tinerii ar putea fi încadrați în muncă în localitățile în care își au domiciliul sau cît mai aproape de acestea.

Totuși în mare parte și cei care consideră actualul sistem bun sunt de acord cu faptul că reforma ar trebui să

aducă serviciile mai aproape de locuitori. Capacitățile primăriilor trebuie fortificate pentru ca acestea să poată presta de sine stătător servicii calitative populației. Trebuie modificată legislația, dar nu în detrimentul cetățeanului. Trebuie deschise filiale ale serviciilor desconcentrate care lipsesc în teritoriu.

Diagrama 1.10 reprezintă modul în care APL 2 oferă o platformă de cooperare între APL1, societatea civilă și sectorul privat. Astfel:

- 19 persoane au răspuns că nu cunosc nimic despre ajutorul acordat de APL2 la acest capitol,
- 108 respondenți consideră că APL2 nu oferă o platformă de cooperare între acești actori sau oferă informații minime și suport insuficient pentru colaborare,
- 62 au apreciat ca rezonabil suportul APL2,
- 79 au considerat că APL2 acordă tot sprijinul pentru o colaborare între societatea civilă, sectorul privat și administrațiile publice locale.

APL2 oferă suport pentru cooperarea APL1, sectorul privat și societatea civilă prin petrecerea seminarelor comune, convocarea de ședințe comune pe diverse probleme, adunărilor în cerc îngust, acordarea de informații utile privind oportunitățile de colaborare cu ONG, inclusiv despre prevederile cadrului legal. Prezintă diferite programe la nivel de raion. Se deplasează în localități și promovează practici pozitive – de comunități unde cooperarea este bună. Sunt un punct de legătură între APL1 și ONG.

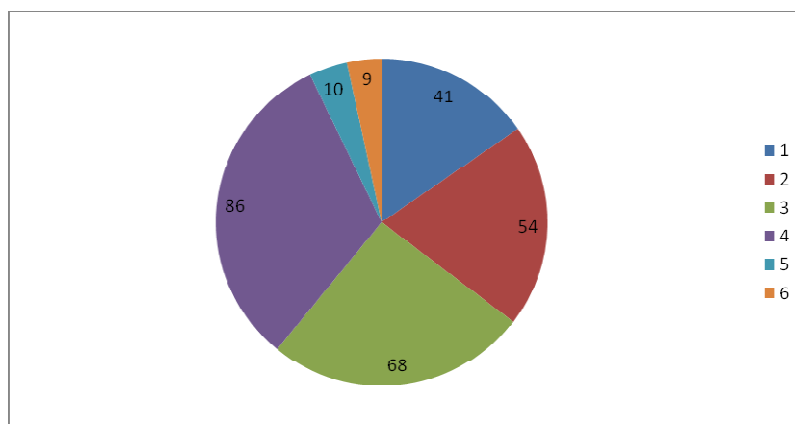
Sunt cazuri când APL2 propun activități de mobilizare și participă în comun cu APL1, societatea civilă și agenții economici la soluționarea anumitor probleme precum reparația liceului, deschiderea de monumente. APL2 acordă asistență financiară la implementarea proiectelor. Într-o localitate din raionul Orhei un consilier, care este și agent economic a menționat despre acțiunile de informare și mobilizare petrecute de către APL2, în cadrul programului TACIS, pentru colaborarea cu APL1 și anume schimbarea geamurilor la școală.

Totuși conlucrarea este la un nivel foarte scăzut din cauza slabei dezvoltări economice a localităților, a lipsei de stimulente financiare și fiscale pentru agenții economici și lipsei de interes din partea societății civile. Dacă și există cooperare, aceasta se datorează în mare parte primarilor cu spirit de inițiativă - care țin legătura cu ceilalți factori.

Gradul de implicare a APL2 la organizarea și calitatea serviciilor publice locale prestate de APL 1 în domeniul apei și respectarea standardelor de mediu poate fi observat în diagrama 1.11:

- 9 respondenți nu cunosc despre implicarea APL2 în prestarea acestor servicii,

- 95 de respondenți consideră activitatea APL2 ca nesatisfăcătoare și insuficientă,
- 68 respondenți o consideră rezonabilă,
- 96 consideră că APL2 se implică la nivel maxim în organizarea serviciilor date.

Trebuie de menționat că la această întrebare reprezentanții APL1 (în special consilierii, dar și funcționarii) au suprapus atribuțiile serviciilor desconcentrate cu atribuțiile APL2. Astfel ei au menționat următoarele activități: monitorizarea calității apei potabile din fântînile de suprafață și arteziene, din bazinele acvatice, din apeducte, prin efectuarea de investigații de specialitate, analize, inclusiv analize contra plată; dezinfectarea apei și menținerea serviciilor de igienă în instituțiile din teritoriu (de obicei la fiecare început de an școlar); avertizarea și sancționarea persoanelor care taie ilicit copacii, aruncă gunoiul în locuri neautorizate, încalcă regulile sanitare; asigură protecția fișilor verzi – servicii care sunt prestate de centrele de medicina preventivă, serviciile supravegherii de stat a sănătății publice, serviciile ecologice, serviciile fitosanitare, serviciile sanitar-veterinare, etc.

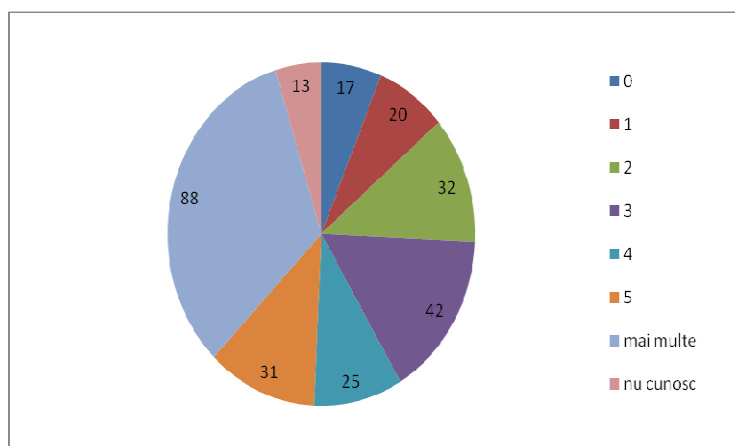
Printre activitățile desfășurate nemijlocit de APL2 primarii au atribuit menținerea curățeniei în teritoriu, suport în scrierea studiilor de fezabilitate, suport în scrierea de proiecte privind reparația și construcția apeductelor, a fântînilor arteziene, a sistemelor de canalizare. Participarea la crearea noilor rețele de apeduct, participarea la crearea întreprinderilor municipale. Oferirea anuală a materialului săditor pentru împădurire. Controlul instituțiilor bugetare privind respectarea normelor de igienă. Inițiative pentru salubritate și crearea gunoiștilor autorizate. Organizarea de seminare în domeniul ecologiei, propunerea planurilor de activități pentru anumite perioade.

Totuși reprezentanții APL1 au explicat că pe teritoriul localităților inițiativa aparține mai mult autorităților publice locale și activitățile se desfășoară cu forțe proprii. Astfel din inițiativa primăriilor și a directorilor de școală se sădesc copăcei în fiecare primăvară, se curăță izvoare, râpi, se salubritează teritoriile de pe lângă școli, parcuri, grădini, monumente istorice.

Referitor la numărul de proiecte din surse externe în care au participat localitățile, situația este prezentată la diagrama 1.13. Acestea au fost repartizate în felul următor:

- ✓ 0 proiecte – 17 respondenți,
- ✓ 1 proiect – 20 de respondenți,
- ✓ 2 proiecte – 32 de respondenți,
- ✓ 3 proiecte – 42 de respondenți,
- ✓ 4 proiecte – 25 de respondenți,
- ✓ 5 proiecte – 31 de respondenți,
- ✓ Mai multe proiecte – 88 de respondenți,

- ✓ Nu cunosc sau nu știu precis – 13 respondenți.

Principalii finanțatori identificați de către APL1: FISM 1și 2; IFAD; PNUD; HEKS; Ambasada SUA, GIZ, ADR, IREX, Fondul Ecologic Național (FEN), Ministerul Transporturilor, Ministerul Mediului.

Recomandări privind participarea mai intensă a APL1 la scrierea de proiecte sunt grupate în câteva categorii:

- Autorități raionale – lipsește pregătirea în diferite domenii specifice.
- Personalul primăriei - lipsesc specialiști în scrierea de proiecte, se petrec puține seminare de instruire, minim de informații, consultații, materiale promoționale privind proiectele internaționale.
- Populația localității – indiferență, dificultăți la mobilizarea și motivarea cetățenilor, dificultăți la colectarea contribuției de la populație.
- Proiecte - mijloacele financiare se repartizează după "alte criterii", nu sunt destule proiecte pentru finanțare; documentația trebuie simplificată, cheltuielile de pregătire pentru depunerea unui proiect sunt foarte mari.

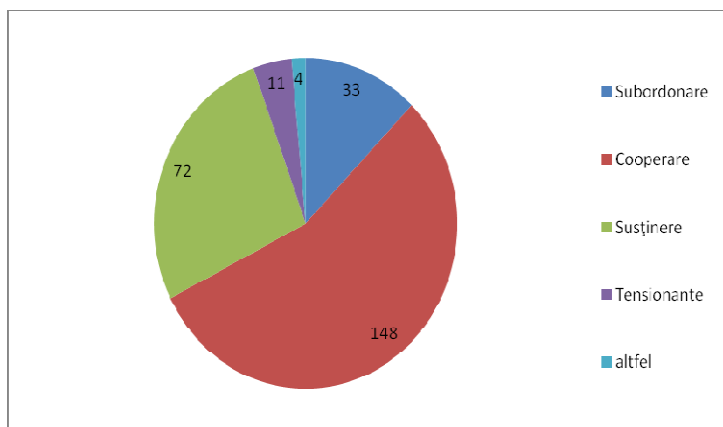
Propuneri:

- Organizarea seminarelor de instruire în scrierea de proiecte, crearea grupurilor și școlarizarea practică a personalului în scrierea de proiecte, comunicare mai eficientă cu donatorii.
- Organizarea parteneriatelor zonale.
- Accesul primăriilor la toate fondurile naționale, excluderea limitei de 1 proiect per primărie.
- Informație mai multă pentru primari în domeniul scrierii proiectelor.
- Susținerea și organizarea unui serviciu (echipe) de scriere a proiectelor la nivel de raion - în special când trebuie de scris în limba engleză; acordarea posibilității de a scrie proiecte în limba de stat.
- Excluderea monopolului în domeniul serviciilor de verificare a documentației tehnice.
- Alocarea de mijloace financiare în bugetul raional sau național pentru cofinanțarea proiectelor internaționale.
- Autonomie pentru APL1 la formarea statelor de personal – pentru a putea angaja un specialist în scriere de proiecte și pentru a-l remunera proporțional investiției aduse; deoarece primarul și secretarul sunt prea încărcăți ca să reușească să se dedice acestui proces de atragere a investițiilor.
- Donatorii trebuie să contribuie la necesitățile și prioritățile comunității, dar nu să impună direcțiile și prioritățile donatorilor; donatorii să finanțeze mai multe proiecte de infrastructură.

Relațiile dintre APL1 și APL2 sunt prezentate în diagrama 1.14 conform căreia sunt relații de:

- subordonare, consideră 33 de respondenți,
- cooperare, 148 de respondenți,
- susținere, 72 de respondenți,

- tensionante, 11 respondenți,
- altfel de relații - 4 respondenți.

Majoritatea reprezentanților APL1 au menționat că conlucrează cu APL2 și au niște relații de cooperare în diferite domenii de activitate, cu excepția relațiilor din perioada formării și negocierii bugetelor. În acest proces reprezentanții APL1 se simt neputincioși, deoarece nu sunt recunoscuți ca parteneri egali ai APL2 și relațiile sunt de subordonare. Primarii sunt nevoiți să ceară, să se milostivească pentru finanțe, iar APL2 calculează mijloacele bănești conform unor scrisori, note metodologice și indicații ale Ministerului de Finanțe, care vin în contradicție cu legea administrației publice locale. Datorită acestor "ordine", primăriile cer relații bugetare directe cu bugetul de stat, fără intermediari, iar formarea bugetelor să fie mai liberă, fără impunere, mai multă autonomie, mai puțină strictețe din partea raionului.

APL1 consideră că lipsește încrederea reciprocă; nu sunt susținute inițiativele primăriilor. Specialiștii din APL2 trebuie să fie mai cooperanți, mai flexibili cu APL1 și primarii noi aleși; să-i ajute în caz de necesitate, să manifeste mai mult respect și bunăvoință, trebuie să cunoască mai bine situația dificilă a funcționarilor din APL1 din teritoriu (lipsa transportului, distanța mare pînă la centrul raional, insuficiența personalului). Trebuie să fie schimbată atitudinea față de primărie.

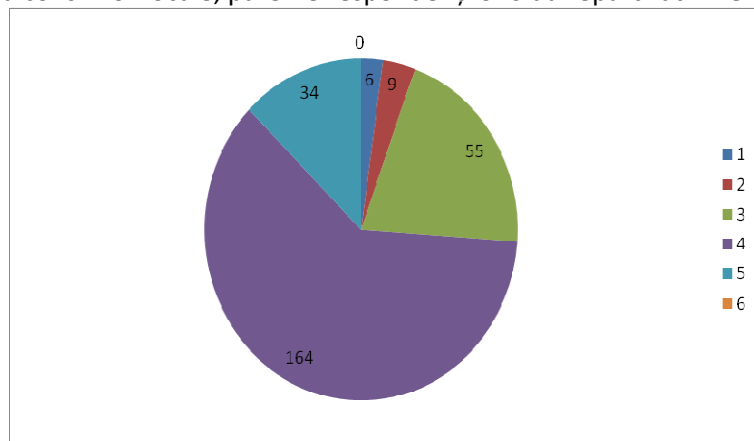
Printre propunerile APL1:

1. Ridicarea nivelului de cooperare între primărie și consiliul raional.
2. Promovarea planificării zonale de dezvoltare a raionului și promovarea turismului.
3. Autonomie reală pentru APL1, inclusiv prin susținerea inițiativelor APL1 de formare liberă și după necesitățile primăriilor a statelor de personal; prin micșorarea influenței raionului în treburile primăriilor, de exemplu la numirea în funcție a directorilor de gimnaziu.
4. Ridicarea calității și eficienței asistenței (serviciilor) oferite de către specialiștii din APL2 (jurist, economist, arhitect, responsabil de achiziții publice).
5. Ieșiri în teritoriu, pentru a cunoaște și a vedea situația reală, a discuta cu aparatul primăriilor și locuitorii despre problemele comunităților; a centraliza informația și a ține cont de propunerile APL1.
6. Toate localitățile raionului să fie tratate în mod egal și nu după factorul politic sau relației personale, deoarece adesea se menționau fraze de genul "relațiile sunt bune, am acces liber la conducerea raionului", "conducerea raionului este dintr-un partid cu primarul și nu sunt probleme", "președintele raionului sau parlamentarul cutare este de la noi din localitate și beneficiem de ajutor, iar celelalte localități nu știu cum se descurcă".
7. De intensificat activitățile comune în vederea îmbunătățirii serviciilor publice locale; APL2 trebuie să acorde o importanță deosebită reparației drumurilor din localități și în mod special a căilor de acces în

localități.

8. Susținerea autonomiei financiare pentru APL; alocarea echitabilă a finanțelor și excluderea principiului de apartenență politică la repartizarea finanțelor; mai multă susținere financiară, însă APL1 recunosc că nici APL2 nu au suficiente finanțe și atunci să fie respectată regula "dacă nu poți ajuta, cel puțin nu încurca".
9. Suport financiar prin cofinanțare în toate proiectele câștigate de primării; gândirea și implementarea de proiecte comune.

În ceea ce privește activitatea consiliilor locale, părerile respondenților s-au repartizat în felul următor:

- 15 au apreciat activitatea consiliilor ca negativă și inefficientă,
- 55 - au considerat activitatea satisfăcătoare,
- 164 - au apreciat activitatea consiliului drept bună,
- 34 - ca foarte bună.

Problemele cu care se confruntă consiliile locale și care sunt sesizate de către funcționarii publici, primari, dar și de către consilieri sunt:

- situații de conflict între consilieri, între consilieri și primar,
- educația civică a aleșilor locali, interesul personal prevalează interesul comunitar; neimplicarea consilierilor în rezolvarea problemelor localității; indiferența consilierilor,
- lipsa conlucrării între consiliu și aparatul primăriei în executarea deciziilor; lipsa de coeziune între executiv și deliberativ,
- pregătirea neadecvată a consilierilor, care îngreunează procesul de lucru; necunoașterea cadrului legal în totalitate, a specificului activităților de consilier și a atribuțiilor de bază;
- lipsă de autonomie bugetară; buget auster, deoarece impozitele și taxele sunt distribuite incorect, iar APL nu poate rezolva problemele stringente din comunitate. Lipsa finanțelor pentru participare la proiecte, pentru susținerea păturilor vulnerabile,
- legislație imperfectă, contradictorie, care admite diverse interpretări,
- neobținerea unor informații speciale în timp util de la instituțiile de stat și private,
- împărțirea consilierilor pe criterii de partid; factorul politic influențează negativ participarea consilierilor la ședințe de un interes deosebit, în special la aprobarea bugetului;
- din cauza faptului că APL1 nu are dreptul să desfășoare activități economice, se pierd multe oportunități de completare a bugetului.

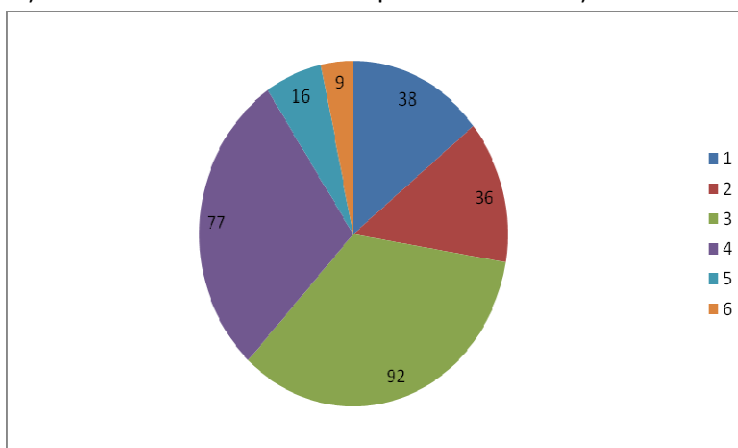
Propuneri:

1. seminare de instruire, de informare a consilierilor, inclusiv privitor la cadrul legal necesar activității de consilier,

2. ridicarea disciplinei de participare a consilierilor la ședințele consiliilor – sancționare pentru neparticipare la ședințe, la activitatea comisiilor, la seminarele instructive,
3. competențe mai mari pentru consiliu la adoptarea bugetului,
4. stabilirea unor condiții de alegere a consilierilor (studii superioare sau cel puțin medii speciale, experiență de muncă în anumite domenii de activitate) și modificarea sistemului electoral pentru a alege consilieri nu pe liste de partid.

În diagrama 1.16 este prezentată situația în domeniul cooperării cu autoritățile publice centrale. Astfel:

- 74 de respondenți consideră că relațiile cu APC sunt nesatisfăcătoare și neefective,
- 92 respondenți apreciază relațiile ca satisfăcătoare, dar care necesită o permanentă îmbunătățire,
- 93 apreciază relațiile cu administrația centrală ca bune și foarte bune,
- 9 persoane au menționat că nu cunosc nimic despre astfel de relații.

Reprezentanții APL1 sunt de părere că autoritățile publice centrale trebuie să fie mai deschise față de APL, să fie mai transparente, să colaboreze cu primăriile. Să cunoască mai bine situația din teritoriu și să fie receptivi la problemele locale. Iar pentru a cunoaște situația să vină în teritoriu “nu numai în campaniile electorale, dar permanent” și pe loc să se familiarizeze cu problemele localităților. Să ofere ajutor practic la întocmirea documentelor, să petreacă seminare, treninguri. Mai puțină birocrație în activitatea APC.

Remunerarea funcționarilor din primărie să se efectueze corespunzător lucrului pe care-l fac; să nu existe diferențiere în salarizarea funcționarilor din primării, pe de o parte și funcționarilor din raion și administrația centrală, pe de altă parte, deoarece toți îndeplinesc aceleași obligațiuni, iar adeseori volumul de lucru al funcționarilor din APL1 este cu mult mai mare.

Să fie mai multă informație, să existe legătură cu autoritățile publice locale prin internet (e-Moldova). Să fie examinate real și operativ cererile și demersurile APL și să fie primite răspunsuri la timp, deoarece primarii consideră că este foarte greu de ajuns la cei din administrația centrală, acolo se poate de ajuns doar pe linie de partid. Dacă nu pot să ajute, cel puțin să nu încurce, prin adoptarea de acte normative “peste noapte”, fără consultare și fără a cunoaște situația reală din teritorii. Mai multă instruire pentru funcționarii publici din diferite domenii, nu numai secretari și consilieri.

Propunerile APL1:

1. Excluderea factorului politic, depolitizarea.
2. Perfecționarea cadrului normativ prin pregătirea unor proiecte de legi mai pe înțelesul tuturor, fără interpretări; iar proiectele să fie consultate în mod obligatoriu cu APL1 și să se țină cont de opinia specialiștilor și reprezentanților APL1, deoarece în prezent “legile sunt făcute mai mult în interesul APC”.

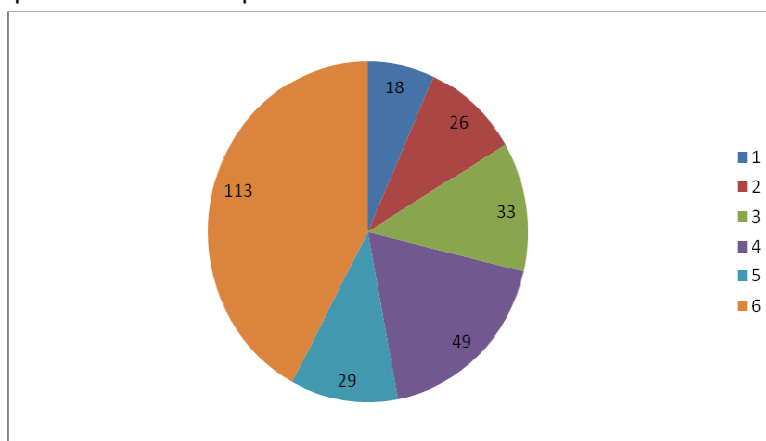

3. Descentralizarea reală a serviciilor publice.
4. Revizuirea statelor de personal și a sistemului de evaluare a activității funcționarilor APL.
5. Salarizare adecvată pentru angajații autorităților publice locale, deoarece salarizarea funcționarilor din primărie este sub orice nivel și necesită să fie mărită.
6. Stabilitate politică, înțelegerea problemelor comunitare de către APC.
7. Cooperare mai strânsă, fără indicații, de la egal la egal; să fie disponibili specialiștii din APC pentru a conversa verbal, să respecte termenii de acordare a răspunsurilor la interpelări, să expună concret și real soluții la problemele ridicate de autoritățile publice locale.
8. Autonomie financiară.
9. Planificarea de jos în sus a bugetelor locale.
10. Modificări în legislație și la Codul Electoral.
11. Simplificarea procedurii de primire în audiență a cetățenilor în instanțele superioare.
12. Statutul juridic al drumurilor din interiorul localităților; în special când aceste drumuri sunt declarate de importanță națională, problema transferării lor în categoria drumurilor de importanță locală. În responsabilitatea cui intră întreținerea acestor drumuri, mai ales pe timp de iarnă? Dar corelarea problemei drumurilor proaste – cu autobuzele noi pentru școală? În scurt timp autobuzele vor deveni într-o stare de avarie, inreparabile. Și atunci cum vor fi transportați copiii la școală?
13. Creșterea gradului de încredere în APL1, mai multă susținere și cooperare.
14. Excluderea practicilor de obligare a primarilor să execute anumite prevederi (recomandări) ale autorităților centrale prevăzute în scrisori, indicații, note metodologice, instrucțiuni, regulamente, hotărâri de guvern care adesea interpretează diferit prevederile legii; respectarea principiilor de supremație a legii.
15. Mijloacele financiare să fie împărțite obiectiv.
16. Mai mult respect pentru aleșii locali atunci când vin la audiență sau cu alte chestiuni la instituțiile APC, accesul liber al reprezentanților APL la șefii și miniștrii din APC, ministere, departamente, agenții.
17. Atribuirea administrațiilor publice locale în subordinea unui Minister care să se ocupe cu problemele APL, instituție căreia primarii ar putea să îi înainteze probleme și să solicite răspunsuri concrete (în prezent răspunsurile primite la adresări poartă un caracter formal). O comunicare efectivă însă nu poate avea loc doar prin scrisori.
18. Să se acorde prioritate problemelor sociale, economice și nu problemelor politice.
19. Respectarea principiilor autonomiei.
20. Nu este implicare în ceea ce se face, nu pun suflet, nu este spirit gospodăresc; de ex: s-a închis școala la Butuceni pentru a moderniza gimnaziul la Trebujeni. S-au economisit 1 mil. lei. Dar după ce s-a închis școala, au fost uitate promisiunile de a moderniza gimnaziul și s-a refuzat transferarea a 700.000 lei promise.
21. Influența de partid este foarte simțitoare; sistemul politic este foarte influențabil de către alte țări; nu este luată în considerație părerea societății civile; depolitizarea finanțelor – nu pe bază de partid;
22. creșterea treptată a funcționarilor și nu brusc de devenit deputat peste noapte; miniștrii (îndeosebi cel de finanțe) să fie mai puțin rigizi în conlucrare.
23. problema neangajării, neîncadrării tinerilor și lipsa schimbului de generații; neasigurarea bătrânilor cu pensii corespunzătoare.

Un capitol separat al chestionarului este rezervat Agențiilor de Dezvoltare Regională (ADR) și colaborarea autorităților publice locale cu aceste agenții.

Diagrama 1 prezintă modul în care APL1 evaluează rolul (importanța) ADR în inițiativele autorităților publice

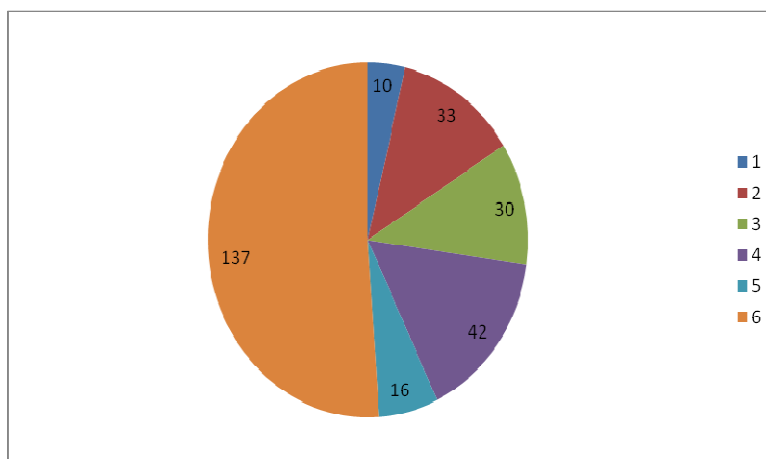
locale de îmbunătățire a prestării serviciilor publice.

Astfel, 44 respondenți consideră că nu simt în nici un fel importanța ADR:

- această instituție nu prezintă interes la moment,
  - ADR ar trebui să iasă în teritoriu, întâlniri cu ONG-uri și oameni de afaceri,
  - unii reprezentanți au menționat că, din cauza volumului mare de lucru, nu se reușește implicarea în proiecte sau participarea la seminarele și instruirile organizate de ADR. Acest lucru duce la ratarea oportunităților de a implementa proiecte,
  - lipsesc informații despre activitatea ADR: acces la internet nu există, deoarece nu sunt bani pentru a achita serviciile.
- 33 respondenți au considerat rolul ADR ca rezonabil sau satisfăcător:
    - se prezintă informații despre mijloacele financiare de care dispune Agenția,
    - se organizează seminare de instruire, prezintă ofertele,
    - contribuie la stabilirea parteneriatelor de lucru,
    - prezintă exemple de proiecte, explică Ghidul participantului, pas cu pas, pentru implementarea proiectului,
    - se oferă consultanță.
  - 78 de respondenți au considerat ADR ca important și deosebit de util prin faptul că:
    - promovează proiecte în domeniul cooperării municipale – drumuri, apă, canalizare - proiecte cu impact regional, prin care se soluționează probleme majore ale localităților,
    - propun reprezentanților APL1 să identifice probleme comune pentru ca ulterior să fie scrise proiecte, și insistă asupra priorității acestor probleme.
  - 113 au răspuns că nu cunosc o astfel de instituție.

Diagrama 1.1 (ADR) prezintă importanța Strategiei de Dezvoltare Regională pentru planificarea serviciilor publice.

- Și aici:
- 137 de respondenți au menționat despre necunoașterea strategiei și nici conținutului acestei strategii,
  - 43 de respondenți au răspuns că strategia nu afectează în nici un mod activitatea administrațiilor publice locale,
    - primarii l-au apreciat ca fiind un document general și teoretic; este făcut în birou și nu are legătură cu teritoriul,
    - nu este atât de important, deoarece fără a avea bani în buget, nici nu se pot rezolva careva lucruri și chiar este un risc exagerat să te aventurezi în proiecte mari,
    - doar arată direcțiile de dezvoltare, dar nu explică în ce mod și din ce resurse pot fi atinse aceste direcții.
  - 30 de reprezentanți ai APL1 au menționat că strategia este importantă, dar este puțin utilă pentru primării.
  - și doar 58 de respondenți au considerat că strategia este utilă și deosebit de necesară:
    - se ține cont de strategie la planificarea anuală, se planifică acțiuni în concordanță cu strategia respectivă,
    - ajută la selectarea problemelor celor mai importante pentru dezvoltarea localității,
    - a ajutat la adoptarea și aprobarea strategiei de dezvoltare socio-economică în domeniul dezvoltării turismului – Orheiul Vechi.

Diagrama 1.2 (ADR) prezintă modul în care ADR promovează o planificare și bugetare coordonată în domeniul serviciilor publice locale prestate de APL1 și APL2:

- 178 de respondenți nu cunosc despre promovarea planificării și bugetării coordonate din partea ADR,
- 43 de respondenți consideră că ADR foarte puțin sau slab promovează aceste componente,
- 14 respondenți consideră activitatea ADR ca satisfăcătoare,
- 33 au considerat eforturile ADR ca bune și foarte bune.

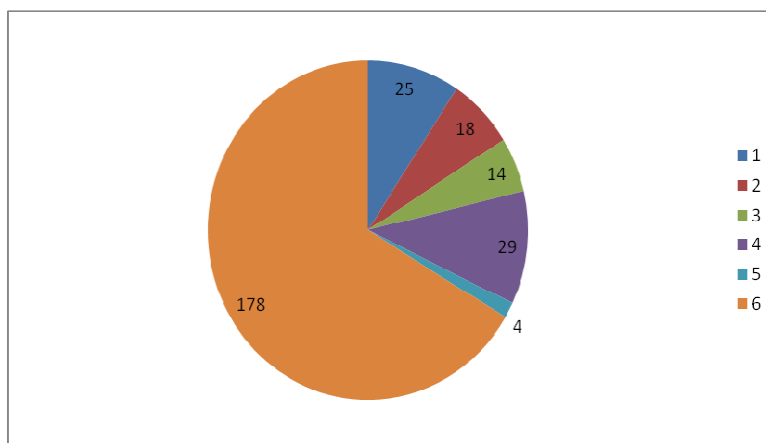
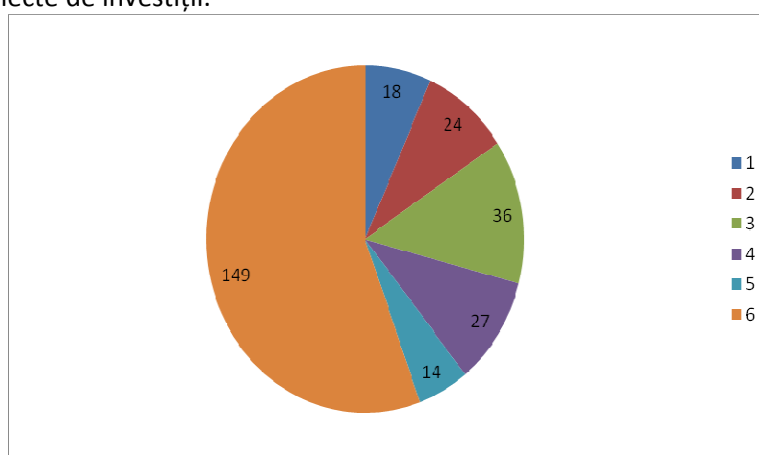

Diagrama 1.3 (ADR) ne prezintă răspunsurile APL1 la modul în care ADR oferă asistență în identificarea de proiecte și propuneri de proiecte de investiții:

- ✓ 149 de respondenți nu cunosc nimic despre asistența oferită de ADR la proiecte și propuneri de proiecte,
- ✓ 42 de respondenți consideră că asistența oferită de ADR este foarte puțină,
- ✓ 36 respondenți au apreciat ca rezonabil suportul acordat de ADR la identificare de proiecte,
- ✓ și doar 41 de respondenți au menționat că ajutorul ADR este esențial, important și foarte util.

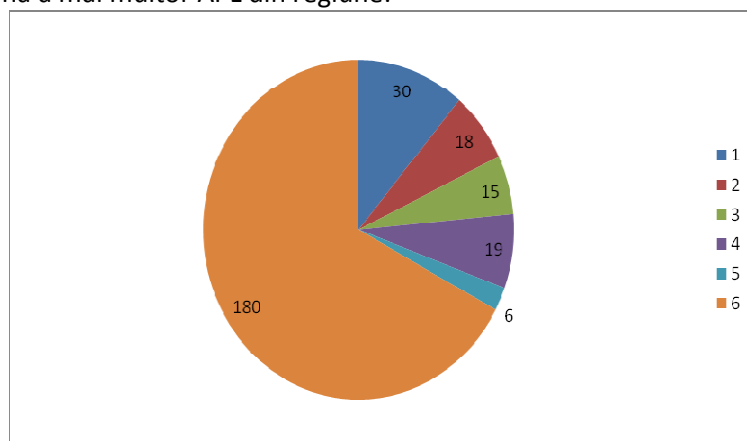
Ajutorul acordat de ADR este sesizat de către APL1 prin finanțări de proiecte în domeniul salubrității (Șoldănești și Orhei), prin organizarea seminarelor raionale și zonale de instruire (mai mulți primari din Orhei au menționat despre seminarele organizate la Strășeni), prin oferirea de materiale informaționale, buletine.

Reprezentanții APL1 au accentuat faptul că la seminarele organizate de ADR participă prea puțini primari, ceea ce demonstrează că sau este slab organizat lucru de informare a primarilor, sau interesul și speranța APL1 de a implementa proiecte regionale este foarte mică.

Mulți primari au explicat că nu au apelat încă la serviciile ADR, dar nici din partea ADR nu a venit nici o inițiativă. Primarii consideră că specialiștii din ADR ar trebui personal să vină în localități și să evalueze necesitățile reale ale locuitorilor. Lipsește informația despre ADR și în presă, locuitorii nu cunosc deloc această structură și reprezentanții APL consideră că trebuiesc promovate în special modelele de succes, dar și proiectele în faze incipiente în ziarele cu tiraj republican, dar și în presa locală. Deoarece ar fi un impuls suplimentar pentru ridicarea interesului din partea populației și a responsabilității pentru propria localitate, acumularea mai efectivă a contribuției de la populație.

Din diagrama 1.4 (ADR) putem observa opiniile reprezentanților APL1 privind modul în care ADR promovează

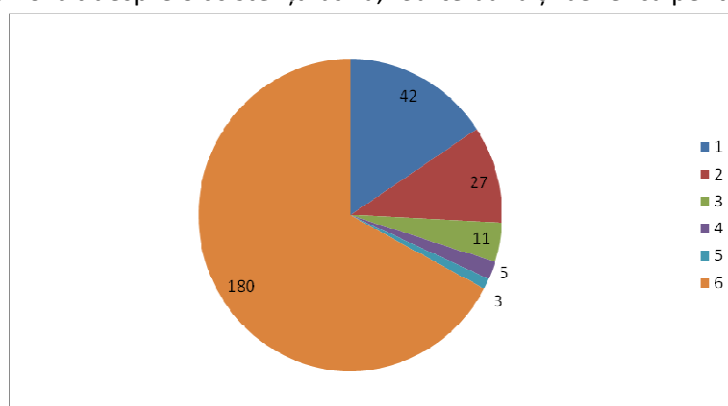
planificarea/bugetarea comună a mai multor APL din regiune:

- 180 de respondenți au răspuns că nu cunosc nimic despre promovarea unor bugetări comune pentru mai multe APL,
- 48 respondenți consideră că ADR promovează la un nivel foarte scăzut această idee,
- 15 respondenți consideră activitatea ADR în acest domeniu ca satisfăcătoare; se realizează o planificare, dar efectul acestei planificări încă nu se simte,
- 25 respondenți apreciază activitatea de promovare a unei bugetări comune ca bună și foarte bună.

Diagrama 1.5 (ADR) ne prezintă situația privind ajutorul acordat de ADR în procesul de achiziții publice. Și în această privință respondenții au fost foarte convingători și au răspuns că nu primesc nici un ajutor de la ADR în procesul petrecerii achizițiilor publice. Și numai acele localități care au beneficiat de proiecte din partea ADR au explicat că în aceste cazuri licitațiile sunt petrecute în totalitate de ADR, fără implicarea APL1. Astfel:

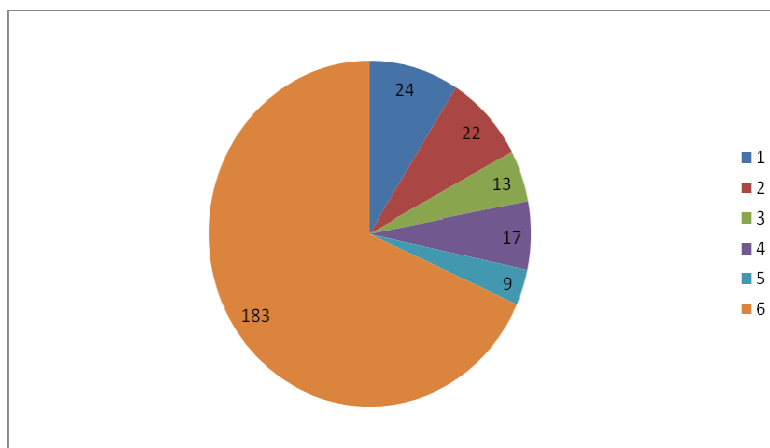
- 180 (67%) din chestionați au răspuns că nu cunosc nimic despre ajutorul acordat de ADR,
- 69 au răspuns că oferă ajutor dar foarte puțin,
- 11 au explicat că asistența este oferită la un nivel satisfăcător,
- 8 (3%) respondenți au vorbit despre o asistență bună, foarte bună și benefică pentru APL1.

La diagrama 1.6 (ADR) este prezentat modul în care ADR sau Consiliul de Dezvoltare Regională oferă o platformă de cooperare cu sectorul privat și cu societatea civilă. Astfel:

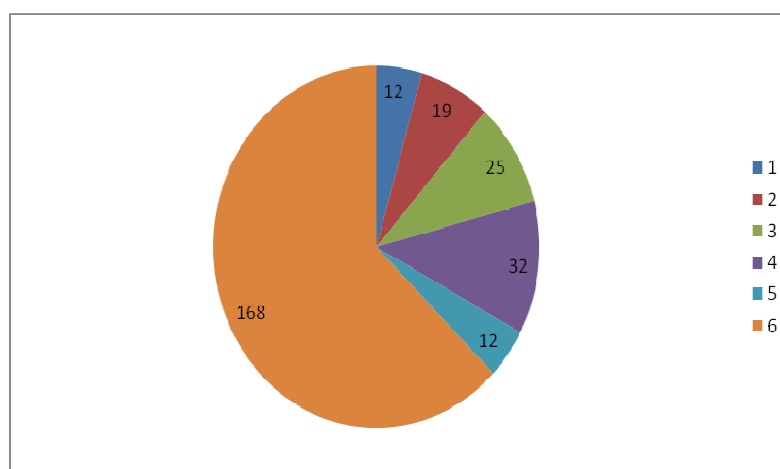
- 183 (68%) de respondenți nu cunosc nimic despre un atare ajutor din partea ADR,
- 46 consideră că ADR nu oferă o platformă de colaborare sau oferă un minim prilej de cooperare,
- 13 au apreciat susținerea acordată de ADR ca satisfăcătoare:
  - oferă platformă de cooperare, dar mai mult teoretic.
- 26 (10%) au apreciat eforturile ADR și ale Consiliului ca bune și excelente:
  - acordă suport informațional,

- petrec seminare, instruiți, cu invitarea reprezentanților sectorului asociativ și sectorului privat la seminare,
- încurajează la colaborare, deoarece ONG (de regulă) au capacitatea de a câștiga proiecte, iar sectorul privat poate ajuta la colectarea contribuției.

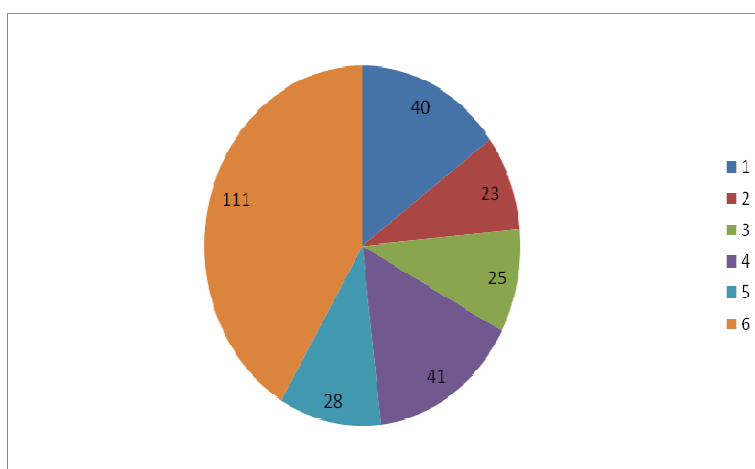

Diagrama 1.7 (ADR) demonstrează viziunea APL1 asupra modului în care ADR promovează cooperarea inter-municipală. Astfel:

- 168 (62%) nu cunosc nimic despre promovarea cooperării inter-municipale din partea ADR,
- 31 consideră că promovarea cooperării inter-municipale se realizează insuficient și la un nivel necorespunzător,
- 25 consideră că promovarea cooperării inter-municipale este satisfăcătoare,
- 44 (16%) au apreciat o astfel de promovare ca bună și excelentă:
  - susține proiecte de infrastructură și servicii care se referă la mai multe APL1 și APL2,
  - propune idei de proiecte comune pe probleme comunitare identice,
  - prin contact direct între grupul de inițiativă și reprezentanții ADR,
  - informează despre proiectele în derulare.

Rolul Fondului Național de Dezvoltare Regională (FNDR) este prezentat în diagrama 2 (ADR):

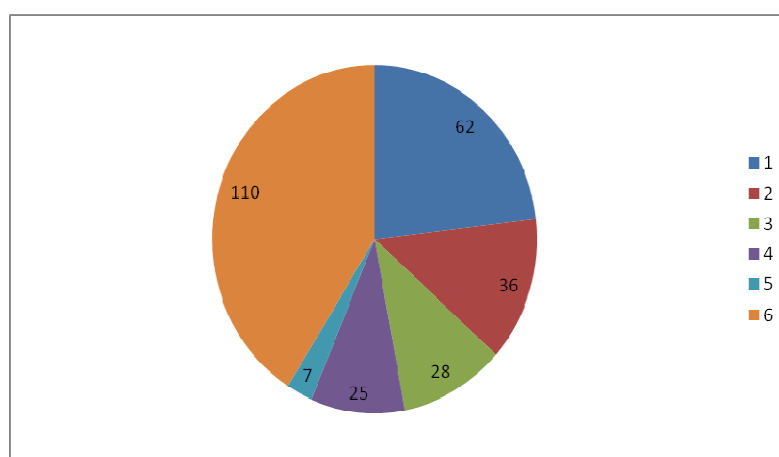

La examinarea diagramei observăm:

- 111 (41%) persoane nu cunosc nimic despre fond,
- 63 (23%) au considerat că rolul fondului nu poate fi apreciat pozitiv, deoarece se cunoaște prea puțin despre mijloacele acestui fond, mărimea acestor mijloace și modul cum sunt aceste mijloace financiare repartizate între diferite raioane și localități rurale,
- 25 de persoane au apreciat relevanța fondului la un nivel mediu,
- 69 (26%) respondenți au menționat despre importanța deosebită a fondului și au apreciat activitatea ADR în distribuirea mijloacelor din fond.

În diagrama următoare reprezentanții APL1 și-au expus opinia dacă Fondul Național de Dezvoltare Regională reprezintă un mecanism transparent și relevant pentru sprijinirea serviciilor publice:

- 110 persoane (41%) nu cunosc nimic despre Fond,
- 98 de persoane (36%) consideră că Fondul nu este transparent și relevant pentru serviciile publice prestate de APL1,
- 28 consideră că transparența și relevanța fondului este la un nivel mediu,
- 32 (12%) au apreciat transparența și relevanța fondului la un nivel înalt.

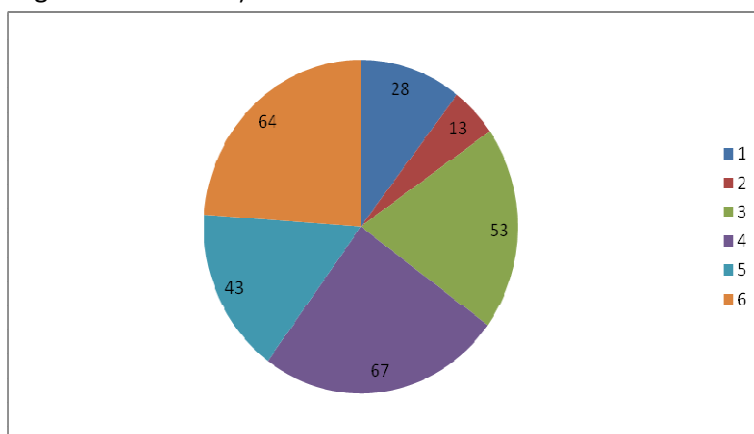
Concluzii:

1. Nu se văd încă rezultatele activității ADR, trebuie o pregătire mai bună a tuturor părților implicate.

Propunerile APL1:

- mecanismele sunt bune, dar trebuie puse în aplicare și de mărit fondul disponibil pentru finanțarea proiectelor,
- mai multă transparență în activitatea ADR și în FNDR; informarea populației și a autorităților publice locale despre activitățile ADR în teritoriu, oportunitățile de finanțare, distribuirea fondurilor și proiectele care au beneficiat de finanțare, impactul acestor proiecte, durabilitatea proiectelor în timp,
- să fie simplificat procesul de depunere a ofertelor, procedurile de aplicare și de implementare a proiectelor,
- corectitudine în activitate, echitate în acordarea finanțărilor, mai multe primării să beneficieze de proiecte, fondurile să fie obținute prin concurență cinstită,
- ajustarea criteriilor de selectare a proiectelor astfel încât, de proiecte să beneficieze cei care au mai mare nevoie și nu cei care au relații sau interese; procedura de obținere a finanțării se târăgănează ani întregi, din această cauză trebuie reînnoite pachetele de documente, reevaluate și expertizate proiectele tehnice, ceea ce înseamnă cheltuieli suplimentare impunătoare și neplanificate,
- să fie eligibile și proiectele mai mici, cu participarea câtorva localități din același raion, nu doar cele din diferite raioane,
- crearea unei instituții care să colecteze propunerile din primării pentru a identifica probleme comune și a scrie proiecte,
- ADR să se deplaseze mai des în teritoriu, să comunice mai eficient cu societatea și cu APL, să fie mai activi, mai vizibili,
- vizite de studiu și schimb de experiență peste hotare – vor ajuta la stabilirea contactelor cu partenerii străini,
- petrecerea de seminare comune, promovarea proiectelor regionale, informații despre avantajele cooperării și planificării comune,
- planificarea trebuie să fie bazată pe planul de dezvoltare a microzonelor și pe priorități - trebuie organizate întruniri și consultații pe domenii de activitate și priorități de dezvoltare regională.

Diagrama 3 prezintă opiniile administrațiilor publice locale de nivelul 1 privind programele Uniunii Europene pentru autoritățile locale din Republica Moldova și anume programele de cooperare transfrontalieră și cooperare regională. Privitor la aceste programe au fost obținute următoarele rezultate:

- 64 din cei intervievați au menționat că nu cunosc nimic despre programele Uniunii Europene,
- 41 intervievați au apreciat ca slab și ineficient suportul prin programe al Uniunii Europene,
- 53 au considerat că programele respective sunt eficiente, dar este foarte dificil de a le accesa,
- 110 respondenți au apreciat programele ca fiind bune și foarte importante pentru Republica Moldova.

Primarii au explicat că accesul la programele Uniunii Europene este limitat. Proiectele sunt foarte complicate

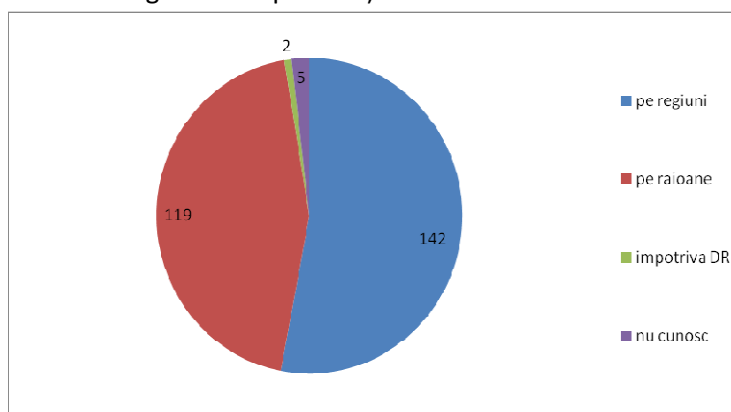

pentru APL1 și autoritățile publice locale nu dispun de capacități pentru a participa la ele și nici pentru a le implementa. În special, le este dificil localităților situate mai departe de Chișinău și de centrele raionale, care sunt defavorizate. Din păcate instituțiile europene "se pierd pe drum".

Lipsește coordonatori de proiecte din partea Republicii Moldova, funcționarii cunosc puțin sau deloc o limbă străină, nu înțeleg specificul proiectelor și proiectele se câștigă de alte state. Autorii de proiecte, funcționarii sunt limitați în deplasare și colaborare cu partenerii străini (cu greu pot obține deschiderea unei vize), nu pot participa la seminarele, instruirile, conferințele, forumurile organizate în afara teritoriului Republicii Moldova și nu pot activa cu promptitudine.

La întrebarea privind opțiunea aleasă pentru dezvoltare regională – diagrama 4 autoritățile publice locale au răspuns astfel:

- ✓ pe regiuni – au ales 142 de respondenți,
- ✓ pe raioane – 119 respondenți,
- ✓ sunt împotriva dezvoltării regionale – 2 respondenți,
- ✓ nu cunosc și nu pot face o alegere -5 respondenți.

Respondenții care au ales dezvoltarea pe **REGIUNI** și-au motivat răspunsul prin faptul că va exista o dezvoltare economică și la nivel local, se va dezvolta infrastructura, economia de piață, vor exista posibilități de creare a noi locuri de muncă.

Regiunile vor oferi posibilitatea localităților de a se dezvolta echilibrat, prin susținerea celor mai defavorizate. O forță economică mai mare, un potențial mai mare de dezvoltare atât uman cât și financiar, care ar permite atragerea investițiilor substanțiale.

Un teritoriu mai mare – posibilități de colaborare mai intense în diferite domenii; rezolvarea mai operativă a problemelor, fără alergări la ministere, agenții, departamente.

Dezvoltarea economiei va duce la sporirea resurselor financiare, iar cu "mai multe finanțe se rezolvă și probleme mai mari".

Prin reducerea numărului de APL2 (indiferent de faptul cum vor fi denumite județe sau regiuni) se va reduce numărul de șefi și de funcționari, se va obține o eficacitate a muncii, va exista o colaborare mai eficientă.

Vor crește șansele pentru atragerea investițiilor, proiectelor internaționale complexe, de perspectivă, cu impact regional mai mare și mai divers de care vor beneficia mai multe primării.

Majoritatea reprezentanților APL1 au menționat că formarea regiunilor ar trebui să fie precedată în mod

obligatoriu de o descentralizare reală a serviciilor și a finanțelor, pentru ca acestea să fie aduse cât mai aproape de cetățean. De asemenea, trebuie să existe o echilibrare și între regiunile de dezvoltare, nu numai în interiorul regiunii,

Dimpotrivă, respondenții care au ales dezvoltarea pe **RAIOANE** au avut următoarele argumente: Sistemul actual este optim; regiunea este prea mare pentru a acorda atenția tuturor localităților și a beneficia de ajutor echilibrat. În schimb sistemul administrativ-teritorial bazat pe raioane este mai aproape de cetățean și serviciile sunt mai aproape, mai utilă ar fi crearea de microzone de dezvoltare la nivelul raionului.

Un raion cuprinde mai puține localități, ceea ce permite o cunoaștere mai bună a necesităților și oportunităților populației și respectiv o distribuire mai eficientă a resurselor financiare. Pe un teritoriu mai mic mai bine cunoști situația, gestionezi eficient banii publici și primești în final localități dezvoltate.

E mai simplu, mai accesibil și mai econom atît pentru cetățeni, cît și pentru APL, sector privat și societate civilă, va fi o repartizare mai echitabilă a resurselor financiare, nu va fi nevoie de a trece prin șocul reformei administrativ-teritoriale. Populația are acces mai ușor la serviciile desconcentrate ale raionului.

Unul din reprezentanții APL1, care este împotriva dezvoltării regionale a menționat că, dacă ar fi dezvoltate comunitățile echilibrat ar fi de acord cu conceptul de dezvoltare regională, dar reeșind din situația reală, potențialul uman a factorilor de decizie nu crede că acest lucru este real de îndeplinit.

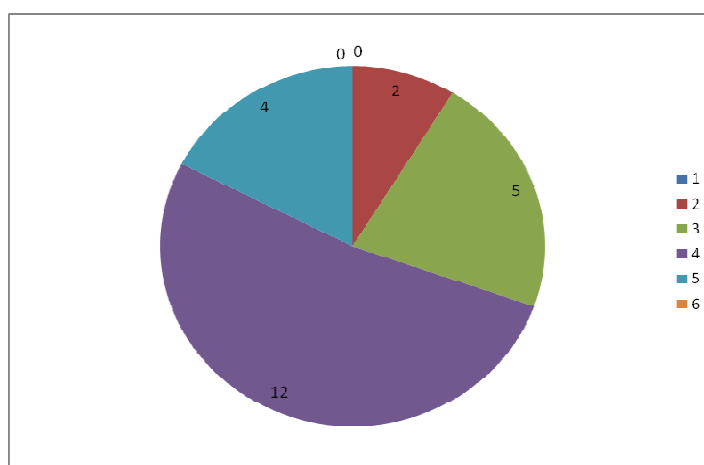
Printre cei care nu cunosc despre dezvoltarea regională, s-a expus ideea că localitățile sunt situate geografic între păduri și este dificilă organizarea unei cooperări regionale.

2.2 Administrațiile publice locale de nivelul II (APL 2)

În total din administrația publică locală de nivelul al II-lea au fost intervievate 23 de persoane, câte 4 persoane din consiliile raionale Șoldănești și Rîșcani și 5 persoane din consiliile raionale Cahul, Soroca și Orhei.

Diagrama 1 ne prezintă gradul de deschidere al APL1 pentru cooperarea inter-municipală:

- 12 respondenți au considerat că APL1 sunt deschise pentru cooperare,
- 4 – au apreciat gradul la un nivel foarte înalt,
- 5 - au considerat mediu interesul APL1 pentru cooperarea inter-municipală,
- 2 – au constatat că primăriile au unele rețineri pentru cooperare.

În diagrama 2 APL2 au expus viziunea asupra modului de realizare a cooperării inter-municipale:

- 14 respondenți au considerat că cooperarea inter-municipală trebuie să fie strict voluntară,
- 9 respondenți de asemenea au considerat că cooperarea trebuie să fie voluntară, dar în același timp au menționat că unele măsuri de stimulare din partea statului ar trebui să existe. Primăriile trebuie să se coopereze prin acordarea anumitor facilități, înlesniri, susțineri financiare proporțional acordurilor de cooperare încheiate. Trebuie să existe mișcare în ambele direcții, mai multe condiții pentru a crea premise, obiective ca APL1 să dorească real cooperarea inter-municipală.

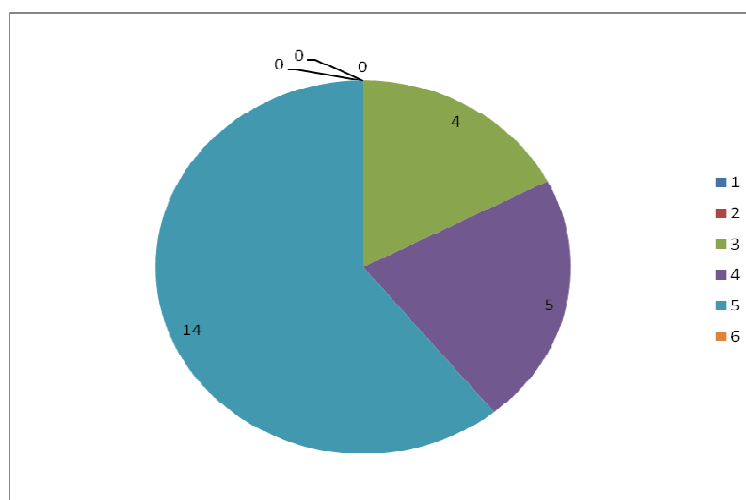
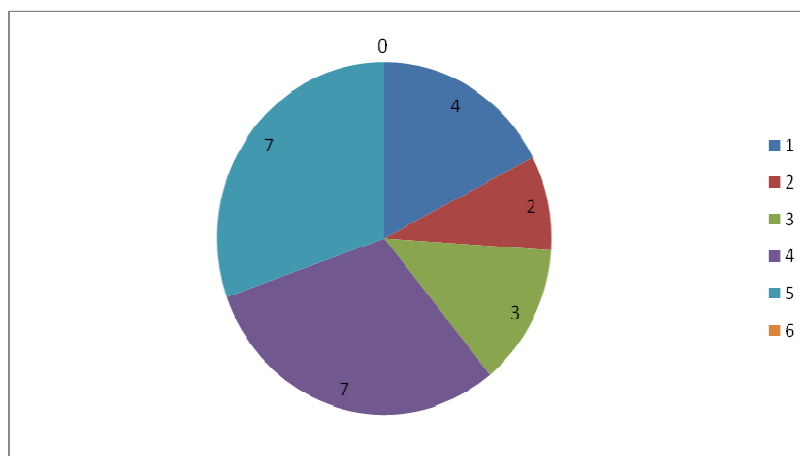

Diagrama 3 prezintă situația privind necesitatea comasării sau amalgamării comunităților pentru dezvoltarea

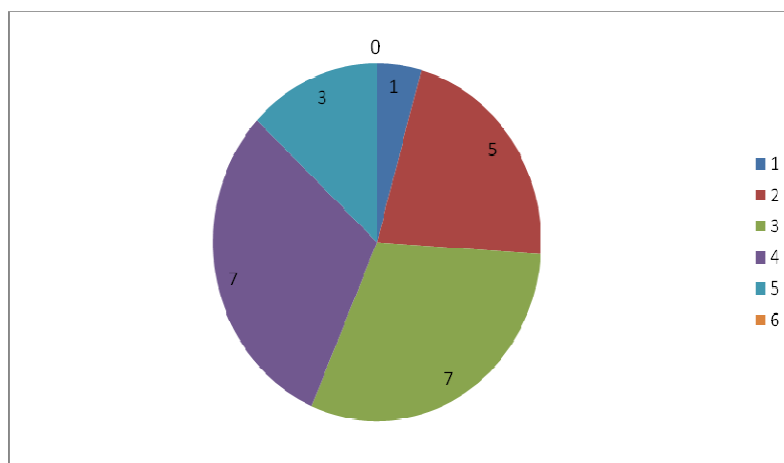
locală:

- 14 respondenți s-au pronunțat pentru o comasare urgentă, deoarece numai în așa mod se pot dezvolta comunitățile,
- 6 respondenți au considerat că nu este nevoie de o comasare a localităților,
- 3 persoane au menționat că comasarea ar trebui să ia în considerație mărimea localităților, numărul de locuitori, așezarea geografică a comunității.

Actuala structură administrativ-teritorială și eficiența acestei structuri pentru dezvoltarea locală și prestarea serviciilor publice este reprezentată în diagrama 4:

- 3 respondenți consideră actuala structură foarte bună,
- 7 – o consideră bună,
- 7 - o consideră rezonabilă,
- 6 - o consideră neefectivă.

Respondenții care au considerat actuala structură neefectivă, au insistat asupra faptului că această structură este învechită și au propus micșorarea numărului de UAT de nivelul I, prin comasarea primăriilor mici și mărirea teritoriului și populației acestor unități la cel puțin 5000 de locuitori.

Și numărul UAT de nivelul II trebuie să fie micșorate prin crearea unităților de nivelul II cu populație de 300-500 mii locuitori, denumite județe sau regiuni sau raioane, activitatea cărora ar fi mai eficientă și ar economisi banii publici.

Toate aceste reforme, în cazul realizării corespunzătoare, vor duce la reducerea numărului de funcționari și formarea statelor de personal în dependență de necesitățile UAT și de numărul populației. Se vor reduce și subdiviziunile raionale activitatea cărora se dublează (de ex: direcția agricultură și direcția economie). În rezultatul descentralizării serviciilor publice va crește calitatea acestor servicii.

Reprezentanții APL2 care au apreciat actualul sistem administrativ-teritorial ca eficient, au explicat că APL1 trebuie să le fie asigurată o autonomie financiară reală, trebuie să fie îmbunătățită structura instituțională a primăriilor pentru a-și putea îndeplini funcțiile; trebuie să existe o colaborare mai strânsă între serviciile desconcentrate și serviciile descentralizate.

Propunerile APL2 sunt:

1. Aducerea legislației în vigoare în concordanță cu principiile autonomiei locale și ajustarea vechilor acte normative la noile legi din domeniul APL,
2. Delimitarea clară a competențelor între diferite nivele de administrație publică,
3. Crearea serviciilor de deservire (întreprinderilor municipale) la nivel de raion sau regiune,
4. Deschiderea ghișeelor de prestare a serviciilor populației, pentru a apropia serviciile de locuitori,
5. Elaborarea politicilor de stat privind încadrarea tinerilor în muncă și stabilirea unor criterii clare de angajare în fiecare primărie a specialiștilor necesari dezvoltării comunitare – jurist, specialist în scrierea de proiecte, specialist în atragerea investițiilor,
6. Ridicarea calificării funcționarilor antrenați în eliberarea documentelor de primă necesitate (urgente) populației,
7. Creșterea competențelor pentru secretarul consiliului local.

La întrebarea privind gradul de deschidere al APL1 pentru cooperarea cu sectorul privat și societatea civilă (diagrama 5):

- 11 au considerat că primăriile sunt deosebit de deschise pentru cooperare,
- 9 au apreciat un nivel mediu de deschidere al APL1,
- 3 s-au arătat reticenți față de pregătirea APL1 pentru cooperarea cu sectorul privat și societatea civilă.

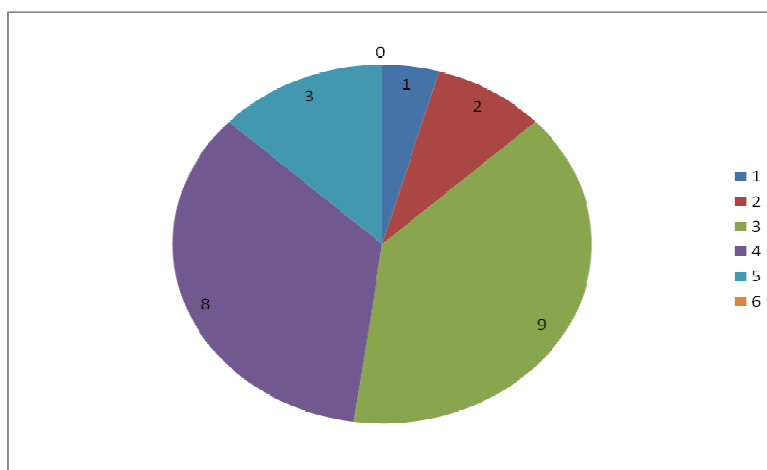
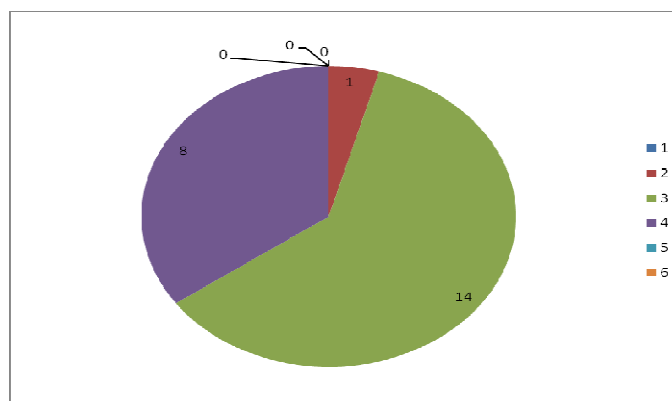

Diagrama 6 ne prezintă calitatea serviciilor publice prestate de APL1 în viziunea APL2:

- 8 au considerat că calitatea serviciilor este bună,
- 14 intervievați au considerat că în limita mandatului și resurselor de care dispun primăriile prestează servicii la un nivel satisfăcător,
- 1 a menționat că calitatea serviciilor necesită a fi îmbunătățită esențial.

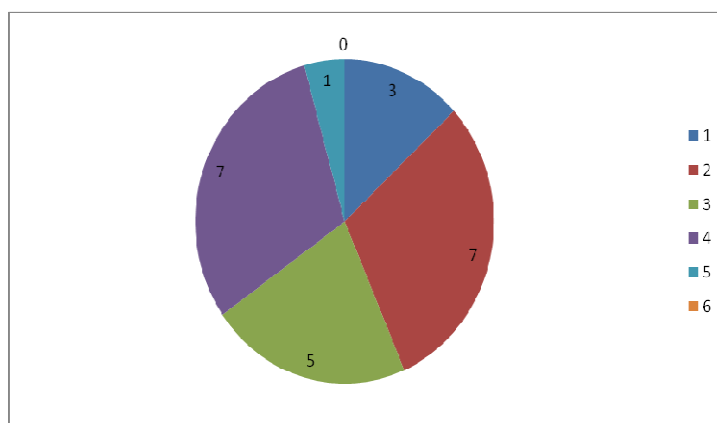

Principalele cauze ale serviciilor necalitative reprezintă lipsa capacităților materiale, financiare și manageriale ale APL1 (funcționari, primari, consilieri locali). De aceea în primul rând este nevoie de specialiști pregătiți, bine instruiți și completarea bugetelor cu resurse financiare suplimentare.

Propuneri:

- Formarea de instituții care să presteze servicii comunale pentru mai multe primării, prin crearea întreprinderilor municipale și aplicarea mai largă a parteneriatelor publice-private,
- Autonomie financiară deplină a APL1, impozitul pe salariu să fie transferat în bugetul localității unde își are domiciliul salariatul,
- Delimitarea strictă a competențelor între APL1 și APL2,
- Conlucrarea cu organizațiile neguvernamentale, donatori pentru atragerea de investiții,
- Crearea condițiilor optime de activitate pentru fermieri și de colectare (prelucrare) a producției agricole; acordarea de subsidii pentru primăriile care nu dispun de agenți economici,
- Pregătirea specialiștilor pentru executarea funcțiilor publice (instruiri), deoarece calitatea serviciilor publice depinde de pregătirea funcționarilor și a primarilor; stoparea fluctuației continue a cadrelor,
- Zile de ieșire în teritoriu (zile de audiență) a serviciilor desconcentrate și posturi TV, radio pentru fiecare primărie; informarea cetățenilor despre activitatea desfășurată; transparență în activitate; prezentarea a cel puțin 1 dată pe an de către APL 1, APL 2 și serviciile desconcentrate a dărilor de seamă populației, să fie stabilite legături mai strânse și contacte cu populația.

Diagrama 7 ne prezintă capacitatea APL1 în oferirea serviciilor calitative privind aprovizionarea locuitorilor cu apă. Și aici părerile respondenților s-au împărțit:

– 8 intervievați s-au expus asupra faptului că primăriile sunt capabile să asigure acest tip de servicii la un

nivel destul de înalt,

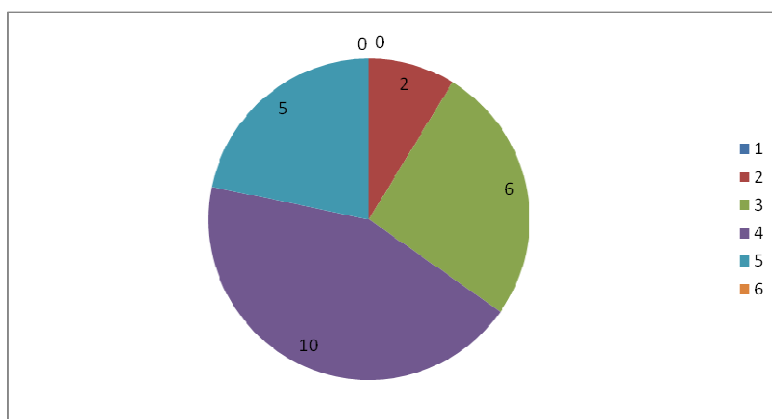
- 5 intervievați au rezumat că APL1 pot asigura prestarea calitativă a serviciilor, dar au nevoie de ajutor pe care îl pot obține din granturi, investiții capitale, alte surse numai nu cu surse proprii,
- 10 intervievați s-au arătat sceptici în privința posibilității primăriilor de a asigura aceste servicii.

Printre modalitățile alternative de aprovizionare cu apă a locuitorilor **se propune:**

- Construcția fântinilor arteziene, dar după o anumită tehnică – nu haotic,
- Utilizarea izvoarelor cu debit puternic de apă (prezente în Samașcani, Șipca din raionul Șoldănești; Piatra, Jeloboc din raionul Orhei),
- Accesarea și implementarea proiectelor investiționale în domeniul construcției și reparației capitale a apeductelor; atragerea capitalului privat autohton,
- Implicarea sectorului privat și a societății civile din comunitate în soluționarea acestei probleme; cooperarea inter-municipală,
- Facilitarea creării unor operatori regionali autonomi de alimentare cu apă sau crearea asociației primăriilor care ar da în concesiune unui operator regional prestarea serviciilor și astfel s-ar păstra puterea de decizie asupra prețurilor și ar menține controlul asupra activității operatorului,
- Ridicarea culturii oamenilor de la sate în utilizarea apei în gospodărie, utilizarea pe larg a sistemului de irigare a culturilor.

În ceea ce privește sprijinul acordat de raion la prestarea serviciilor publice de către APL1, reprezentanții APL2 în diagrama 8 au apreciat:

- 15 persoane că ajutorul este bun și foarte eficient,
- 6 persoane că ajutorul este suficient de bun, dar ar mai putea fi îmbunătățit,
- 2 persoane că sprijinul este mic și ineficient pentru primării.

Modalități de îmbunătățire a ajutorului acordat:

- ✓ Suplinirea bazei materiale a APL,
- ✓ Școlarizarea primarilor și a funcționarilor din primării,
- ✓ Inițiative mai bune din partea APL2 pentru scrierea și implementarea proiectelor,
- ✓ Creșterea gradului de competență a funcționarilor din APL2,
- ✓ Explicarea noțiunii de "colaborare" între diferite nivele de administrație publică; nu este explicat în legislație acest termen și nici cum ar trebui să fie realizată colaborarea,
- ✓ Coordonare mai definitivată în domeniul finanțelor publice locale,
- ✓ Implementarea de proiecte comune APL1 și APL2; suport real la implementarea proiectelor de către APL1: repararea școlilor, grădinițelor, drumurilor, gazificarea instituțiilor publice, deservirea medicală și

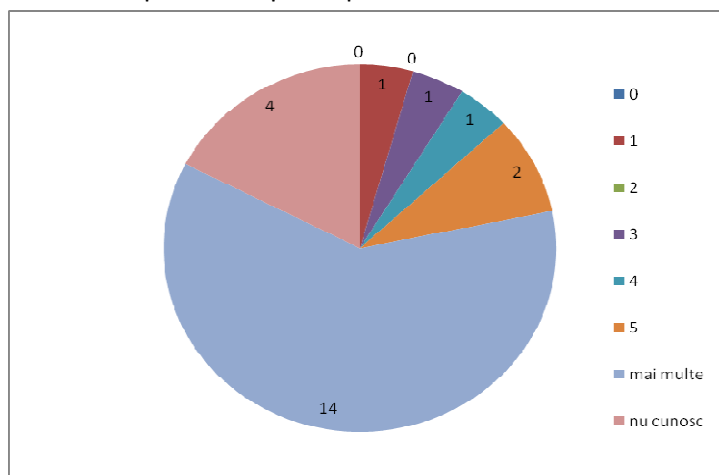
educațională,

- ✓ Crearea Fondurilor de susținere raionale și alocarea resurselor doar pentru acele APL1 care manifestă interes de dezvoltare a serviciilor și doar în cazul în care aceste servicii au perspective clare de dezvoltare a localității,
- ✓ Crearea la nivel de raion a unei organizații de atragere a fondurilor externe,
- ✓ Informarea despre practicile existente,
- ✓ Excluderea factorului politic; alegerea președintelui raionului prin alegeri directe,
- ✓ Cunoașterea situației reale din localități, relații de cooperare, echidistanță și corectitudine în relațiile APL1 și APL2.

Numărul de proiecte în care sunt încadrate consiliile raionale sunt reflectate în diagrama 9.

Astfel 14 respondenți au menționat că au participat în mai mult de 5 proiecte,

- 2 – în 5 proiecte,
- Cîte 1 respondent a menționat că a participat în 4, 3 și 1 proiect,
- 4 respondenți nu cunosc în cîte proiecte a participat raionul.

Principalele **recomandări** privind participarea mai semnificativă a APL2 în proiectele internaționale reprezintă:

- Accesul la informație prin crearea Centrului raional de oferire a consultanței și ajutor în scrierea de proiecte,
- Pregătirea competentă a cadrelor care urmează să se ocupe de atragerea investițiilor, prin organizarea seminarelor de instruire a specialiștilor în scrierea de proiecte, informarea și instruirea primarilor și funcționarilor,
- Pregătirea specializată (îngustă) a specialiștilor în efectuarea studiilor de fezabilitate,
- Organizarea cursurilor de studiere a limbilor străine (engleza, franceza),
- Înfrățirea comunităților, încheierea acordurilor de colaborare, a acordurilor de parteneriat în cazul proiectelor UE pentru cîștigarea proiectelor,
- Colaborarea între APL1 și APL2 privind informarea și implementarea proiectelor în localitățile rurale,
- Implicarea mai activă în proiectele investiționale și acordarea suportului la colectarea contribuțiilor,
- Selectarea mai judicioasă a priorităților; investirea în factorul uman,
- Informarea donatorilor despre necesitățile și posibilitățile de rezolvare a problemelor comunității, deoarece adesea "un proiect urmărește mai degrabă obiectivele donatorului și nu obiectivele comunității",
- Utilizarea insuficientă a resurselor disponibile: calea ferată, potențial uman, capital propriu, etc.,
- Condiții mai dure de selecție a consilierilor, alegerea consilierilor pe circumscripții, nominal, fără liste de

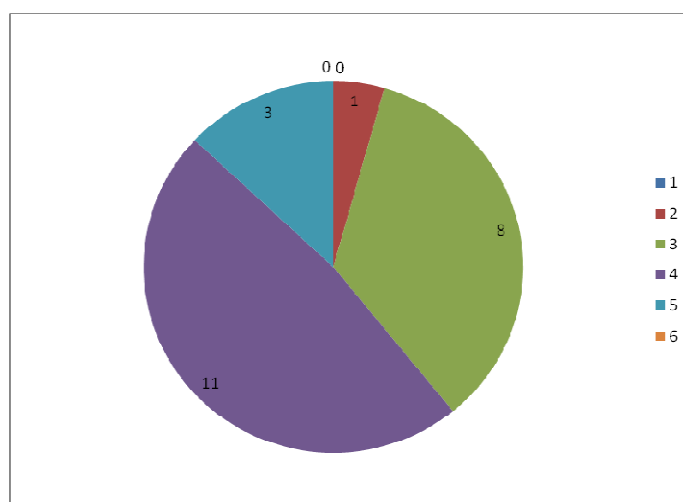
partid, astfel de alegeri să fie și la nivel național.

Propuneri ale APL2:

1. Instituirea unei cote pentru Republica Moldova din totalul proiectelor transfrontaliere, deoarece se înaintează foarte multe proiecte, dar se câștigă foarte puține,
2. Mai multă informație despre existența proiectelor și a finanțatorilor, să fie expediată direct în adresa primăriilor; fondurile internaționale să vină direct la APL1, nu la organele centrale,
3. Identificarea punctelor "forte" ale raionului sau ale localității, care ar putea fi valorificate – turismul, promovarea culturii, etc.

Gradul de cooperare între APL2 și serviciile desconcentrate este reflectat în diagrama 10:

- 1 respondent consideră că colaborarea este foarte slabă,
- 8 respondenți consideră că colaborarea este la un nivel rezonabil,
- 11 respondenți consideră că relațiile dintre acești doi actori sunt bune,
- 3 – le consideră excelente.

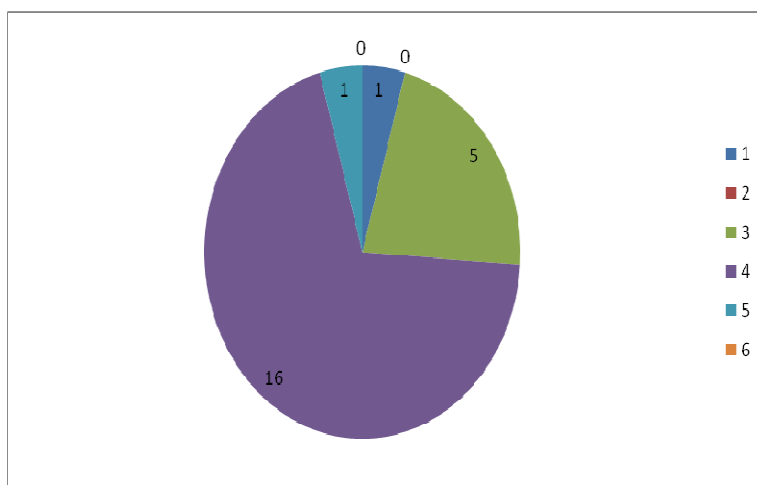
Probleme:

- Lipsa de colaborare, cunoașterea insuficientă a situației din teritoriu, datorită faptului că serviciile desconcentrate se subordonează autorităților publice centrale, iar faptul că sunt invitați să dea raport și la APL2 – le provoacă disconfort și probleme pentru APL;
- Lipsa de transparență în activitatea serviciilor desconcentrate, puțină responsabilitate și multă birocrație, lipsa de coordonare a planurilor și activităților, indiferența la apelul APL2,
- Politizarea tuturor sistemelor și structurilor desconcentrate,
- Pregătirea insuficientă a specialiștilor din cadrul serviciilor desconcentrate, selectarea specialiștilor pe principii de capacitate.

Propuneri:

1. Stabilirea unor criterii (indicatori) de performanță a serviciilor desconcentrate cu accent asupra dezvoltării teritoriului,
2. Numirea și eliberarea din funcție a conducătorilor serviciilor desconcentrate la propunerea șefului Oficiului teritorial al Cancelariei de Stat și recomandarea președintelui raionului,
3. Descentralizarea serviciilor desconcentrate și formarea unui ghișeu unic de acordare a serviciilor,
4. Instruirea specialiștilor din serviciile desconcentrate,
5. Acordarea competențelor reale pentru APL de a aplica sancțiuni contravenționale.

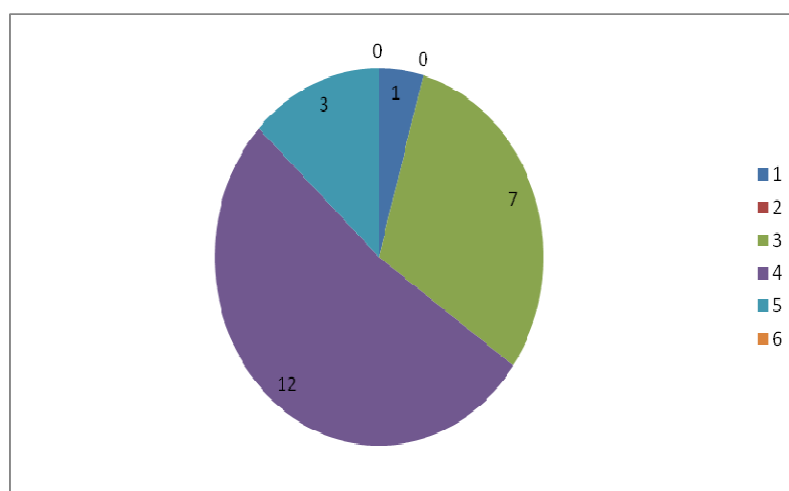
Activitatea consiliului raional este prezentată în diagrama 11 conform căreia: 17 reprezentanți ai APL2 apreciază activitatea consiliului raional ca bună; 5 o consideră satisfăcătoare și doar un reprezentant califică activitatea consiliului drept slabă.

Problemele cu care se confruntă consiliul raional țin de domeniul:

- ✓ Pregătirii slabe a consilierilor (trebuie stabilite niște condiții clare pentru a deține funcția de consilier, studii cel puțin într-un anumit domeniu), deoarece spre exemplu unii consilieri consideră că APL1 se află în "subordinea" APL2,
- ✓ Lipsa motivației, vârsta înaintată și o mentalitate depășită în ceea ce privește dezvoltarea economică a raionului,
- ✓ Resurse financiare insuficiente, nerespectarea principiului discreționar la repartizarea banilor publici,
- ✓ Dezbinarea politică, care duce la repartizarea defectuoasă a mijloacelor financiare de la bugetul de stat, nerespectarea principiului de echitate,
- ✓ Politizarea excesivă a consilierilor care duce în final la abordarea diferită a problemelor atît pe linie de partid cît și la nivel de interes personal – "este greu de ajuns la un consens, atunci cînd trebuie să prevaleze interesul public".

Diagrama 12 prezintă relațiile APL2 cu instituțiile administrației publice centrale: 15 persoane le consideră bune, 7 rezonabile și 1 respondent a menționat despre relațiile nesatisfăcătoare cu aceste instituții.

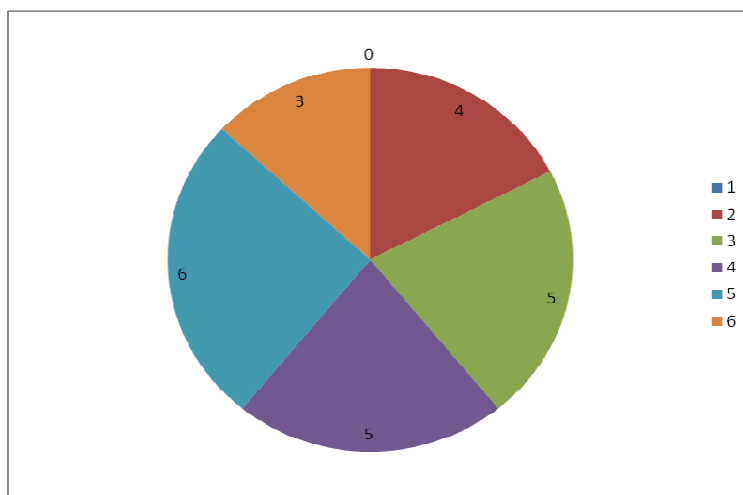
Printre **problemele** cu care se confruntă APL2 în colaborarea cu autoritățile publice centrale se numără:

- ✓ Repartizarea fondurilor gestionate de ministere după coloratura politică și apartenența la partid, dar nu după necesitățile reale ale localităților: adeseori se alocă bani acolo unde nu trebuie, de exemplu se alocă bani unei școli care se va închide în 4-6 luni,
- ✓ Neconsultarea APL în procesul de adoptare a actelor normative,
- ✓ Lipsa de conlucrare între organele administrației publice locale și alte servicii: puține vizite în teritoriu și doar în perioade electorale, necunoașterea situației reale din APL2, ignorarea problemelor și soluțiilor venite din APL2,
- ✓ Bariere în comunicarea directă cu administrația publică centrală, dificultăți în acceptarea audiențelor din cauza birocrăției excesive,
- ✓ Fluctuația mare a cadrelor angajate în administrația publică locală.

Propunerile APL2 sunt:

1. Ridicarea salariilor pentru funcționarii publici din primărie,
2. Eradicarea corupției din instituțiile publice, respectarea criteriilor de angajare bazate pe profesionalism și nu a intereselor politice,
3. Transparență în distribuirea fondurilor bugetare, micșorarea rolului miniștrilor în distribuirea banilor,
4. Depolitizarea funcționarilor din primărie, consilii locale și raionale,
5. Promovarea unei politici de reînnoire treptată a cadrelor din instituțiile publice și reducerea numărului de funcționari din structurile de stat,
6. Asigurarea suportului legal pentru o autonomie financiară, administrativă, economică, reală a administrațiilor publice locale,
7. Responsabilizarea serviciilor desconcentrate, raportarea activităților locale ale acestor servicii,
8. Introducerea dreptului de inițiativă legislativă a administrațiilor publice locale,
9. Consultarea APL în procesul legislativ,
10. Fixarea unei zile de primire în cadrul ministerelor, în care fiecare funcționar și cetățean va avea acces real la audiență, nu doar pe hârtie,
11. Coordonarea activităților cu specialiști de la APL2,
12. Atribuirea administrațiilor publice locale în subordinea unui Minister concret, care ar purta responsabilitate pentru soluționarea problemelor APL.

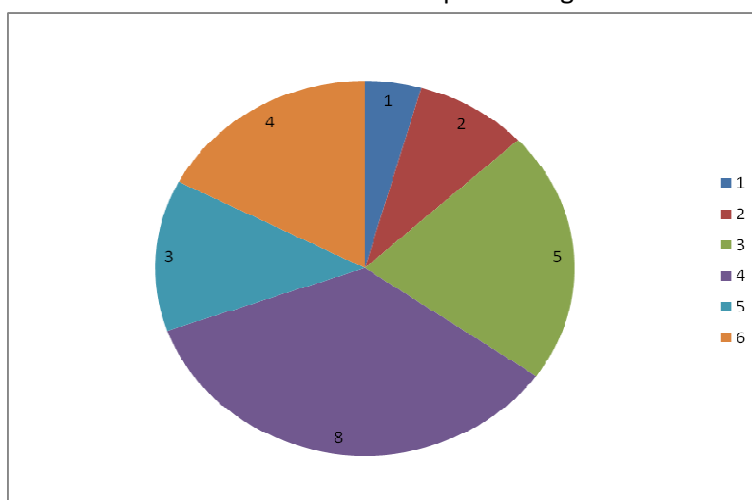
Relevanța Agențiilor de Dezvoltare Regională pentru dezvoltarea inițiativelor APL2 de îmbunătățire a prestării serviciilor publice este prezentată în diagramă, conform căreia: 4 respondenți au apreciat rolul ADR ca nesemnificativ, 5 - satisfăcător, 5- bun, 6 – foarte bun, 3 respondenți nu au putut să aprecieze rolul ADR din cauza necunoașterii instituției.

Reprezentanții APL2 au menționat că ADR se află la începutul activității sale și este dificil la momentul de față de analizat rezultatele. Dar totuși reprezentanții APL2 consideră că aportul ADR este foarte slab, nu există obiectivitate la distribuirea mijloacelor fondului, consiliul de dezvoltare regională nu hotărăște nimic, totul se hotărăște la nivel de minister. Teoretic esența, menirea, conceptul de ADR este foarte bun, dar realizarea este foarte proastă. Dezamăgire totală – un joc de-a democrația.

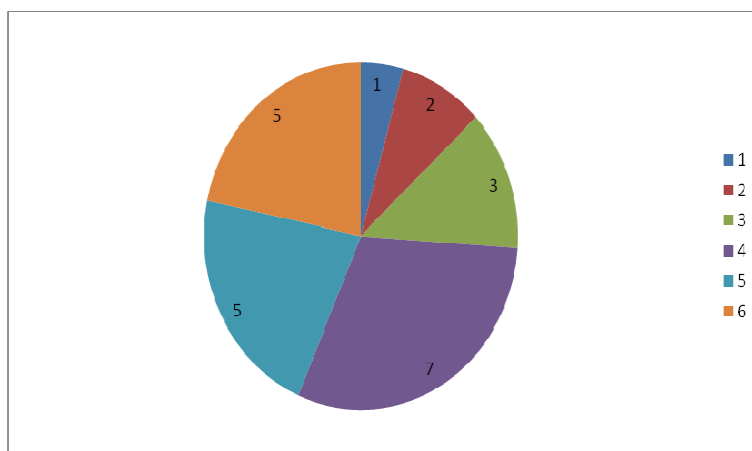
În ceea ce privește Strategia Națională de Dezvoltare Regională și importanța acestei strategii pentru planificarea serviciilor publice locale (diagrama 1.1):

- 11 respondenți ai APL2 au considerat strategia de o importanță deosebită și utilă pentru activitatea APL2 – oferă posibilitatea de a elabora un plan de acțiuni pe termen lung pentru dezvoltarea comunitară; asigură coerență în planificarea locală și națională; promovează la nivel de raioane politicile sale; datorită ei în 5 sate din r. Soroca a fost implementat un proiect de aprovizionare cu apă Soroca-Bălți,
- 5 au apreciat strategia ca moderat de importantă. Reprezentanții APL2 au constatat că lipsește interesul din partea APL1 pentru dezvoltarea locală,
- 3 respondenți au considerat-o ca ineficientă și lipsită de importanță, un document teoretizat pe care nu îl pot folosi,
- iar 4 respondenți au constatat că nu cunosc nimic despre strategie.

Diagrama 1.3 (ADR) prezintă modul în care ADR oferă asistență în identificarea și pregătirea propunerilor de proiecte de investiții pentru infrastructură și servicii. Astfel, 3 intervievați au considerat ajutorul oferit de ADR foarte slab și nesemnificativ, lipsește ajutorul pentru atragerea investițiilor în infrastructură, construcția bazelor

de odihnă, a drumurilor; 3 au apreciat asistența oferită ca satisfăcătoare, 7 au considerat ajutorul benefic și bun, 5 l-au apreciat ca foarte bun și 5 au menționat că nu cunosc nimic despre vre-o asistență.

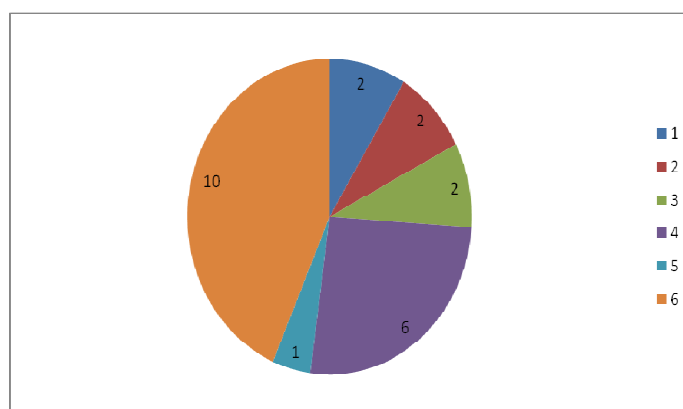

Asistența se acordă prin:

- consultări directe, expediere de informații,
- organizare de mese rotunde, seminare privind scrierea proiectelor, instruiți (chiar în sediul consiliului raional),
- ajutor metodic la planificarea proiectelor,
- expertizează proiectele înaintate de APL,
- diseminarea informațiilor acumulate de către specialiști, consultare.

Consilierii și funcționarii APL2 au menționat despre tentativele de identificare a proiectelor, care se află în faza incipientă, un set de materiale informative; se petrec ședințe de informare privitor la propunerile de proiecte, studii de fezabilitate – în care mai mult se vorbește și se crează impresia că ADR nu știe cu ce să se ocupe.

Diagrama 1.4 demonstrează modul în care ADR promovează o planificare/bugetare comună pentru mai multe localități dintr-o anumită regiune și anume: 10 intervievați nu cunosc nimic despre o atare promovare, 4 consideră că promovarea este foarte puțină, 2 consideră promovarea satisfăcătoare și 7 au apreciat promovarea efectivă și utilă pentru APL2.

Modul în care ADR acordă ajutor în procesul de achiziții publice este reprezentat în diagrama 1.5 și confirmă că, doar 2 intervievați consideră ajutorul acordat de ADR important; 3 l-au considerat satisfăcător, 7 total nesemnificativ și puțin, iar 11 au răspuns că nu cunosc nimic despre ajutorul acordat de ADR în procesul de achiziții publice. Toți respondenții au accentuat că ajutor din partea Agenției se primește doar dacă ADR

implementează proiectul câștigat de administrația publică locală. La câștigarea proiectelor, ADR petrec achizițiile publice, fac studii de fezabilitate.

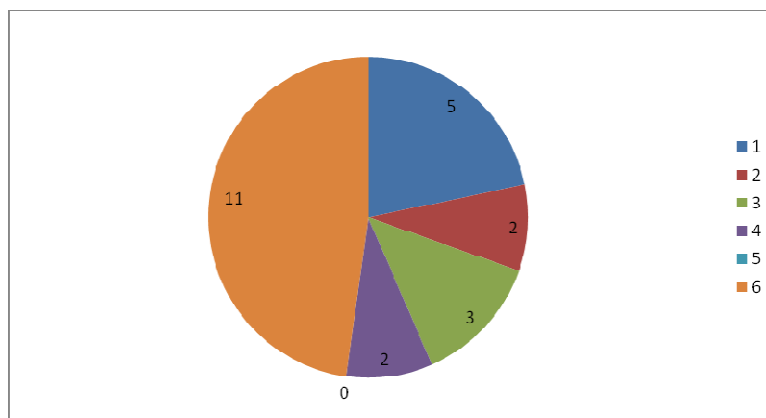
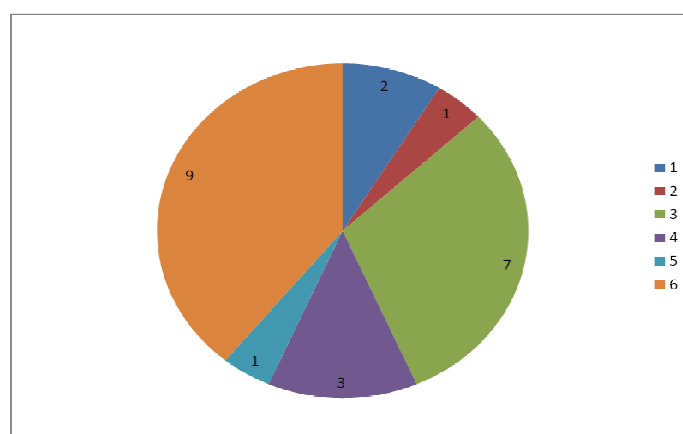

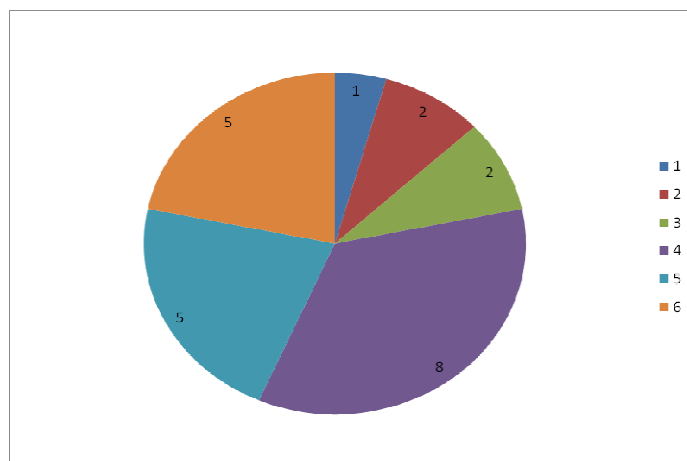
Diagrama 1.6 ne prezintă opinia APL2 asupra faptului cum ADR oferă platforme de colaborare între APL, societatea civilă și mediul de afaceri. Astfel: 3 intervievați consideră că ADR nu oferă o astfel de platformă, 7 reprezentanți APL2 consideră că ADR depun efort pentru a întruni la aceeași masă sectorul privat, sectorul asociativ și APL; 4 din ei consideră că rezultatul acestor activități desfășurate de ADR este foarte bun și efectiv, iar 9 persoane nu au putut comunica nimic intervievaților din motivul necunoașterii.

Cel mai frecvent mod de colaborare între acești actori reprezintă mesele rotunde organizate de ADR pentru identificarea problemelor comune; promovarea parteneriatelor publice – private; implicarea experienței ONG la scrierea proiectelor.

În diagrama 1.7 putem observa cum ADR promovează cooperarea inter-municipală în viziunea APL2:

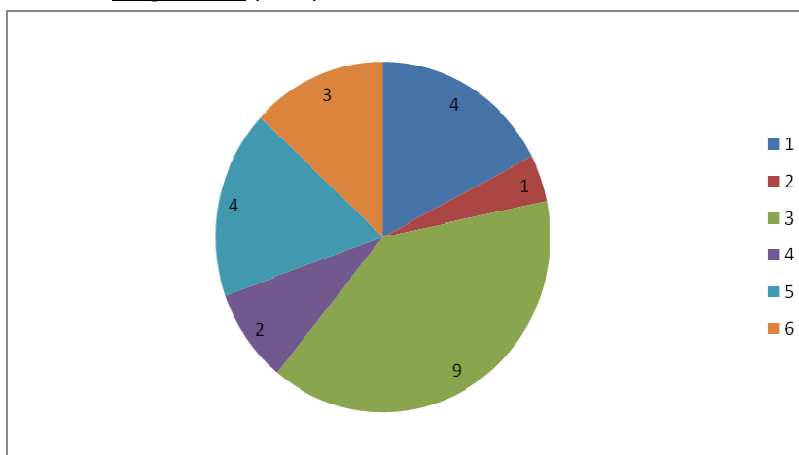
- 13 persoane consideră că promovarea cooperării reprezintă scopul de bază al creării ADR și apreciază această activitate desfășurată de ADR ca deosebit de bună. Promovează direcțiile strategiei și stimulează comunitățile care cooperează la soluționarea problemelor comune,
- 2 persoane consideră promovarea satisfăcătoare,
- 3 – o consideră insuficientă,
- 5 nu cunosc nimic despre promovarea cooperării.

Propuneri ale APL2:

1. Vizite în teritoriu a angajaților ADR cu informații în domeniul proiectelor existente și a activităților pe care le desfășoară Agenția,
2. Alocarea mijloacelor financiare Regiunilor și nu raioanelor separat (ex: orașul Ialoveni a câștigat proiecte mai multe decât toate celelalte 13 raioane),
3. Păstrarea unei singure Agenții pe tot teritoriul Republicii Moldova,
4. Mărirea bugetului Agențiilor Regionale, deoarece numărul și valoarea proiectelor înaintate este de 10 ori mai mare decât bugetul acesteia,
5. Mai multe proiecte cu caracter economic, deoarece predomină proiectele cu caracter social și de infrastructură.

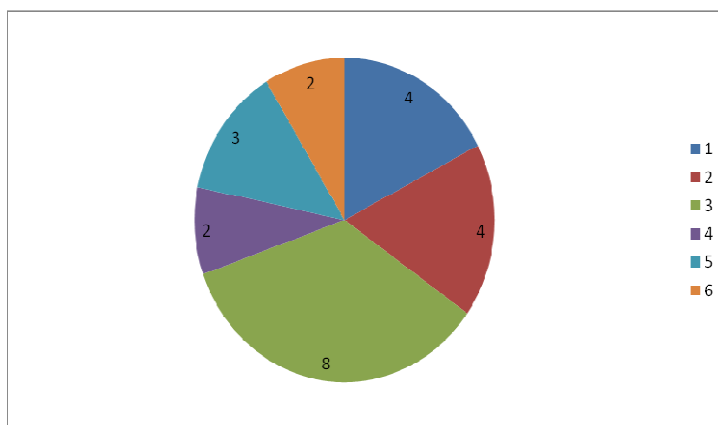
Rolul Fondului Național de Dezvoltare Regională (FNDR) pentru inițiativele APL2 de îmbunătățire a serviciilor publice locale este prezentat în diagrama 2 (ADR).

Conform acestei diagrame:

- 9 respondenți consideră fondul și activitatea acestuia ca satisfăcătoare,
- 5 consideră nesatisfăcătoare,
- 6 respondenți o consideră bună și foarte bună,
- 3 respondenți nu cunosc nimic despre Fond.

În ceea ce privește transparența și relevanța fondului pentru prestarea serviciilor publice locale prestate de APL1 și APL2: 8 intervievați au menționat despre lipsa transparenței în gestionarea mijloacelor fondului, 8 – au răspuns că o oarecare transparență există, însă ea nu este adusă la cunoștința administrațiilor publice; 5 – au apreciat fondul ca un instrument transparent și relevant, 2 – nu au putut să dea un răspuns.

Printre propunerile APL2:

- O transparență mai sporită, mai multă informație despre mijloacele financiare de care dispune Fondul și cui ele sunt repartizate,
- Îmbunătățirea mecanismului de distribuire a fondurilor, mai multă informare a autorităților publice, în ceea ce privește mecanismul de accesare a fondurilor; să se țină cont că APL1 și APL2 nu cunosc detaliat procedura accesării fondurilor,
- Consilierii și funcționarii au solicitat ca membrii Consiliilor regionale să prezinte informațiile pe care le primesc de la ADR și populației din teritoriu, deoarece adesea despre ADR și Fond cunoaște doar președintele raionului,
- Instruirea unor persoane în interiorul APL2, care ar coordona activitatea între APL 2, APL1 și ADR,
- O conclucrare mai intensivă a fondului cu finanțatorii externi, deoarece sunt puține surse externe care pot fi accesate de APL,
- Autonomie în adoptarea deciziilor de către Consiliile Regionale și fără amestecul Consiliului Național în distribuirea fondurilor. Creșterea eficacității Agențiilor Regionale, deoarece în prezent agențiile au o eficacitate foarte joasă și putere de decizie foarte scăzută, iar Ministerelor dimpotrivă să le fie limitată influența asupra fondurilor,
- Posibilitatea de contestare a deciziilor ADR, chiar în instanțele de judecată, deoarece în prezent nu sunt stabiliți indicatori foarte clari de evaluare a proiectelor,
- Creșterea schimbului de experiență, studierea experienței UE și a țărilor vecine,
- Creșterea mijloacelor Fondului, pentru a putea fi încurajați mai multe comunități să participe la procesul de dezvoltare regională.

Modul în care sunt apreciate programele Uniunii Europene pentru autoritățile publice locale din Republica Moldova sunt prezentate în diagrama 3, conform căreia:

- 4 respondenți le consideră ineficiente, puține, dificil de accesat, lipsește informația dar și partenerii de proiect,
- 7 le consideră satisfăcătoare, dar cu multe cerințe instituite pe care APL nu pot să le îndeplinească. Bani vin și se duc, dar impact nu prea se simte; doar că se plătesc salarii mari consultantilor locali și internaționali,
- 10 le consideră foarte bune și deosebit de utile, dar în același timp destul de complicate în accesare,
- 2 respondenți nu cunosc astfel de programe.

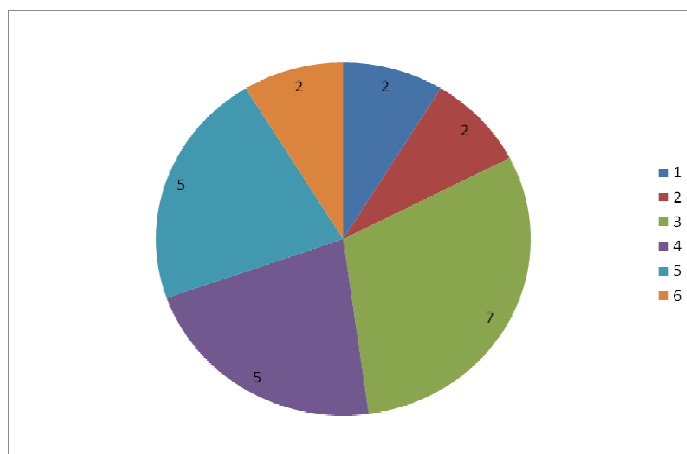
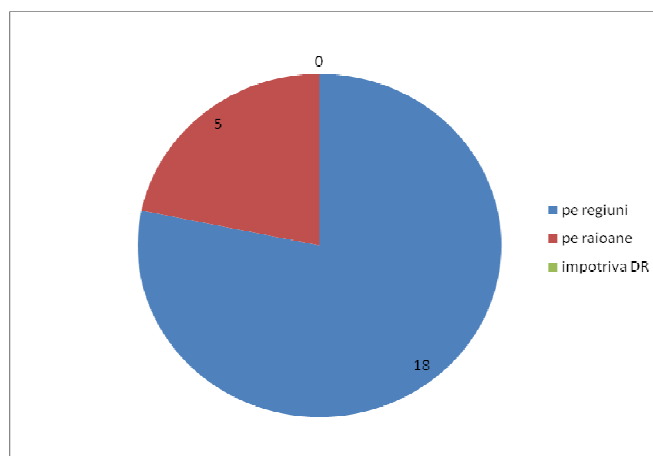

Diagrama 4 ne răspunde la întrebarea care este opțiunea reprezentanților APL2 pentru dezvoltarea regională:

- ✓ 18 respondenți au optat pentru dezvoltarea regională în baza regiunilor,
- ✓ 5 respondenți au ales varianta dezvoltării regionale pe bază de raioane.

Respondenții care au considerat că dezvoltarea regională urmează a fi realizată **pe REGIUNI** au menționat despre eficiența structurii regionale, perspective de dezvoltare a economiei și colaborări cu centrele economice europene, posibilități mai mari de accesare a fondurilor europene.

Regiunile urmează a fi dezvoltate pe bază de autonomie financiară și autonomie decizională. Iar aceasta la rândul său va cauza responsabilitate și obiectivitate. "Cu surse mici – lucruri mari nu se fac". Regiunea va avea un potențial mai mare de dezvoltare și un impact regional asigurat cu posibilități sporite de a obține finanțări consistente. Mijloacele financiare proprii ale regiunilor (unii le-au denumit județe) ar putea fi dublate cu sursele financiare ale ADR pentru o dezvoltare mai avansată pe plan local.

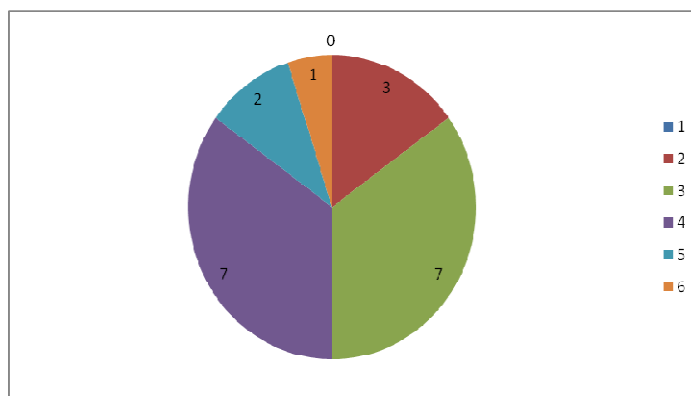
Regiunea este o structură mai eficientă care va duce la optimizarea personalului, a cheltuielilor și va spori calitatea serviciilor prestate populației.

Cei care au optat pentru dezvoltare regională pe bază de **RAIOANE** au motivat prin faptul că sistemul actual nu este unul rău, cu puține modificări ar putea fi păstrat, și de acest tip de dezvoltare regională ar putea beneficia mai multe APL1. Este necesar ca serviciile publice și cele oferite de serviciile desconcentrate să fie mai aproape de populația de la sate. Republica Moldova este o țară mică și majoritatea populației este obișnuită cu această structură administrativă.

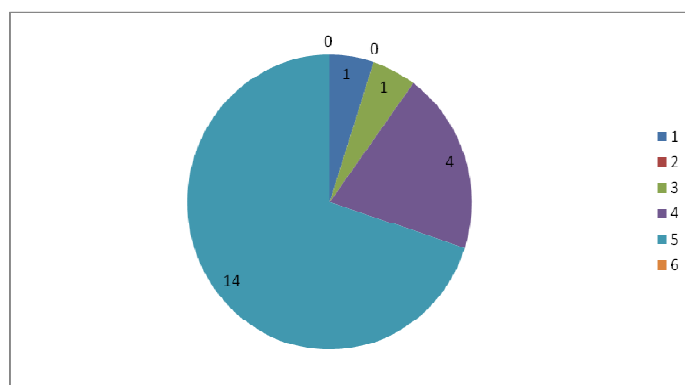
Raionul este mai apropiat de locuitori, mai concret și mai transparent. În cazul regiunilor, resursele financiare se vor concentra doar la centrul regiunii și nu mai ajung la periferii.

2.3 Serviciile desconcentrate (SD)

Diagrama 1 prezintă viziunea serviciilor desconcentrate asupra gradului de deschidere al APL1 în ceea ce privește cooperarea inter-municipală: 3 respondenți au considerat că APL1 nu sunt pregătite pentru o cooperare inter-municipală; 7 au considerat că cooperarea inter-municipală este dorită de către primării dar dificilă de realizat; 9 persoane au apreciat foarte înalt gradul de deschidere al APL; 1 persoană nu a putut da un răspuns privitor la gradul de cooperare.

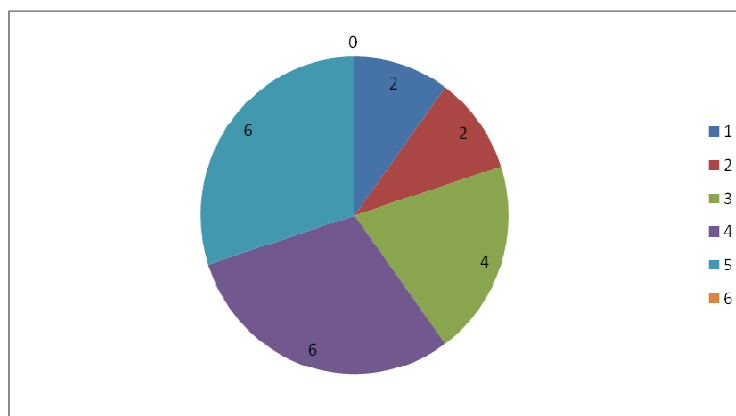

Privitor la faptul dacă cooperarea inter-municipală trebuie să fie voluntară sau impusă din diagrama 2 observăm că: 14 reprezentanți ai serviciilor desconcentrate consideră că cooperarea inter-municipală trebuie să fie strict voluntară; 4 - consideră că cooperarea trebuie să fie voluntară, dar cu implicarea unor elemente de stimulare pentru diferite circumstanțe; prin discuții, exemple, informări; 2 – consideră că cooperarea trebuie să fie impusă.

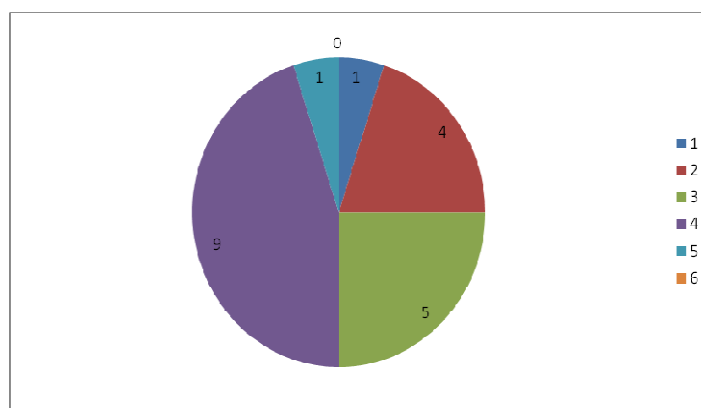
Utilitatea comasării sau amalgamării comunităților pentru dezvoltare locală este prezentată în diagrama 3. Reprezentanții serviciilor desconcentrate au considerat că:

- Este deosebit de utilă și importantă - 12 respondenți; deoarece se unesc forțele și pot fi rezolvate diverse probleme, inclusiv financiare,
- Este utilă dar într-o manieră moderată, fără presiuni și cu respectarea anumitor reguli – 4 respondenți. Inițial ar trebui efectuată o evaluare prealabilă, pentru ca serviciile să rămână aproape de cetățeni,
- Comasarea nu este necesară și nici benefică – 4 respondenți.

Diagrama 4 prezintă opinia serviciilor desconcentrate asupra actualului sistem administrativ teritorial și eficiența acestuia pentru dezvoltarea locală și prestarea serviciilor publice. Astfel:

- 10 intervievați au menționat că structura este bună și trebuie să rămână la nivelul actual, pentru că soluționează mai efectiv problemele locuitorilor,
- 5 – au considerat-o satisfăcătoare; schimbarea structurii nu trebuie să fie grăbită (forțată) ci treptată; de lucrat cu populația, fără a schimba structura administrativ-teritorială, de accentuat rolul ADR regionale, deoarece mulți tineri pleacă peste hotare, iar în sate rămân doar bătrânii,
- 5 – au menționat că structura nu este efectivă și trebuie modificată. Se propune introducerea județelor, pentru a optimiza cheltuielile și a micșora numărul birourilor.

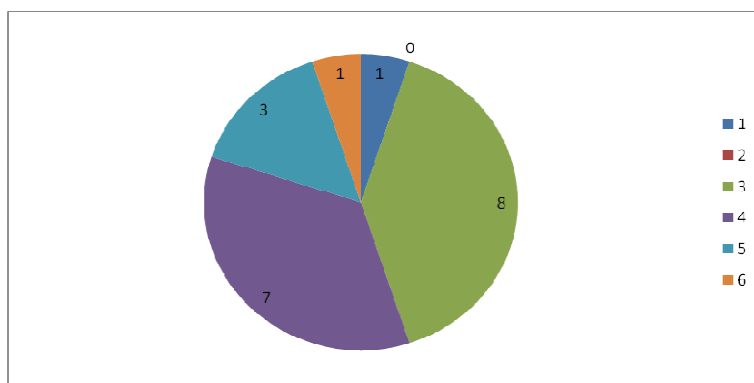

Propunerile serviciilor desconcentrate:

1. Comasarea primăriilor (APL1) și crearea unei primării de la 3000 de locuitori, pentru a avea primării cu un potențial economic mai mare care ar duce la dezvoltarea locală,
2. Reevaluarea actelor normative care impun limite la formarea statelor de personal în APL1 – mai multe servicii specializate în domeniul sănătății, juridice, economice (în dependență de necesitățile localităților) și posibilitatea de angajare a cadrelor calificate,
3. Derularea proiectelor inter-raionale, de exemplu: privind asigurarea cu apă potabilă din Nistru și Prut; privind gazificarea comună a localităților din diferite raioane; privind dezvoltarea turismului rural,
4. Realizarea strategiei de descentralizare, inclusiv descentralizarea financiară și autonomia financiară,
5. Reparația drumurilor pentru a asigura accesul și colaborarea mai eficientă între primării,
6. Elaborarea de programe, planuri locale de activitate pe priorități.

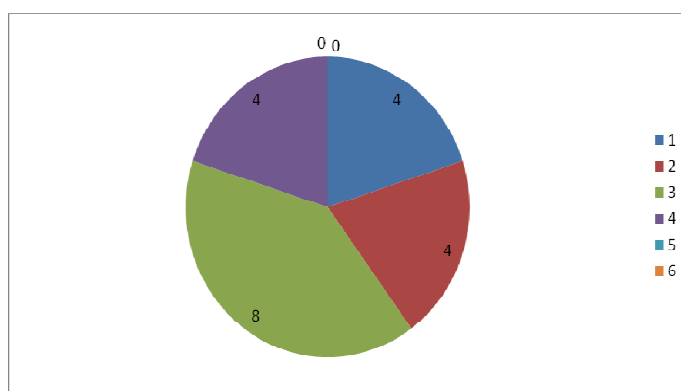
Diagrama 5 ne prezintă gradul de deschidere al APL1 în promovarea cooperării între ele, societatea civilă și sectorul privat, în viziunea serviciilor desconcentrate. Astfel: 1 interviuat consideră că primăriile nu sunt deschise și nici pregătite pentru cooperare, nu sunt specialiști care să lucreze cu populația; 8 – consideră că

majoritatea primăriilor sunt pregătite și doresc real o cooperare cu aceste două sectoare; 10 - intervievați consideră că primăriile sunt pregătite, foarte deschise și chiar promovează real cooperarea cu sectorul privat și societatea civilă; 1 – nu cunoaște nimic despre promovare.

La întrebarea dacă APL1 prestează servicii de calitate în limita mandatului și resurselor financiare de care dispun păreri reprezentanților serviciilor desconcentrate s-au împărțit (**diagrama 6**):

- 4 respondenți au menționat despre servicii total necalitative prestate de APL 1,
- 4 - au apreciat serviciile prestate de APL la un nivel scăzut,
- 8 intervievați au considerat că serviciile se prestează la un nivel satisfăcător,
- 4 respondenți au apreciat calitatea bună a serviciilor prestate de APL.

Probleme identificate de serviciile desconcentrate care împiedică prestarea calitativă a serviciilor din partea APL:

- competența limitată a cadrelor care prestează serviciile publice, în special în localitățile rurale,
- salarii mici care nu motivează funcționarii să presteze servicii calitative,
- nivelul scăzut de interes din partea primarilor pentru prestarea serviciilor noi și pentru implementarea proiectelor,
- lipsa resurselor financiare, suport material învechit în primărie, lipsa de materiale,
- obținerea certificatelor este însoțită de plecări la raion sau la Chișinău, respectiv de cheltuieli de timp și cheltuieli financiare,
- lipsa transparenței în utilizarea finanțelor publice și în activitățile defășurate de APL1 (publicații în presă, radio, panouri în locurile publice).

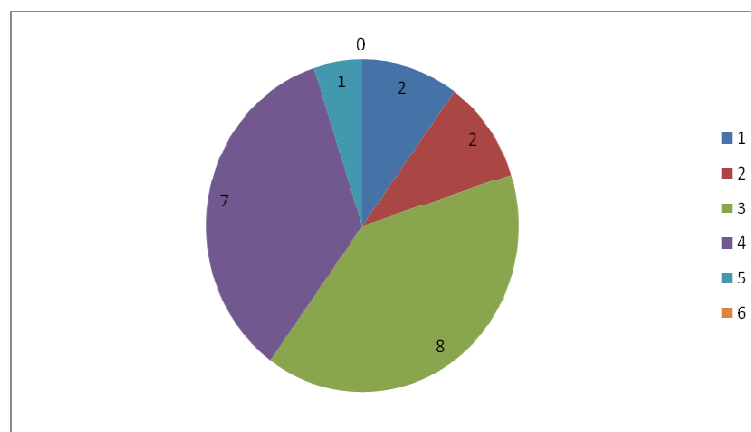
Propuneri ale SD:

1. Serviciile să fie aduse mai aproape de cetățeni și de organele desconcentrate, de administrația publică locală,
2. Creșterea capacităților primarilor pentru atragerea de fonduri prin proiecte internaționale,
3. Angajarea în administrația publică a persoanelor cu performanță, cu experiență. Instruirea periodică a

- specialiștilor din diferite domenii. Este important ca în primării să fie angajați juriști (se poate un jurist la mai multe primării) și specialiști în atragerea și scrierea proiectelor,
4. Dotarea primăriilor cu tehnică necesară – calculatoare, imprimante, acces la internet, la programe licențiate, xerox, fax, pentru a ușura activitatea,
  5. Mărirea statelor de personal din primării, deoarece în prezent în primăriile mici activează 2-3 persoane cu atribuții din diverse domenii,
  6. Atragerea de proiecte investiționale în domeniul aprovizionării cu apă, canalizare și salubritate,
  7. Schimbarea statutului de funcționar al primăriei, prin schimbare de mentalitate, încadrarea persoanelor tinere, cu viziuni moderne, școlarizate peste hotare, care cunosc experiența statelor avansate și tehnologii moderne,
  8. Transferul bunelor practici la nivel național și internațional,
  9. Taxele de transport să fie distribuite în bugetele locale, pentru a putea fi reparate drumurile locale; impozitul pe venitul întreprinderilor să fie colectat în bugetele locale,
  10. Lucrul cu populația în domeniul atragerii resurselor financiare (contribuția comunității).

Diagrama 7 prezintă poziția serviciilor desconcentrate în privința posibilității APL1 de a presta servicii calitative în domeniul aprovizionării cu apă:

- 8 intervievați consideră că APL este capabilă și prestează servicii calitative în acest domeniu,
- 8 - sunt de părerea că serviciile prestate de APL sunt la un nivel satisfăcător, dar prin cooperare intercomunitară (inter-raională) și transfrontalieră, pot fi obținute servicii mai calitative și mai ieftine în domeniul aprovizionării cu apă,
- 4 respondenți dimpotrivă consideră că aprovizionarea cu apă reprezintă un serviciu care îi dă bătăi de cap deosebite pentru APL1.

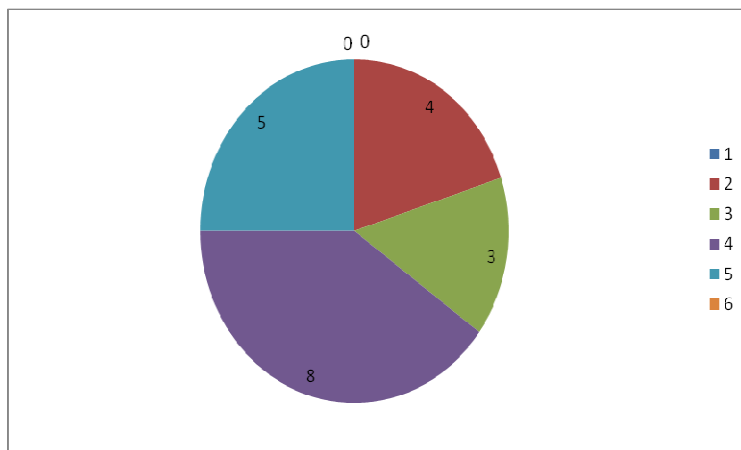

Printre modalitățile alternative de asigurare a aprovizionării cu apă SD au punctat:

- construcția fântânilor de mină, construcția (renovarea) fântânilor arteziene,
- depistarea cauzelor ce duc la pierderi masive de apă; construcția și renovarea sistemului de apeducte; crearea stațiilor de pompare intermediare și utilizarea resurselor naturale (izvoare),
- supravegherea calității apei, prin contractarea anuală a serviciilor profilactice; crearea unui laborator la nivel de raion pentru analiza apei, cu specialiști calificați în domeniu; construcția stațiilor de epurare,
- revizuirea tarifelor la apă,
- crearea întreprinderilor specializate pe lângă primării, implicarea sectorului privat,
- extinderea întreprinderilor mari din domeniul aprovizionării cu apă (precum SA „Aqua Nord” din raionul Soroca) pe întreg teritoriul raionului, prin construcția unei rețele centralizate de aprovizionare cu apă potabilă,

- mai multe inițiative (primăriile au puțină încredere în forțele proprii) în accesarea de fonduri, proiecte comune între diferite APL1, asigurarea continuității și durabilității proiectelor implementate.

În diagrama 8 este evaluat sprijinul acordat de raion APL1 în furnizarea serviciilor publice: 4 respondenți consideră că sprijinul acordat de raion este nesemnificativ, 3 - respondenți au considerat ajutorul raionului satisfăcător; 8 - l-au apreciat ca bun; 5 – excelent.

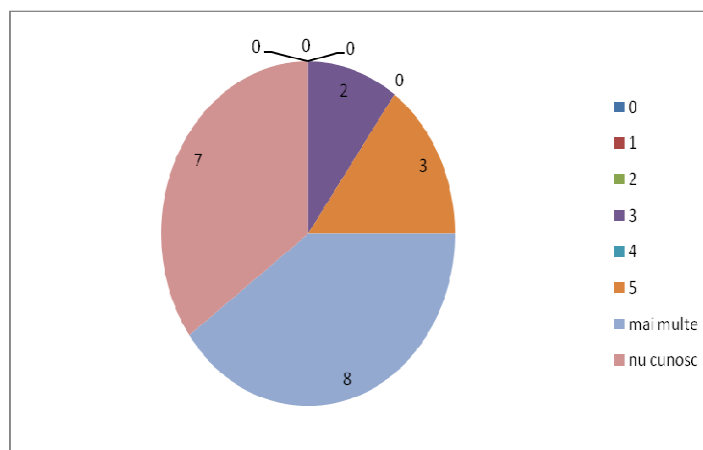

Propunerile SD:

- Contractarea centralizată a serviciilor de supraveghere a calității apei,
- Finanțarea centralizată a programelor naționale de sănătate (HIV-SIDA, TBC, DZ),
- Prestarea serviciilor calitative la raion, pentru a servi un exemplu bun pentru primării,
- Formarea unei platforme politice unice privind colectarea deșeurilor de la mai multe localități,
- Crearea infrastructurii regionale specifice, impulsionează activităților economice,
- Conlucrarea cât mai eficientă, indiferent de apartenența politică a specialiștilor, în domeniul atragerii investițiilor,
- Poziționarea în calitate de intermediar în dialog cu guvernul și administrația publică centrală și oferirea asistenței în elaborarea adresărilor către guvern,
- Elaborarea unor programe raionale pe anumite domenii și coordonarea între serviciile raionale în acordarea sprijinului privind aprovizionarea cu apă potabilă, îmbunătățirea serviciilor educaționale pentru copii, etc.,
- Susținere financiară, realizarea în practică a legii cu privire la descentralizarea financiară; bugetul APL să se elaboreze de jos în sus și nu de sus în jos,
- Diminuarea politicului în relațiile cu APL1, poziție echidistantă,
- Stimularea și încurajarea inițiativelor locale, ținând cont de tradițiile comunităților,
- Suport real în elaborarea planurilor strategice și a planurilor de acțiuni ale primăriilor,
- Eforturi suplimentare pentru atragerea investițiilor financiare în parteneriat cu APL1, suport în scrierea și implementarea proiectelor, elaborarea proiectelor tehnice și a studiilor de fezabilitate,
- Instruirea, informarea și consultarea primarilor și a specialiștilor,
- Suport la semnarea acordurilor de înfrățire ale comunităților din raion cu localități din alte state, pentru asigurarea schimbului de experiență,
- Conlucrarea (cooperarea) cu ministerele, departamentele pentru promovarea meșterilor populari din localitate (lemnari, lut, olărit, lozie), introducerea traseelor turistice, valorificarea monumentelor istorice,

- Ridicarea bazei materiale atît a raionului, cît și a localităților.

Reprezentanții serviciilor desconcentrate au întâmpinat dificultăți în cunoașterea numărului de proiecte din surse externe la care a participat raionul (diagrama 9): 2 dintre respondenți au numărat cîte 3 proiecte; 3 respondenți – 5 proiecte; 8 respondenți au identificat mai mult de 5 proiecte; 7 respondenți nu au putut să răspundă la întrebare.

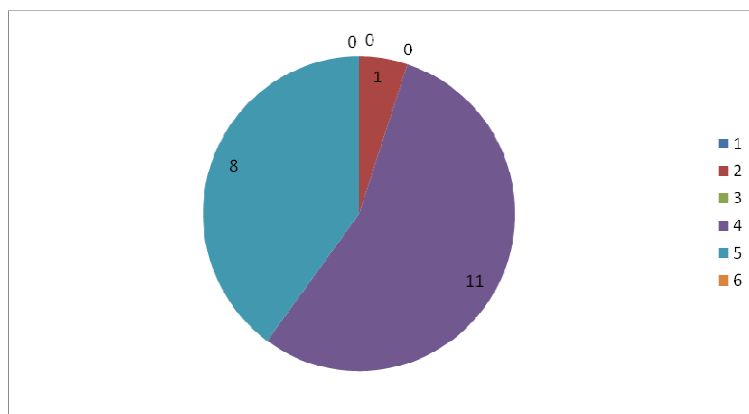
Au fost identificate următoarele **recomandări** privind îmbunătățirea participării la proiectele internaționale:

- Dorință mai mare prin responsabilizarea factorului uman,
- Instruire continuă, inclusiv în completarea corectă a cererilor de finanțare,
- Studierea limbii engleze, deoarece proiectele se scriu în această limbă (precum și a altor limbi străine),
- Implicarea tinerilor în proiecte,
- Ajutor juridic la oformarea și scrierea proiectelor, crearea unei echipe la nivel de raion,
- Angajarea în primărie a persoanelor competente în scrierea de proiecte, atragerea ONG-urilor la scrierea de proiecte și a persoanelor care au experiență în elaborarea proiectelor,
- Colaborare mai strînsă între specialiștii din APL1 și APL2; crearea fondurilor de rezervă pentru atragerea și implementarea proiectelor,
- Selectarea persoanelor profesioniste pentru implementarea proiectelor; stabilirea clară a priorităților, a impactului, a grupurilor țintă și a costurilor legate de implementarea proiectelor,
- Acces nelimitat la informația despre proiectele în derulare, finanțatori, condiții de accesare,
- Implicarea mai eficientă a comunității la co-finanțare, pentru colectarea contribuției,
- Stabilirea relațiilor de parteneriat inter-raional pentru obținerea finanțărilor în proporții mai mari,
- Utilizarea investițiilor locale, prin aceasta demonstrăm că suntem credibili pentru finanțarea externă,
- Accesarea proiectelor de îmbunătățire a calității vieții; proiectelor de dezvoltare a turismului, de îmbunătățire a calității drumurilor, proiectele privind energia alternativă; atragerea investițiilor pentru crearea condițiilor de comercializare a produselor autohtone, construcția unui depozit pentru stocarea preparatelor de uz fitosanitar,
- Crearea condițiilor preferențiale pentru a asigura prelucrarea produselor agricole din raion.

Gradul de cooperare a serviciilor desconcentrate cu APL2 este prezentat în diagrama 10. Astfel:

- 11 respondenți au apreciat un nivel bun de cooperare cu APL2,
- 8 respondenți au notat despre relațiile excelente pe care le au cu consiliile raionale,
- 1 respondent a menționat despre insuficiența de cooperare cu APL2.

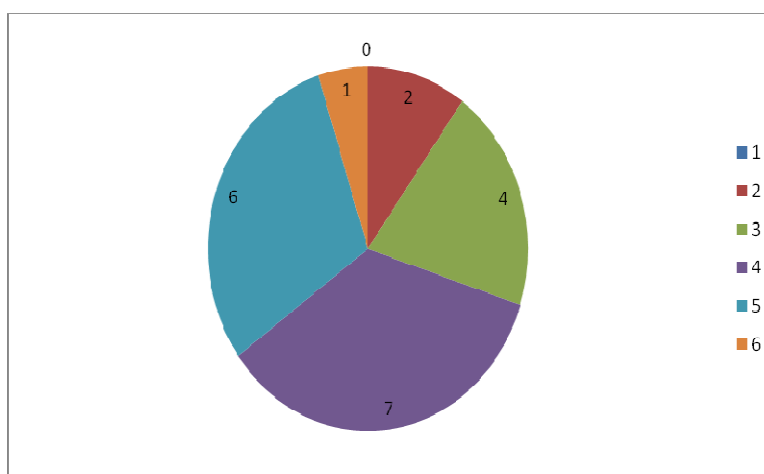

Principalele probleme în cooperarea cu APL2:

- 1) Rezolvarea problemelor după apartenența politică a solicitantului,
- 2) Modificarea frecventă a legislației, necorelarea normelor legale,
- 3) Birocratizarea sistemului de primire a autorizațiilor – amende, coordonări, etc.,
- 4) Lipsa serviciilor sociale (a centrelor comunitare) pentru categoriile defavorizate ale populației, pentru persoanele fără domiciliu permanent; lipsa unui centru de plasament temporar pentru persoanele aflate în situație de risc,
- 5) Organizatorice – un sediu comun pentru toate serviciile, mărirea statelor de personal, mai multă finanțare,
- 6) Specialiști mai calificați (mai specializați, mai aproape de domeniul de activitate, deoarece le vine greu la completarea informațiilor din baza de date ce ține de evaluarea terenurilor în scopul impozitării), să cunoască limbi străine,
- 7) Modernizarea primăriilor cu tehnică performantă pentru a avea acces la internet, proicte, informație.

Activitatea consiliului raional și aprecierile acordate de către Serviciile desconcentrate se regăsesc la [diagrama 11](#). Astfel: 2 respondenți au considerat că activitatea consiliului este nesatisfăcătoare; 4 – au considerat activitatea suficient de bună; 13 intervievați au dat o apreciere bună și foarte bună; 1 respondent nu a putut să dea o apreciere a activității consiliului.

Problemele cu care se confruntă consiliul raional în viziunea serviciilor desconcentrate sunt de genul:

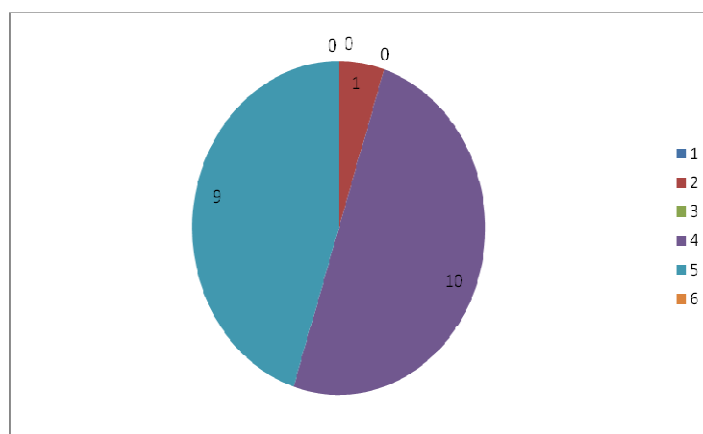
- Politizarea excesivă a consilierilor, factorul politic influențează negativ activitatea consiliului, se ajunge pînă la blocarea activității consiliului raional și neadoptarea deciziilor timp de cîteva luni,
- Același contingent de consilieri rămîn de pe an pe an, vîrsta înaintată a consilierilor,

- Alegerea consilierilor după lista de partid, mai eficient ar fi să fie ales consilierul nominal,
- Interesul personal prevealează interesul comunitar, lipsește dorința și inițiativa de a se implica mai eficient,
- Gradul de pregătire al consilierilor, incompetența, necunoașterea legislației,
- Imperfecțiunea legislației, divergențe în lege, modificări frecvente ale legislației,
- Neprimirea în timp util a documentelor de susținere (scrisorilor de garanție) și a răspunsurilor de la ministere, departamente, agenții.

Propuneri:

- Nominalizarea consilierilor să fie efectuată în dependență de profesionalismul fiecărei persoane,
- Instruirea periodică a aleșilor locali,
- Implicarea experților externi în activitatea comisiilor de specialitate, în caz de existență a unor probleme dificile,
- Buget mai consistent, autonomie decizională în fixarea și distribuirea mijloacelor financiare.

În final diagrama 12 ne prezintă relațiile serviciilor desconcentrate cu instituțiile administrației publice centrale. Aici toți reprezentanții au apreciat relațiile cu administrația centrală drept bune și foarte bune și doar 1 reprezentant a calificat relațiile cu APC nesatisfăcătoare.

Relațiile cu APC pot fi îmbunătățite prin:

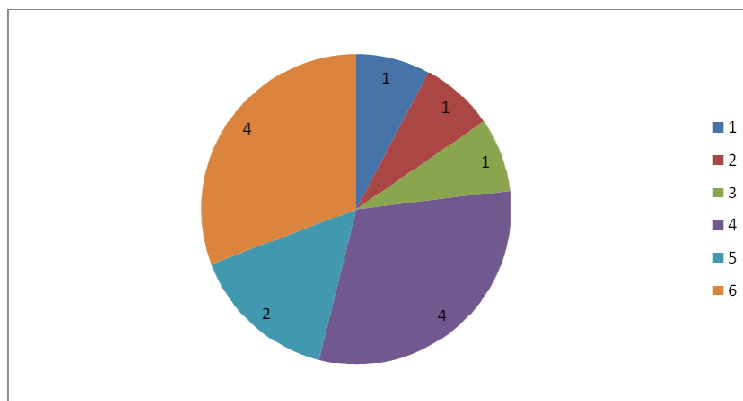
- Depolitizarea serviciilor desconcentrate și a funcționarilor care activează în aceste servicii,
- Ridicarea grilei de salarizare a funcționarilor pentru a asigura responsabilitatea lor și servicii mai calitative; salarizare mai eficientă, deoarece tinerii specialiști nu sunt atrași să lucreze în serviciul public,
- Mai multă comunicare, coordonare și colaborare între serviciile desconcentrate și APC, mai multă deschidere, primirea la audiențe, ascultarea problemelor,
- Modificarea și corelarea legislației în vigoare,
- Consultarea serviciilor desconcentrate interesate la adoptarea unui proiect de lege sau hotărâre de guvern,
- Acoperirea financiară a competențelor delegate,
- Vizite în teritoriu pentru a cunoaște problemele comunităților și a funcționarilor,
- Îmbunătățirea reală a vieții populației la sate,
- Suplimentarea resurselor financiare, alocarea surselor financiare pentru reparația clădirii administrative, reparația automobilelor de serviciu și a utilajului de laborator; reînnoirea bazei tehnico-materiale a serviciilor desconcentrate (calculatoare performante, sistem de încălzire),
- Organizarea periodică a ședințelor comune cu diferite ministere - MAI, ecologie, Moldsilva, Apele-

Moldovei, serviciul piscicol, etc.,

- Dezvoltarea localităților rurale, nu numai orașul Chișinău și alte orașe mari,
- Rezolvarea problemelor legate de urbanism și amenajare a localităților,
- Simplificarea lucrărilor, instituirea mai multor programe cu finanțare de stat.

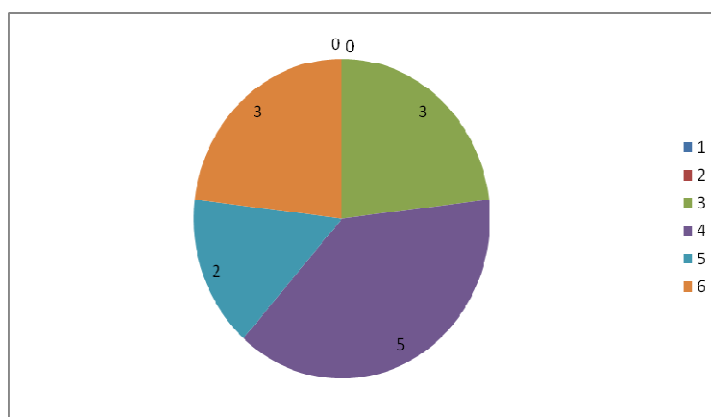
2.4 Societatea civilă (SC)

Rolul și relevanța Agențiilor de Dezvoltare Regională în viziunea societății civile este reprezentată în diagrama 1, conform căreia: 2 reprezentanți consideră relevanța ADR ca nesemnificativă; 1 reprezentant - satisfăcătoare, 6 – bună și de o importanță deosebită; 4 – nu cunosc nimic despre ADR.

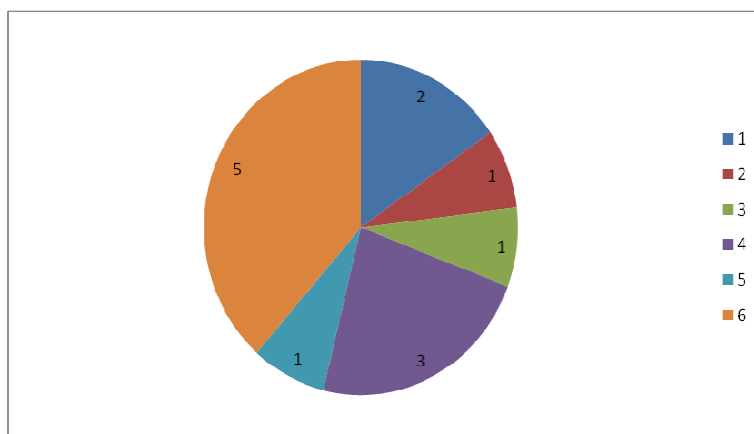

Strategia Națională de Dezvoltare Regională (diagrama 1.1) este apreciată:

- la un nivel mediu de importanță de către 3 reprezentanți ai societății civile; ei consideră că strategia este foarte teoretică și generalizată, iar APL1 nu prea își găsește locul în această strategie,
- 7 o consideră un instrument efectiv și util în planificarea serviciilor publice locale și raionale. Societatea civilă este de părere că strategia trebuie să fie aplicată (implementată) în comun de către toate nivelele de administrație publică pentru a putea identifica priorități și a putea adapta prevederile strategiei la cerințele finanțatorilor,
- 3 reprezentanți nu cunosc nimic despre strategie.

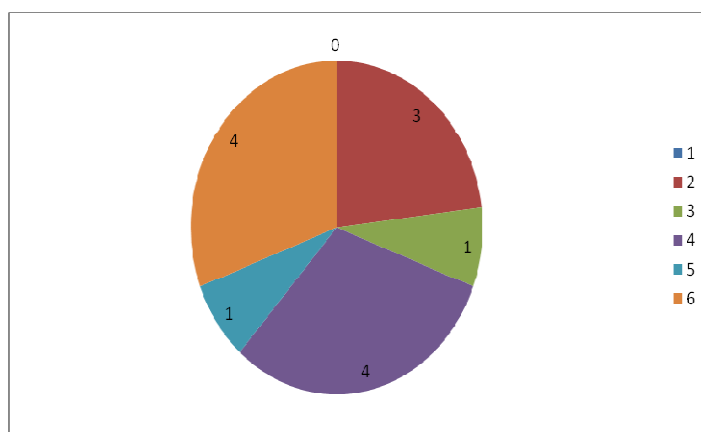

În ceea ce privește modul de promovare de către ADR a planificării/bugetării coordonate în domeniul serviciilor publice locale prestate de APL1 și APL2 (diagrama 1.2), societatea civilă consideră: 3 reprezentanți recunosc că promovarea nu atinge efectul scontat și nu este eficientă; 1 reprezentant consideră că activitatea de promovare este moderată și satisfăcătoare, 4 – promovarea este realizată la un nivel înalt și efectiv; 5 – nu cunosc nimic despre o astfel de promovare.

Asistență în procesul de planificare și bugetare coordonată se acordă prin instruirii în cadrul ședințelor comune; prin transmiterea informațiilor prin intermediul poștei electronice și a internetului.

În identificarea proiectelor și propunerilor de proiecte pentru infrastructură și servicii (diagrama 1.3), de ajutor din partea ADR s-au bucurat 5 reprezentanți ai societății civile; 4 – nu cunosc nimic despre ADR și nici despre suportul acordat de ei; 1 reprezentant a apreciat asistența din partea ADR ca satisfăcătoare și 3 au menționat că ajutor din partea ADR nu este sau este foarte puțin.

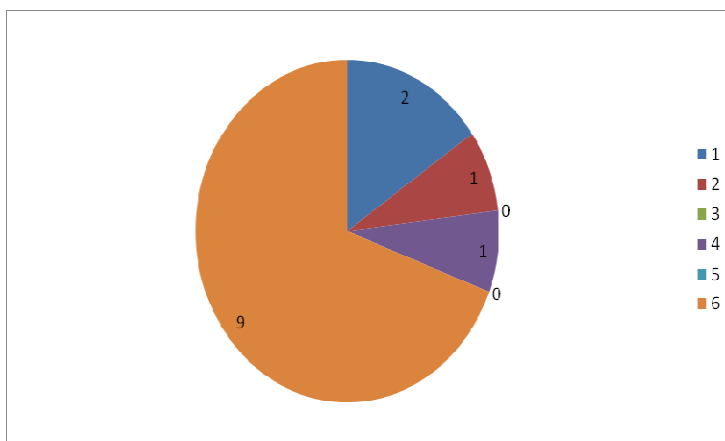
Asistență la identificarea proiectelor și propunerilor de proiecte se acordă prin:

- petrecerea de seminare,
- organizarea cursurilor pentru elaborarea de proiecte,
- stabilirea întâlnirilor de identificare a ideilor de proiecte pe întreg arealul geografic cu ADR cu APL1 și APL2,
- prezentarea modelelor de proiecte oferite ONG, APL1 și APL2,
- publicarea informațiilor despre proiecte.

În realitate nu se simte ajutor din partea Agențiilor de Dezvoltare Regională. Reprezentanții societății civile din Rîșcani au comparat ADR cu o lumină aprinsă pentru scurt timp, s-a făcut o instruire – gata se așteaptă, și apoi iarăși peste o perioadă de timp se mai organizează un seminar. Nu este continuitate, nu este ajutor care să fie resimțit.

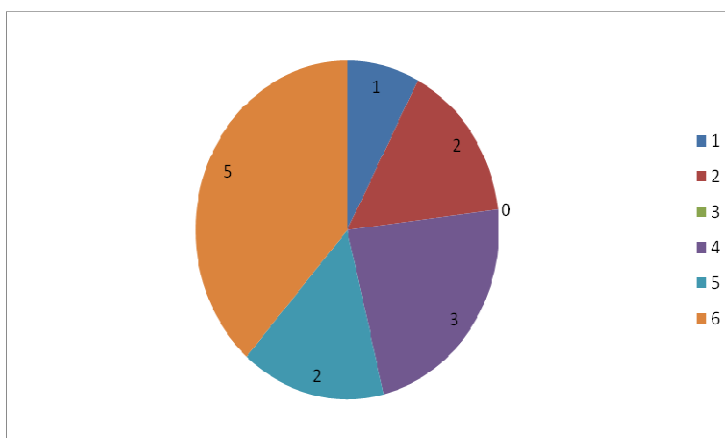
Referitor la ajutorul acordat de către ADR în procesul achizițiilor publice (diagrama 1.5): 9 reprezentanți ai societății civile au declarat că nu cunosc dacă este sau nu ajutor în acest proces; 1 persoană a apreciat ca benefic ajutorul ADR și 3 persoane au considerat asistența acordată de ADR ca insuficientă. Reprezentanții societății civile din Cahul au menționat că în proiectele implementate în cadrul ADR și finanțate din Fondul Național de

Dezvoltare Regională, achizițiile publice se fac de la început și pînă la sfîrșit de ADR. În restul proiectelor reprezentanții ADR nu se implică.

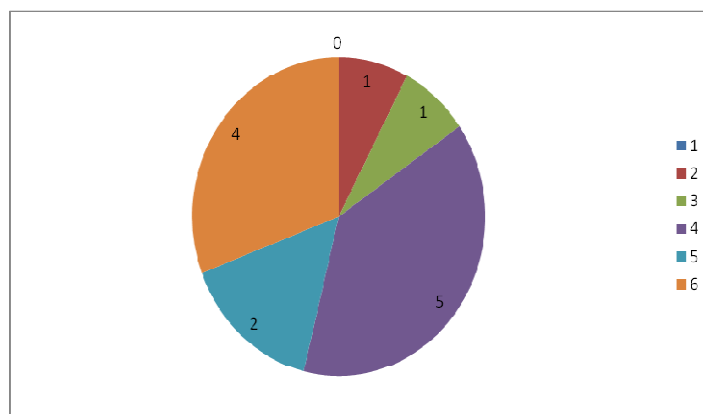

La întrebarea privind suportul oferit de ADR sau Consiliul de Dezvoltare Regională pentru formarea platformei de cooperare între APL, societatea civilă și sectorul privat (diagrama 1.6) reprezentanții societății civile au menționat:

- 3 reprezentanți – calitatea ajutorului oferit de către ADR este foarte slabă, mai mult informațională, consultativă, organizațională. ONG au un rol mai mult formal, nu participă la organele de conducere, nici măcar la alegerea acestor organe. Necesită a fi schimbat comportamentul tuturor părților implicate,
- 5 reprezentanți – există o platformă de cooperare. Există o legătură directă, deoarece în consiliu sunt delegați reprezentanții societății civile și a sectorului privat. Se organizează întruniri, ședințe în grup, care se soldează cu identificarea ideilor de proiecte,
- 5 reprezentanți nu cunosc despre suportul oferit de ADR în acest sens.

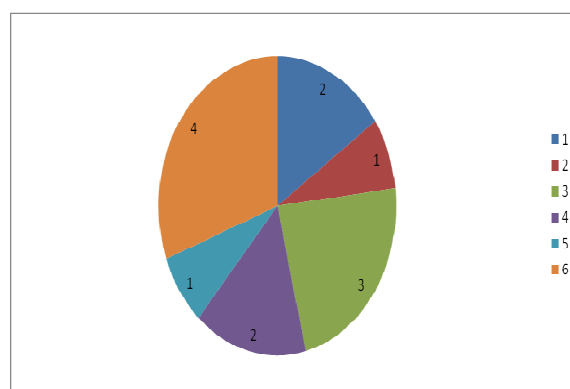
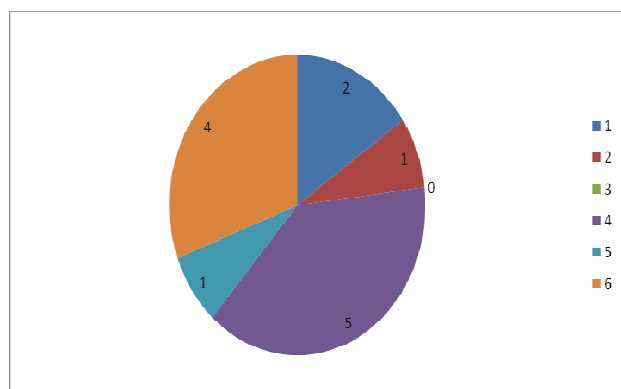

Promovarea cooperării inter-municipale de către ADR (diagrama 1.7), a fost sesizată de către 7 reprezentanți ai societății civile; 4 nu cunosc despre promovare și 2 reprezentanți au apreciat promovarea la un nivel scăzut, din cauza resurselor financiare limitate.

Promovarea cooperării inter-municipale se realizează prin informare, consultare, instruire, propunere de proiecte pentru prestarea serviciilor publice (aprovizionarea cu apă, salubritate) și finanțarea acestor proiecte. ADR pune condiția ca mai multe localități și raioane să coopereze în acest sens. Dar reprezentanții societății civile au sesizat și o problemă – ADR nu vine cu inițiative legislative care ar debloca procesul de cooperare inter-municipală.

Relevanța Fondului Național de Dezvoltare Regională pentru inițiativele de îmbunătățire a serviciilor publice (diagrama 2) a fost apreciată pozitiv de către 6 reprezentanți ai societății civile și negativ de către 3 reprezentanți, iar 4 nu cunosc nimic despre Fondul Național de Dezvoltare Regională. Referitor la transparența fondului doar 3 persoane din 10 interviuate au dat un răspuns afirmativ.

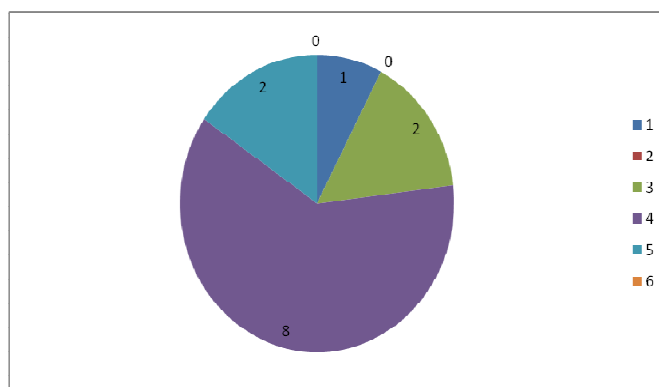

Probleme identificate de societatea civilă:

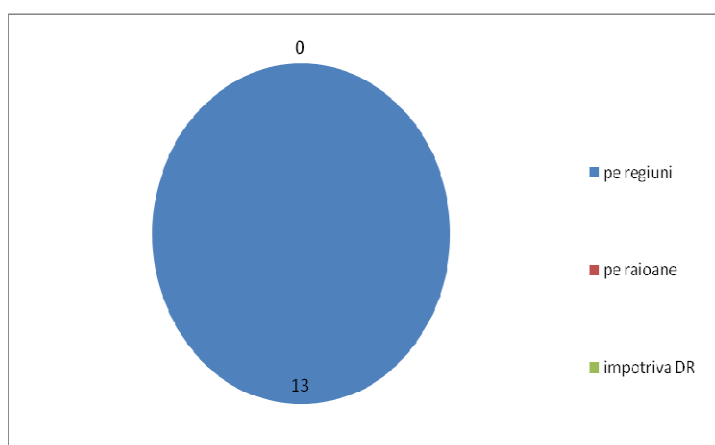
1. Fluxul mare de cadre în cadrul APL1 și APL2 și de fiecare dată trebuie de explicat cu ce problemă se vine, ce proiecte trebuie implementate, care sunt condițiile de accesare,
2. Mijloacele fondului sunt insuficiente în comparație cu numărul de proiecte și cerințele comunităților,
3. Lipsește transparența în repartizarea mijloacelor financiare ale fondului,
4. Nu se informează ONG, APL despre activitatea ADR, despre istoriile de succes sau insucces, nu se prezintă rapoarte în aer liber, lipsește contactul vizual cu populația,
5. Activitate insuficientă în atragerea de investiții străine, în combinarea proiectelor regionale cu proiectele locale din localitățile depărtate,
6. Nu se dau prioritate proiectelor care impulsionează dezvoltarea economică a localităților și a societății per ansamblu,
7. Mai mult pragmatism, mai puțină vorbă și mai multe fapte.

Gradul de satisfacție în privința fondurilor europene, repartizate prin intermediul programelor de cooperare transfrontalieră și regională este prezentat în diagrama 3. Reprezentanții societății civile au apreciat cooperarea

cu Uniunea Europeană la un nivel deosebit de înalt: 10 reprezentanți menționând că sunt mulțumiți pe deplin de aceste proiecte, 2 – că sunt satisfăcuți, dar sunt anumite deficiențe în accesarea programelor și 1 reprezentant a considerat că aportul proiectelor europene este foarte mic. Este dificilă participarea la astfel de proiecte, trebuie scrise în limba engleză, care este puțin cunoscută în localitățile rurale. Este greu de asimilat și de implementat acest gen de proiecte.

Încă un argument convingător al societății civile din toate cele 5 raioane interviewate a reprezentat răspunsul la întrebarea cum este văzută dezvoltarea regională în Republica Moldova, toți 13 reprezentanți au ales opțiunea pe regiuni și nimeni nu a ales pe raioane (diagrama 4).

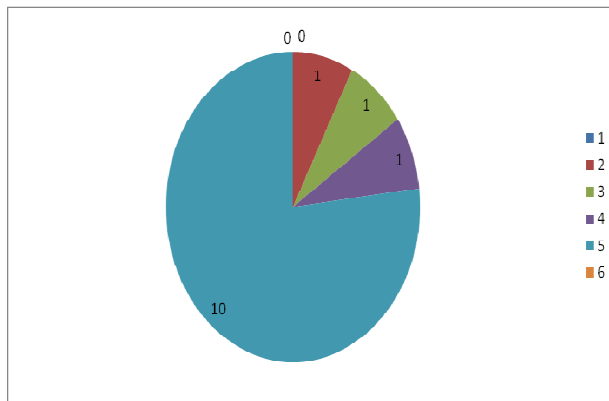
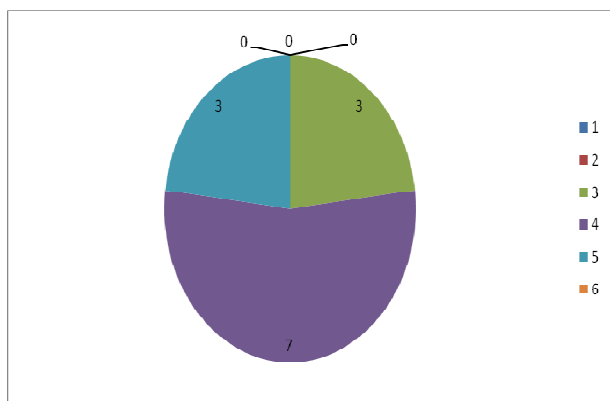

Printre avantajele dezvoltării pe regiuni s-au menționat:

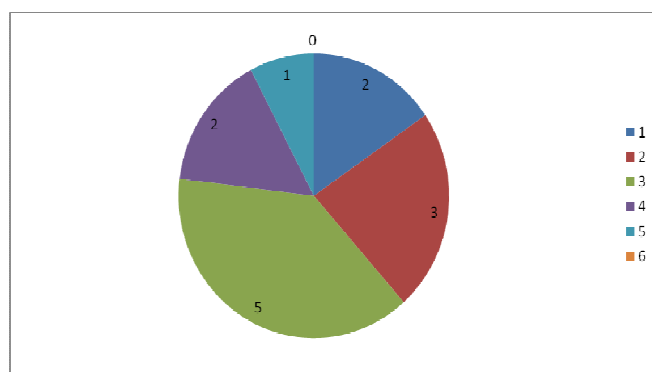
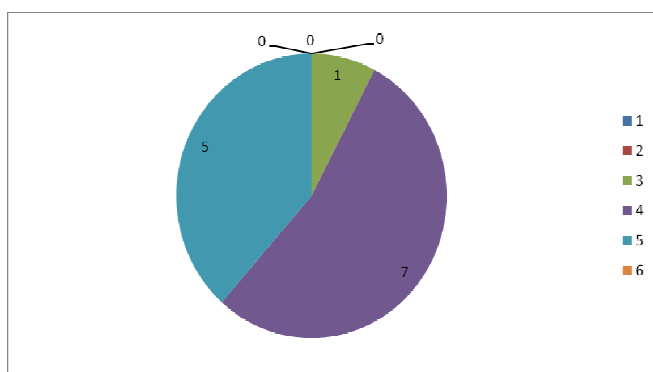
1. Potențial mai mare teritorial; avantaje de dezvoltare economică și socială, concentrare de resurse, capacități și potențial de dezvoltare, istorie, tradiții,
2. Posibilități sporite în accesarea fondurilor, câștigarea proiectelor de un interes deosebit și rezolvarea problemelor majore, programele ar avea o scară și un impact mai mare,
3. Implementarea mai ușoară a proiectelor pe un teritoriu mai mare, cu mai multe resurse financiare și beneficiari.

Gradul de deschidere al APL1 pentru cooperarea inter-municipală este reflectat în diagrama 1 (APL). Toți cei 13 reprezentanți ai societății civile au considerat că APL sunt pregătite și deschise pentru cooperare, cu specificarea că fiecare localitate dispune de potențial economic diferit și respectiv diferă și gradul de pregătire pentru cooperare. În mod similar 10 din 13 respondenți au apreciat că cooperarea inter-municipală trebuie să fie în mod obligatoriu voluntară, iar 3 reprezentanți au menționat că în cazul cooperării inter-municipale APC poate interveni cu unele stimulente pentru APL.

Utilitatea comasării sau amalgamării comunităților pentru dezvoltarea locală a fost consimțită de toți cei 13 respondenți, 12 fiind de părerea că comasarea ar trebui să se facă într-un termen cât mai restrâns. Actuala structură administrativ-teritorială a fost apreciată ca eficientă de către 3 reprezentanți ai societății civile, 5 au considerat că sistemul este suficient de bun, dar poate fi îmbunătățit și 5 au considerat că sistemul administrativ-teritorial actual este neefectiv și necesită a fi înlocuit. Trebuie redus numărul de primării și formate primării mai mari, adaptate funcțional la necesitățile locuitorilor și la prestarea utilităților publice cu eficiență economică a serviciilor. Și unitățile administrativ-teritoriale de nivelul II ar trebui comasate și formate regiuni mai mari (județe) care ar rezolva mai util asigurarea cu servicii publice. Necesită a fi studiată experiența statelor europene.

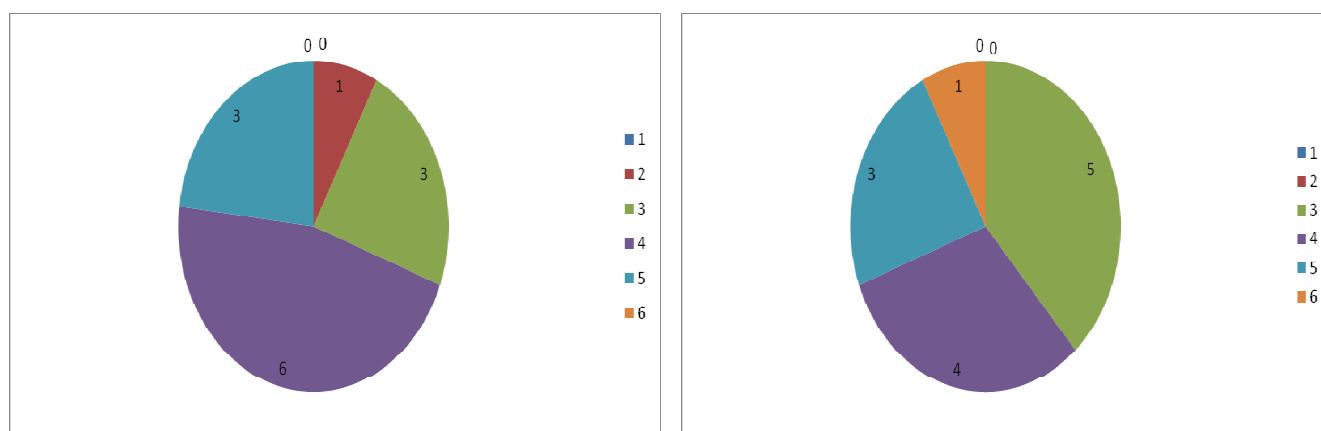
Nivelul de deschidere și dorința de cooperare a APL1 cu societatea civilă și cu sectorul privat este prezentat în diagrama 5, conform căreia: 9 reprezentanți ai societății civile au remarcat că este suficientă dorința și deschiderea de cooperare din partea APL, iar 4 reprezentanți au sesizat și rețineri din partea APL în cooperarea cu societatea civilă.

Calitatea serviciilor publice prestate de APL a fost apreciată pozitiv de către 7 reprezentanți ai societății civile, 5 au considerat că calitatea serviciilor prestate este suficient de bună, iar 1 reprezentant a refuzat să răspundă. Toți reprezentanții au accentuat că situația materială a APL este nesatisfăcătoare, lipsesc resursele financiare și în dependență de mijloacele financiare care le rămân în gestiune (după ce au fost repartizați banii pe școli, grădinițe, social) APL prestează serviciile publice așa cum pot.

În viziunea reprezentanților societății civile situația poate fi îmbunătățită prin:

1. Comasarea primăriilor, pentru a fi prestate servicii mai calitative,
2. Consultarea populației în probleme prioritare, colaborarea cu serviciile desconcentrate, implicarea societății civile. Primăriile ar trebui să lucreze mai mult la implicarea comunității în activitățile și

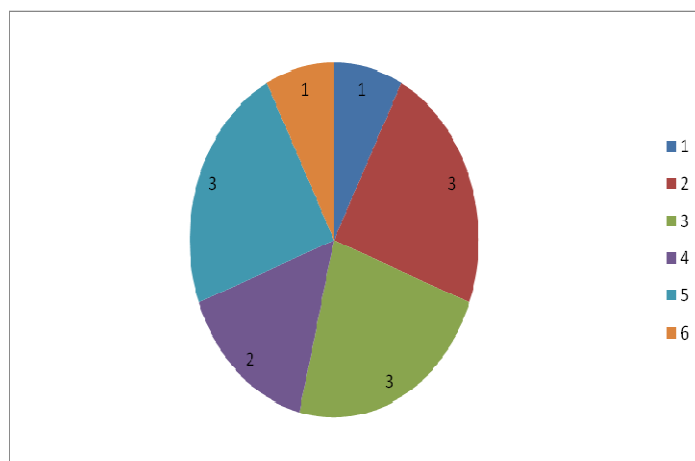
proiectele APL,

3. Modificarea legislației privind formarea bugetelor locale,
4. Finanțarea domeniilor "uitate" sau delăsate,
5. Identificarea surselor financiare suplimentare, instruirea funcționarilor primăriei în scierea proiectelor,
6. Încheierea acordurilor de parteneriat cu alte localități, schimb de experiență,
7. Stimularea primarilor inventivi, cu spirit de inițiativă de către APC, pentru a-i forța pe ceilalți "să-și schimbe atitudinea și să dea din coate",
8. Crearea condițiilor pentru ridicarea profesionalismului funcționarului public din primărie, fapt ce ar îmbunătăți calitatea serviciilor,
9. Aprovizionarea cu resurse tehnico-materiale moderne pentru transmiterea și primirea informației,
10. Transparență în activitatea APL1 și APL2.

Domeniile care ar necesita o îmbunătățire în prestarea serviciilor publice, în viziunea societății civile, sunt: aprovizionarea cu apă a localităților, calitatea drumurilor, lipsa unor băi publice, deschiderea cantinelor sociale, susținerea păturilor social vulnerabile și a familiilor defavorizate, deschiderea unui centru pentru copii cu dizabilități, crearea unor unități agricole mecanizate pentru prestarea serviciilor publice sătenilor, ecologie.

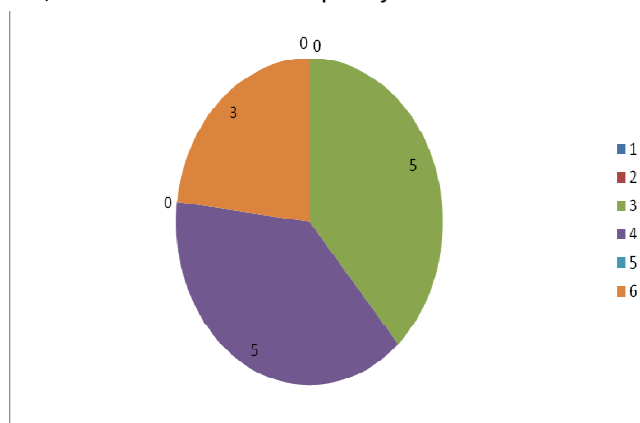
Serviciile prestate de APL în domeniul aprovizionării cu apă a populației au dispersat părerile reprezentanților societății civile. Astfel 5 din ei au declarat că serviciile de aprovizionare cu apă sunt prestate bine; 3 reprezentanți au spus că serviciul dat nu este prestat la cel mai înalt nivel, dar este satisfăcător; 4 – au menționat că aprovizionarea cu apă este o problemă majoră cu care APL nu este capabilă să se isprăvească fără ajutor, 1 reprezentant a spus că nu cunoaște calitatea serviciilor prestate de APL.

Modalitățile alternative de prestare calitativă a serviciului de aprovizionare cu apă pot fi următoarele:

- reutilizarea, repararea, modernizarea fântânilor arteziene,
- valorificarea resurselor naturale – izvoarelor cu debit puternic de apă,
- atragerea investițiilor străine,
- crearea serviciilor de aprovizionare cu apă, asociații ale beneficiarilor, grupuri de inițiativă a cetățenilor, atragerea investitorilor privați interni,
- creșterea capacităților APL cu cunoștințe și resurse financiare,
- promovarea cooperării inter-municipale; primăriile puternice trebuie să preia rolul de lider, iar restul să se învețe pe parcurs,
- cooperarea serviciilor inter-comunale și inter-regionale în domenii.

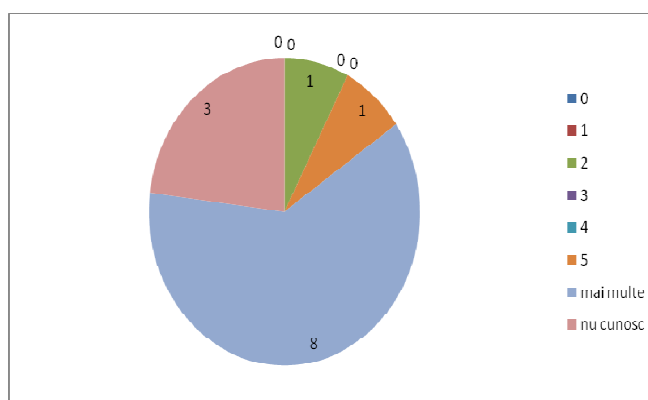
Sprijinul acordat de raion, pentru administrațiile publice de nivelul I, în furnizarea serviciilor publice este apreciat de către reprezentanții societății civile după cum urmează: 5 consideră ajutorul acordat satisfăcător, 5 consideră ajutorul acordat util și important; 3 nu cunosc nimic despre ajutorul acordat de raion.

Printre activitățile care mai pot fi efectuate de către raion reprezentanții societății civile au evidențiat:

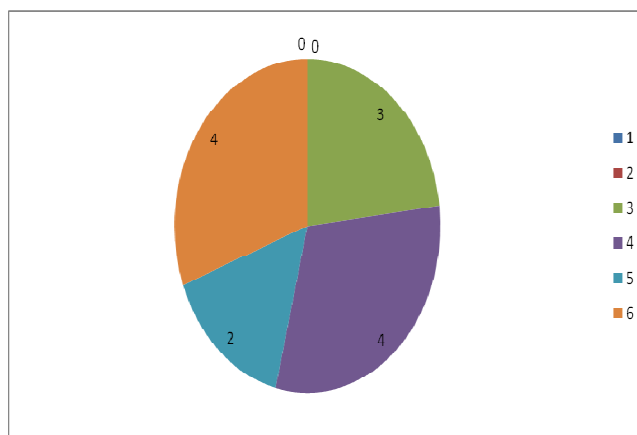
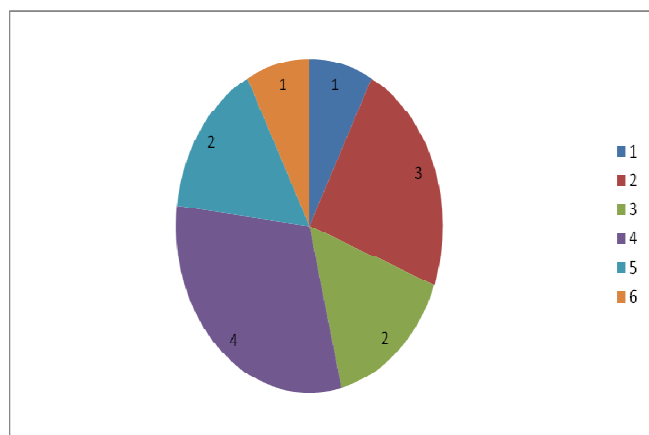
- Ajutor în scrierea proiectelor, în elaborarea studiilor de fezabilitate pentru diferite domenii de activitate (apă, canalizare, deșeuri, drumuri, gazificare, etc.) cu soluții reale,
- Suport prin organizare de instruirii, consultări – activități de colaborare,
- Vizite în toate primăriile din raion, pentru documentarea situației la fața locului și studierea mai amănunțită a problemelor cu care se confruntă localitățile,
- Susținerea APL1 în acordarea autonomiei financiare,
- Transparență în activități, schimb de experiență.

Diagrama 9 prezintă opnia reprezentanților societății civile în privința numărului de proiecte la care a participat raionul. Astfel: 8 intervievați au considerat că raionul a participat în mai mult de 5 proiecte; câte 1 reprezentant a răspuns în 2 și în 5 proiecte, iar 3 respondenți nu au știut în câte proiecte a participat raionul.

Reprezentanții societății civile au propus crearea unui serviciu la nivel de raion, cu specialiști bine pregătiți, inclusiv cunoașterea limbilor străine, pentru scrierea, implementarea și monitorizarea proiectelor; organizarea periodică a cursurilor de instruire în scrierea de proiecte.

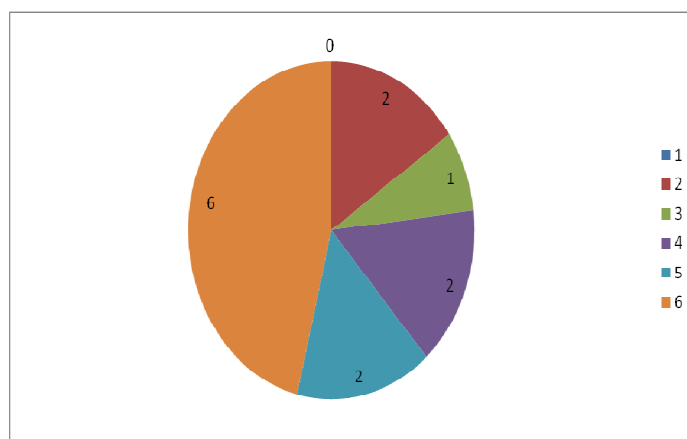
Cooperarea cu serviciile desconcentrate este reprezentată în **diagrama 10**. Părerile reprezentanților societății civile s-au împărțit: 1 reprezentant consideră că cooperare de fapt nu există; 3 - consideră că cooperarea este foarte mică și ineficientă; 2 - consideră cooperarea cu serviciile desconcentrate ca satisfăcătoare; 4 – o consideră bună și 2 – excelentă; 1- nu cunoaște despre cooperarea cu serviciile desconcentrate. Reprezentanții societății civile au constatat că serviciile sunt departe de oameni și sunt deosebit de scumpe. Lipsesc relațiile de parteneriat cu serviciile desconcentrate, nu este oferit acces la la informații de ordin public.

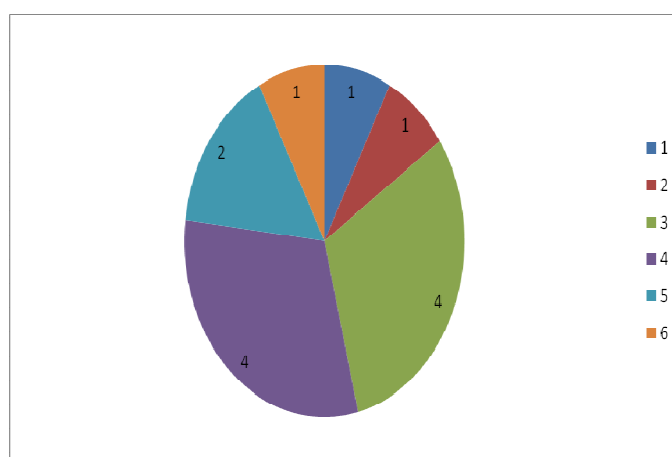
Reprezentanții societății civile au evaluat activitatea consiliului raional (**diagrama 11**), iar rezultatele intervieării au fost: 6 intervievați au apreciat activitatea consiliului raional drept bună și foarte bună; 3 intervievați consideră activitatea consiliului mai puțin eficientă, 4 nu au fost capabili să dea vreun răspuns. Remedii privind îmbunătățirea activității consiliului raional: studierea aprofundată a legislației, deoarece mulți consilieri nu o cunosc; excluderea luptei inter-partinice și ca rezultat dezbinarea societății și crearea de dificultăți în accesarea fondurilor; incompetența consilierilor.

În **diagrama 12** este prezentată opinia societății civile vizavi de cooperarea cu instituțiile administrației publice centrale: 6 reprezentanți au menționat că nu au relații cu administrația publică centrală; 4 reprezentanți au calificat relațiile cu administrația publică centrală ca bune și foarte bune; 3 reprezentanți au declarat că

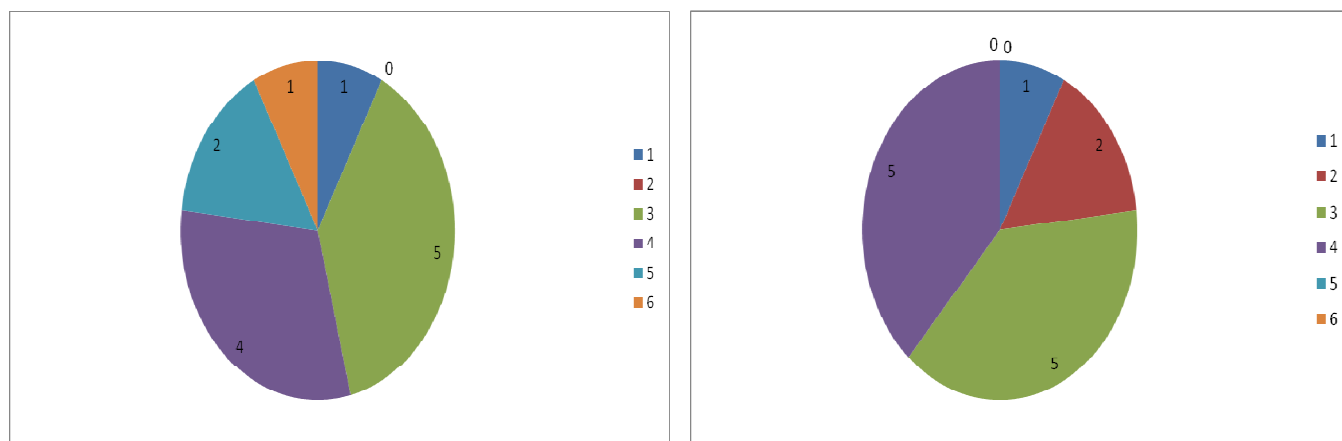
conlucrează cu administrația publică centrală și au relații satisfăcătoare.

Următoarele trei diagrame reprezintă opinia reprezentanților societății civile asupra modului de participare a societății civile în activitățile comunității în care locuiesc, a raionului din care fac parte și regiunii în care se încadrează geografic. Reprezentanții societății civile nu au făcut prea mare deosebire între gradul de participare a societății civile, indiferent de locul situării acesteia. Astfel, la nivel de raion și regiune 5 reprezentanți au apreciat satisfăcător participarea societății civile (în comunitate 4 respondenți au constatat același fapt); o participare bună a societății civile a fost declarată în comunități și raioane – 5 intervievați (la nivel de regiune 4 persoane);

1 reprezentant în toate 3 situații (comunitate, raion și regiune), a vorbit despre participarea deosebit de slabă a societății civile; 2 reprezentanți în cazul comunității și regiunii au calificat participarea societății ca slabă dar cu posibilități reale de stimulare.

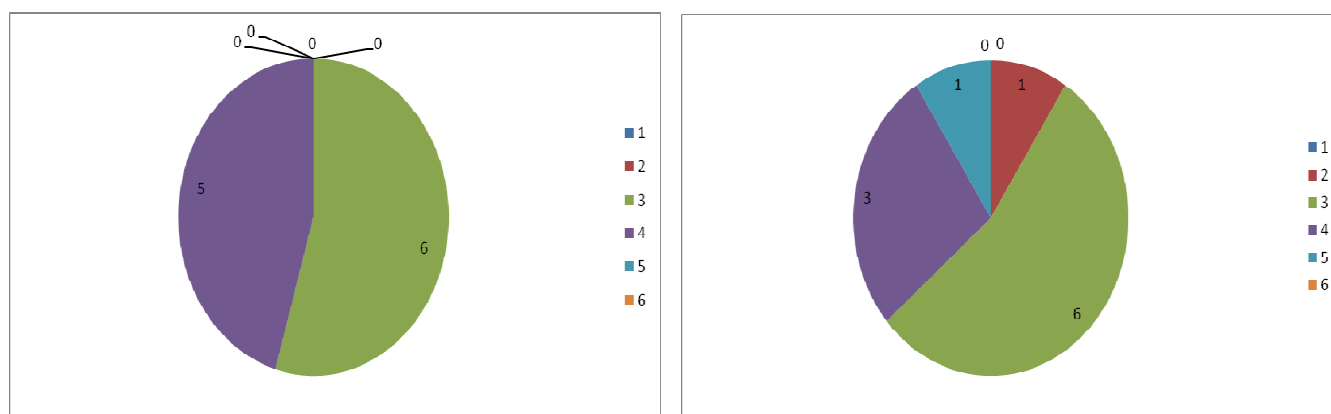

Propuneri pentru impulsivarea societății civile:

- Parteneriat bun cu APL1 și APL2, prin semnarea acordurilor de cooperare pe diferite domenii; activități de voluntariat,
- Informarea și implicarea societății în diferite activități, organizarea întâlnirilor cu specialiștii primăriilor, o deschidere mai mare a APL față de societatea civilă,
- Susținerea și motivarea inițiativelor ONG și a cetățenilor; acordarea unei susțineri financiare (la nivel minim) de către APL societății civile, susținerea logistică, crearea de ONG,
- Inițierea unor proiecte comune pe diferite domenii,
- Transparență în activitatea APL1 și APL2; transparență în utilizarea resurselor publice; o colaborare mai strânsă cu ONG și asociațiile obștești; publicitate în presă,
- Identificarea mai precisă a problemelor localității și implicarea în soluționarea acestor probleme, schimbul mai operativ de informații.

2.5 Agențiile de Dezvoltare Regională (ADR)

În diagrama 1 este prezentat nivelul de familiarizare al APL1 și APL2 cu ADR și cu Consiliile de Dezvoltare Regională, în viziunea reprezentanților Agențiilor de Dezvoltare Regională. Aceștia în întregime au considerat că administrațiile publice sunt toate familiarizate cu ADR și cu Consiliul de Dezvoltare Regională. Aprecierile au fost: 6 la un nivel satisfăcător și 5 la un nivel înalt.

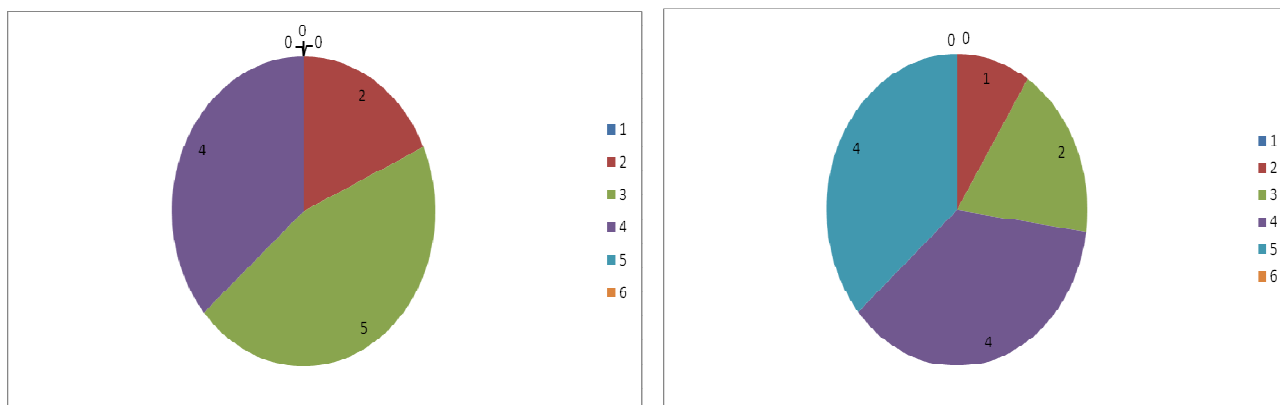

Gradul de deschidere al APL1 și APL2 pentru cooperarea inter-municipală în prestarea serviciilor este apreciat de către ADR în următorul mod: 4 intervievați consideră că atât APL1 cât și APL2 sunt deosebit de deschise pentru cooperare; 6 respondenți au apreciat satisfăcător gradul de deschidere al autorităților locale; 1 reprezentant a menționat despre nepregătirea APL1 și APL2 pentru cooperare inter-municipală.

Pentru creșterea cooperării inter-municipale în prestarea serviciilor la nivel I și II, reprezentanții ADR propun:

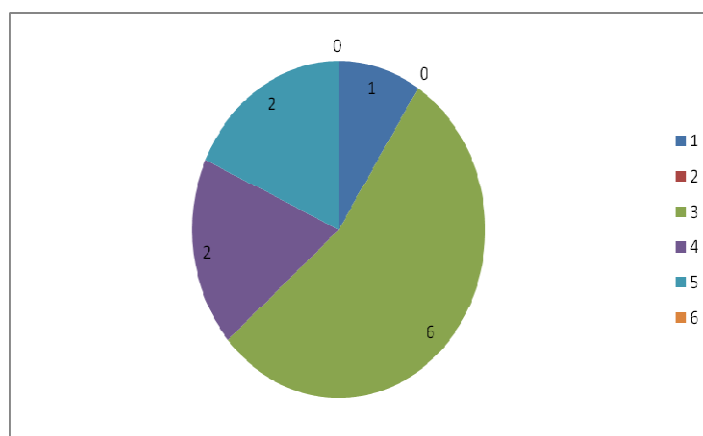
- ✓ Petrecerea seminarelor de instruire, informarea corectă referitor la rolul și scopul parteneriatelor,
- ✓ Promovarea activităților ADR - prin informare, pagina WEB, mass-media locală și regională,
- ✓ Instituirea de panouri informative în incinta consiliilor raionale,
- ✓ Desemnarea unei persoane de legătură între consiliul raional și ADR,
- ✓ Inițierea de proiecte comune, ce ar prevedea forma de cooperare inter-municipală,
- ✓ Modificarea structurii administrativ-teritoriale a Republicii Moldova,
- ✓ Dezvoltarea planificărilor strategice regionale,
- ✓ Modificarea cadrului legal,
- ✓ Eliminarea coloraturii politice din cadrul APL1 și APL2.

La întrebarea în ce măsură APL2 este util pentru APL1 în prestarea serviciilor publice, reprezentanții ADR au specificat: 4 respondenți au considerat că raionul este util pentru APL1; 5 reprezentanți – că raionul este moderat de necesar, dar că autoritățile publice locale de nivel I se descurcă și fără ajutorul raionului; 2 reprezentanți au indicat asupra inutilității raionului la prestarea serviciilor publice.

Nivelul de interes al APL1 și APL2 în cooperarea cu Agenția de Dezvoltare Regională a fost apreciat de către 8 reprezentanți ai ADR la un nivel înalt; 2 respondenți au considerat un nivel mediu de interes față de ADR; și 1 reprezentant a menționat despre lipsa interesului față de ADR.

Diagrama 5 ne prezintă viziunea ADR asupra rolului Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor în promovarea cooperării inter-municipale. Doar 2 dintre reprezentanții ADR au atribuit Ministerului un rol deosebit de important; 2 – l-au considerat important; 6 – la un nivel mediu de importanță; 1 respondent l-a apreciat ca neimportant.

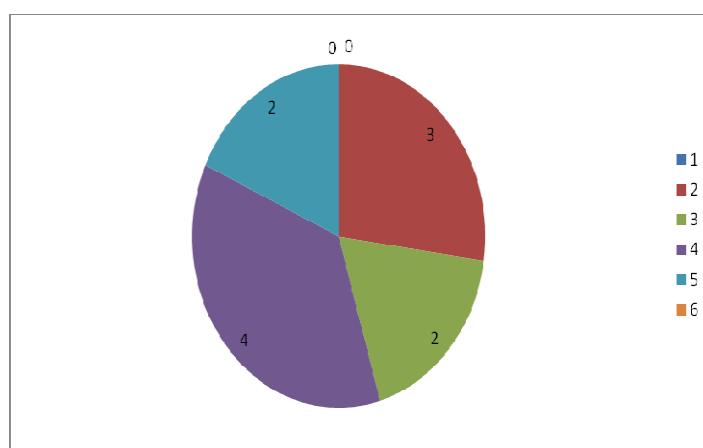
Printre propunerile de îmbunătățire a mecanismelor de dezvoltare regională, cu scopul sporirii relevanței și impactului acestora asupra serviciilor publice, reprezentanții ADR au identificat:

- Elaborarea de strategii sectoriale-regionale și planuri operaționale cu impact regional,
- Promovarea ideii de regionalizare în rândul populației și a societății civile,
- Elaborarea unei viziuni clare asupra modului de cooperare inter-municipală – un Regulament spre exemplu - care ar explica de fapt cum are loc regionalizarea, ce înseamnă un proiect regional, în diferite domenii – drumuri, apă, etc.,
- Stabilirea unor criterii mai clare de selectare a proiectelor, de aprobare pentru finanțare,
- Modificarea, corelarea, perfecționarea cadrului legal privind finanțarea din FNDR,
- Îmbunătățirea managementului implementării proiectelor,
- Dezvoltarea cadrului metodologic privind dezvoltarea regională,
- Implementarea proiectelor conform politicilor UE să fie efectuată de către APL1 și APL2, iar ADR să-i revină rolul de monitorizare a proiectelor,
- Mai multă inițiativă din partea actorilor locali, să nu aștepte ca ADR să le scrie proiecte, iar ei să se vadă ca niște beneficiari pasivi,

- Accesarea site-ilor ADR, participarea activă la atelierele de lucru și seminarele de instruire,
- În consiliile raionale și consiliile orășănesti să fie specialiști în scrierea de proiecte, salarizați din buget sau din sursele de rezervă,
- Să fie identificate anumite ONG, care să fie în calitate de facilitatori pentru consultarea APL1, APL2 în scrierea de proiecte,
- Mărirea FNDR la cel puțin 3% din buget.

Rolul altor instituții statale pentru activitatea ADR este prezentat în diagrama 6, conform căreia: 3 reprezentanți au menționat că alte instituții nu au nici un rol în activitatea ADR; 2 reprezentanți au considerat că rolul altor instituții este minor și ineficient; 6 respondenți au menționat că rolul altor instituții este destul de important.

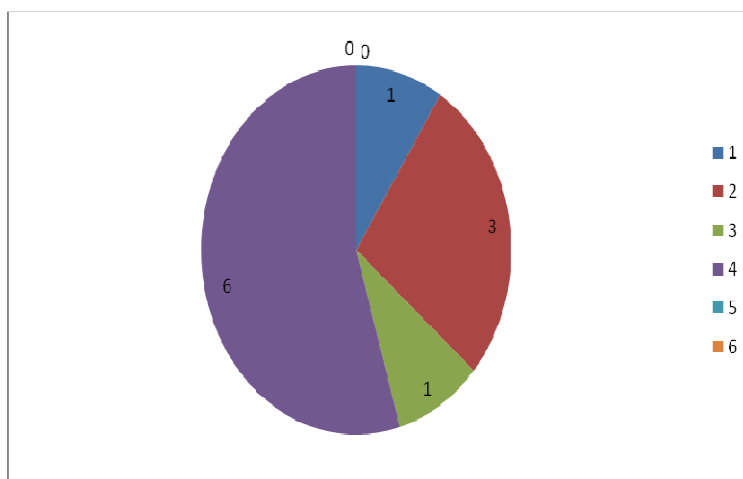

Printre instituțiile denumite de ADR și care au tangență cu activitatea ADR putem enumăra: Ministerul Transporturilor și Infrastructurii Drumurilor, Ministerul Mediului, Cancelaria de Stat, serviciile descentralizate, iar **propunerile** ADR sunt:

- ✓ Corelarea (apropierea) activităților,
- ✓ Responsabilizarea funcționarilor din instituțiile publice pentru documentele eliberate din oficiu, fără a cunoaște situația din teren, spre exemplu eliberarea unei autorizații de construcții fără a ieși pe teren și a cunoaște starea reală a acestui teren,
- ✓ Dezvoltarea sectorului privat, pe lângă dezvoltarea sectorului public,
- ✓ Diminuarea rolului Cancelariei de Stat și mărirea rolului Ministerului de Dezvoltare Regională, pentru a atrage mai multe fonduri,
- ✓ Unificarea tuturor strategiilor, pentru a avea o viziune unică asupra activităților ce urmează a fi desfășurate,
- ✓ Participarea în grupuri de lucru, inițierea ședințelor comune pe teme tangențiale,
- ✓ Cooperarea și comunicarea mai eficientă, suport consultativ,
- ✓ Desemnarea persoanelor responsabile în relațiile cu ADR și pe probleme de dezvoltare regională, din cadrul fiecărei instituții interesate,
- ✓ Unificarea fondurilor diferitor instituții pentru care aplică APL1 și APL2, în vederea soluționării problemelor din regiune, deoarece la moment sunt prea dispersate și uneori se finanțează aceeași problemă și de către ADR și de către Ministerul Mediului, spre exemplu,
- ✓ Intercoordonarea activităților între diferite ministere,
- ✓ Stabilirea mecanismelor de cooperare inter-sectorială – fondurile de finanțare – FNDR, Fondul rutier, Fondul de eficiență energetică,
- ✓ Implementarea proiectelor să fie exclusă din responsabilitatea ADR, deoarece nu au capacități

- manageriale de implementare și sunt nevoiți să angajeze manageri de proiect,
- ✓ Implicarea instituțiilor centrale în elaborarea studiilor și analizelor, iar ulterior a proiectelor de dezvoltare regională,
  - ✓ Promovarea parteneriatelor, campaniilor de cointeresare.

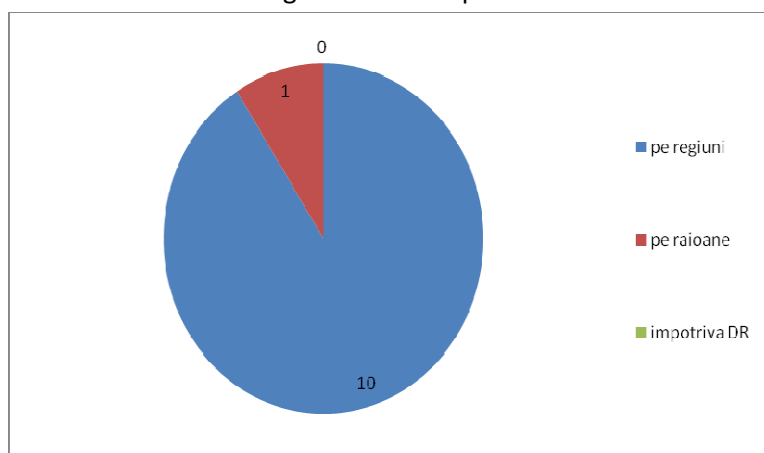
Eficiența actualei structuri administrativ-teritoriale pentru dezvoltarea locală și pentru prestarea serviciilor publice a fost apreciată de către reprezentanții ADR și este prezentată în diagrama 7: au considerat actualul sistem ineficient -5 reprezentanți și l-au considerat rezonabil de eficient - 6 reprezentanți ai ADR.

Îmbunătățirea sistemului poate fi realizată prin:

- Comasarea primăriilor mici (nu mai mici de 1.500 locuitori) în primării mai mari (5.000-10.000 locuitori) și revenirea la sistemul de județe,
- Descentralizarea serviciilor în primul rând, și apoi urmează să fie revăzut și sistemul administrativ-teritorial; deoarece actualul sistem este bun pentru soluționarea problemelor locale și nu este potrivit pentru soluționarea problemelor la nivel regional.

Întrebarea de final adresată reprezentanților ADR, dacă ar opta pentru dezvoltare regională bazată pe regiuni sau pe raioane, se regăsește în diagrama 8 și cuprinde: 10 reprezentanți au ales varianta dezvoltării regionale bazată pe regiuni și 1 reprezentant a ales dezvoltarea regională bazată pe raioane.

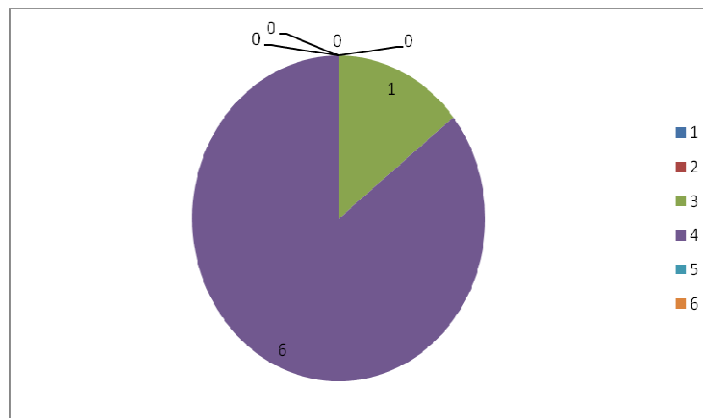
Motivele alegerii dezvoltării regionale bazate pe **regiuni**:

- Formarea unei viziuni mai regionale a problemelor locale și soluționarea acestora la nivel regional,
- Optimizarea costurilor la serviciile prestate populației,
- Creșterea nivelului de trai,

- Crearea unor servicii regionalizate,
- Utilizarea eficientă a resurselor financiare, conectarea populației la un sistem comun de servicii,
- Mărirea statelor de personal în primării,
- Impactul dezvoltării este regional, iar regiunile au probleme specifice, de exemplu pentru Regiunea de Dezvoltare Sud sunt specifice problemele de ordin ecologic (protecția mediului, apa și canalizarea),
- Posibilitatea de a transfera experiența și know-how de la cei mai puternici la cei mai slabi,
- Doar prin regionalizare se pot implementa proiecte mari cu efect regional pentru mai multe unități administrativ-teritoriale de nivelul I și II,
- Pentru a atrage investiții este necesară mărirea spațiului de intervenție, un teritoriu mai vast presupune capacități economico-financiare și de absorbție mai mare,
- Mai multe localități au probleme și necesități comune, care pot fi integrate și rezolvate într-un proiect comun,
- "Unirea este putere".

2.6 Instituțiile guvernamentale

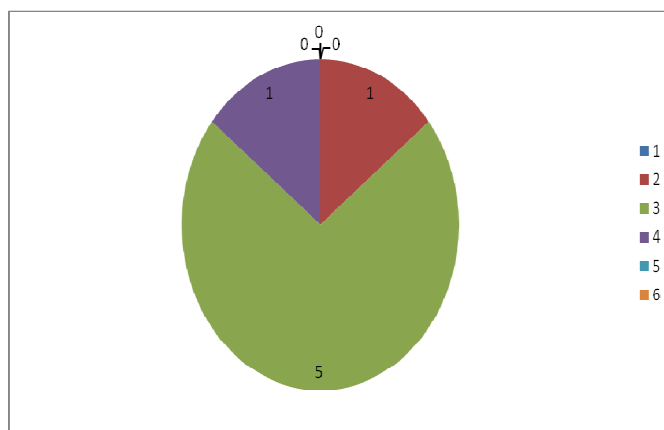
Politica Guvernului în domeniul de dezvoltare regională a fost întrebarea de început adresată reprezentanților Cancelariei de Stat și a Ministerului Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. Conform diagramei 1 – 6 reprezentanți consideră politica guvernului bună și 1 reprezentant suficient de bună.

Politica guvernului ar putea fi îmbunătățită prin:

- Întărirea capacităților ADR regionale,
- Instituționalizarea mai bună a mecanismelor de cooperare la nivel regional,
- Ajustarea cadrului legal la standardele europene,
- Schimb de experiență cu actorii europeni, persoanele implicate în dezvoltarea regională – bunele practici, istorii de succes,
- Promovarea mai largă a domeniului respectiv,
- Fortificarea capacităților instituționale ale ADR, pentru a elabora obiective și a le realiza,
- Stabilirea unor sarcini și realizarea lor pe diferite domenii (ecologie, drumuri, apă, canalizare),
- Accederea la proiectele propuse de donatori (granturi), posibilitatea de asimilare a proiectelor propuse (din 140 mln. lei s-au utilizat doar 20 mln. lei),
- Colaborare mai eficientă cu APC, APL, societatea civilă și sectorul privat în procesul de implementare a politicii de dezvoltare regională,
- Receptivitatea și deschiderea spre cooperare a tuturor instituțiilor implicate în procesul de dezvoltare regională,
- Actualizarea politicii de dezvoltare regională și armonizarea ei cu standardele europene.

Deschiderea și disponibilitatea pentru cooperarea inter-municipală a APL1 în prestarea serviciilor publice este reflectată în diagrama 2, conform căreia: 5 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale au apreciat suficient de bună disponibilitatea APL1 pentru cooperarea inter-municipală; 1 reprezentant a declarat că deschiderea este bună și 1 reprezentant nu a fost de acord și a menționat că APL1 nu sunt pregătite pentru cooperare.

Printre motivele care ar îngreuna gradul de deschidere al APL1:

- Lipsa delimitării clare a responsabilităților între APL1 și APL2,
- Lipsa culturii de cooperare,
- Lipsa surselor financiare pentru achitarea contribuțiilor,
- Din lipsa de experiență a primarilor și a consilierilor nu se merge direct la cooperare,
- Se axează mai mult pe probleme individuale, decât regionale, ceea ce nu oferă proiectele internaționale și proiectele ADR,
- Un proiect regional este mai ușor de implementat decât un proiect local.

În continuarea ideii de cooperare inter-municipală, reprezentanții instituțiilor guvernamentale au fost întrebați referitor la modul în care trebuie să se petreacă cooperarea (diagrama 3): doar 2 dintre reprezentanți au susținut ideea unei cooperări inter-municipale strict voluntare, ceilalți 5 reprezentanți au admis utilizarea unor stimulente, facilități, stabilirea unor limite din partea autorităților publice centrale pentru a forța APL1 spre cooperare, cu respectarea principiilor de autonomie locală.

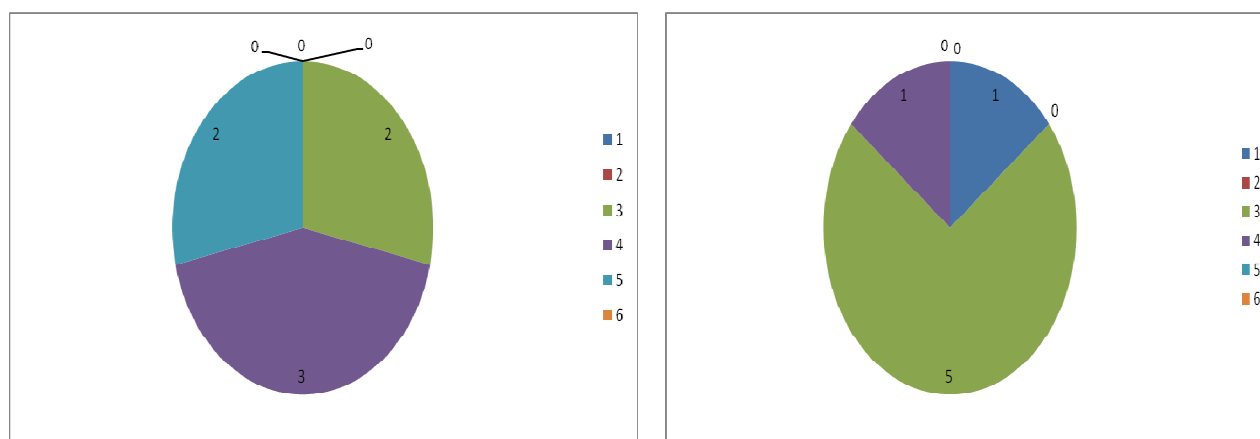

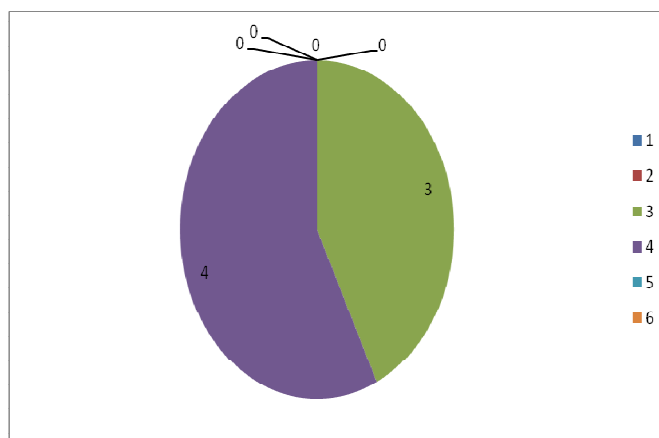
Diagrama 4 reprezintă opinia reprezentanților instituțiilor guvernamentale în ceea ce privește implicarea APL1 în procesul de dezvoltare regională: 5 intervievați au menționat că APL1 se implică suficient de bine în procesul de dezvoltare regională; 1 interviuat a considerat că implicarea APL1 este bună și alt reprezentant a considerat că implicarea APL1 nu este la nivelul așteptat. Pentru a îmbunătăți implicarea APL1 în dezvoltarea regională și cooperarea inter-municipală trebuie:

- o comunicare mai bună între actorii implicați atât la nivel de APL cât și la nivel de APC,
- participarea activă în stabilirea parteneriatelor între diferite APL1 din țară, dar și de peste hotare pentru aplicarea la proiecte de dezvoltare regională comune,
- stimularea parteneriatelor între APL1 și APL2 în scopul realizării unor proiecte comune și a schimbului de

experiență, practici, care cu siguranță vor contribui la accelerarea dezvoltării regionale,

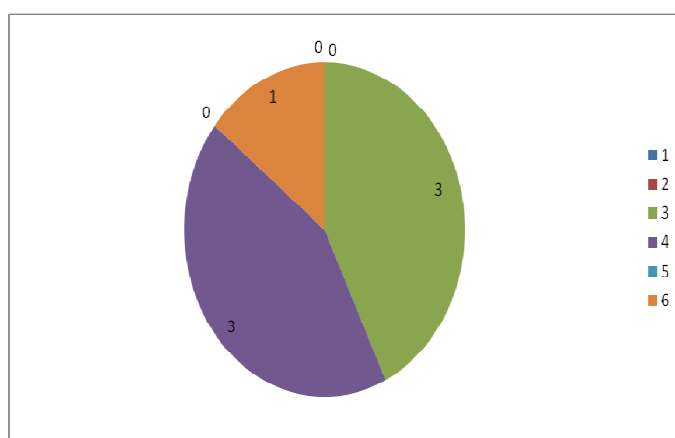
- o participare mai activă la instruirile organizate de ADR, inclusiv cu suportul partenerilor de dezvoltare;
- mai multă implicare în solicitarea suportului financiar de la ADR, schimb de idei și de experiență,
- dezvoltarea capacităților APL în domeniul dezvoltării regionale, instruirea membrilor APL pentru a putea forma viziuni proprii asupra problemelor existente,
- îmbunătățirea calității proiectelor scrise pentru aplicare,
- deschiderea pentru colaborarea cu sectorul asociativ.

Disponibilitatea și deschiderea pentru cooperare a unităților administrativ-teritoriale de nivelul II (raioane) este prezentată în diagrama 5, conform căreia toți cei 7 reprezentanți au apreciat deschiderea APL2 pentru cooperare.

Spre deosebire de APL1 nivelul de competență al APL2 este mai mare, capacitățile sunt mai mari și lucrurile se văd la scară mare, regională. Există posibilitate de atragere a proiectelor mari pentru investiții și de a suplini contribuția proprie cu mijloace financiare transferate de la bugetul de stat. Se dispune de putere de decizie asupra finanțelor și de distribuirea lor după destinație.

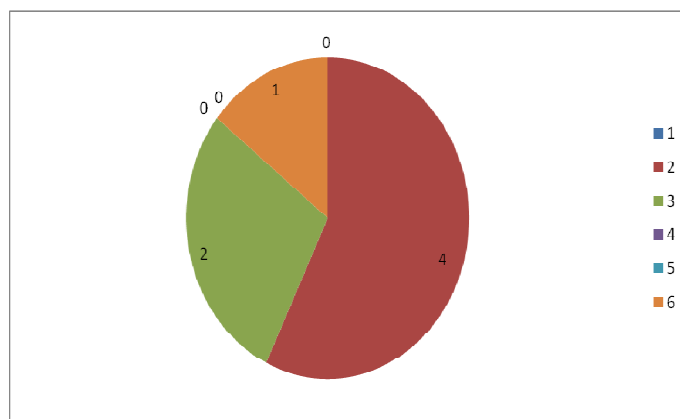
Gradul de implicare al APL2 în procesul de dezvoltare regională este considerat rezonabil de către 3 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale și bun de către alți 3 reprezentanți; 1 interviuevat neputînd să se expună asupra acestui subiect.

Pentru consolidarea implicării APL2 în dezvoltarea regională și cooperarea inter-municipală trebuie consolidate capacitățile instituționale și umane ale APL2; stimulate parteneriatele între diferite APL1 de pe teritoriul raionului, cu implicarea sectorului privat și a societății civile; elaborate și aprobate strategii de dezvoltare socio-

economică a UAT de nivelul 2 (coerente cu documentele sectoriale de politici, inclusiv cu strategiile de dezvoltare regională) precum și documente strategice calitative cu implicarea tuturor factorilor interesați; promovarea cooperării localităților din diferite raioane – cooperarea inter-raională, pentru dezvoltarea capacităților APL1 în scrierea de proiecte, implementarea lor și asigurarea durabilității proiectelor.

Capacitatea serviciilor desconcentrate de a contribui la dezvoltarea regională este reprezentată în diagrama 7.

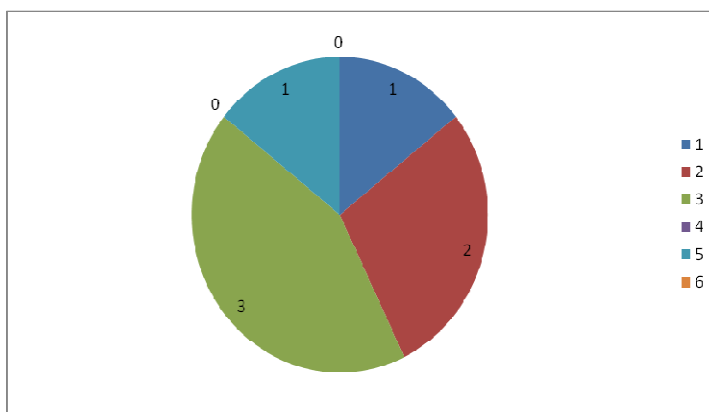

Aici părerile reprezentanților instituțiilor guvernamentale au fost mai rezervate: 4 intervievați fiind de părerea că serviciile desconcentrate nu pot contribui efectiv la procesul de dezvoltare regională, aportul lor fiind foarte slab; 2 reprezentanți au considerat că ar putea într-o anumită măsură rezonabilă să contribuie; și 1 reprezentant nu a putut să răspundă. Printre sugestiile oferite de intervievați pentru consolidarea implicării serviciilor desconcentrate în dezvoltarea regională și cooperarea inter-municipală putem enumera:

- ridicarea gradului de deschidere a serviciilor desconcentrate pentru participarea la procesul de dezvoltare regională,
- conclucrarea cu APL1 și APL2,
- participarea la schimbul de informații și implicarea în activități comune,
- oferirea de expertiză, consultanță necesară la solicitarea APL1, APL2 sau ADR în procesul de implementare a proiectelor de dezvoltare regională,
- participarea la ședințele operative, instruirile organizate de ADR; participarea la alte seminare, work-shopuri organizate pentru promovarea politicii de dezvoltare regională în teritorii; participarea la ședințele Consiliilor Regionale pentru dezvoltare.

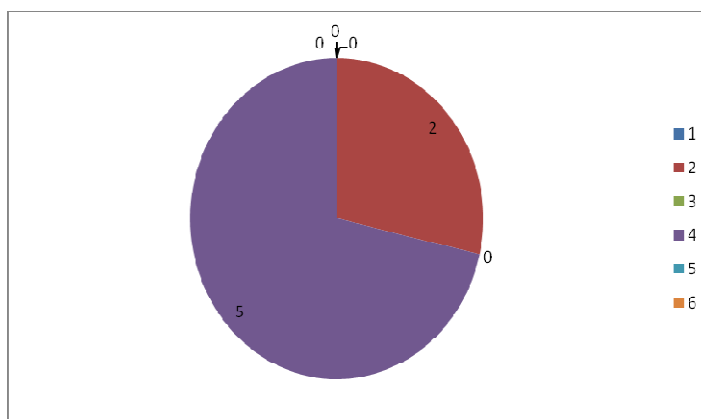
O concluzie menționată de către intervievați în ceea ce privește serviciile desconcentrate, este faptul că se așteaptă implementarea strategiei de descentralizare, pentru a cunoaște real care servicii rămân în administrarea serviciilor desconcentrate ale administrației publice centrale și care servicii trec în gestiunea autorităților publice locale de nivelul II și de nivelul I – pentru a putea discuta despre cooperarea și dezvoltarea regională.

Necesitatea și impactul introducerii polilor de creștere în Moldova, prin acordarea statutului de municipiu celor mai mari centre raionale, poate fi observat în diagrama 8. Doar 1 intervievat s-a arătat satisfăcut și a considerat excelentă această idee; 3 intervievați s-au arătat moderați în viziuni și au menționat că introducerea polilor de creștere urmează a fi însoțită în mod obligatoriu și de alte schimbări calitative, altfel se va rămâne doar cu denumirea de municipiu și fără rezultate concrete; 3 reprezentanți au considerat că nu este neapărat obligatorie introducerea polilor de creștere deoarece puțin probabil că aceasta va schimba starea deplorabilă a centrelor raionale și necesită de căutat alte forme de dezvoltare.

Persoanele intervievate au menționat că pe de o parte urmează a fi modificată structura administrativ-teritorială în general, nu doar introducerea acestor poli de creștere; urmează să fie realizată integrarea și consolidarea orașelor. Pe de altă parte, 3 municipii ar fi de ajuns, impactul va avea mai mult o influență psihologică decât economică, doar o schimbare de imagine. Dacă nu se vor evalua posibilitățile financiare ale orașelor, nu se va schimba nimic. Experiența este pozitivă, dar trebuie de examinat cui concret trebuie de acordat statutul de municipiu și de ajustat la cadrul legal al Republicii Moldova.

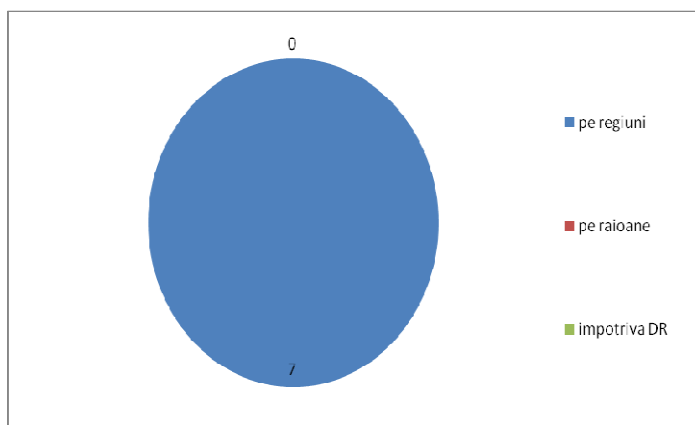
Impactul programelor Uniunii Europene (UE) pentru autoritățile locale din Republica Moldova și anume programele de cooperare transfrontalieră și cooperare regională sunt reflectate în diagrama 9. Din numărul total de intervieuați 5 au menționat un avantaj în plus al Republicii Moldova prin participarea la programele UE, iar 2 reprezentanți au menționat exact contrariul, cerințe de neîndeplinit și lipsa capacității de absorbție a programelor UE.

O unanimitate deplină în opțiunile reprezentanților instituțiilor guvernamentale la întrebarea privind modul în care urmează să se realizeze dezvoltarea regională – pe regiuni sau pe raioane, toți 7 respondenți au ales opțiunea pe regiuni, cu diverse motivări:

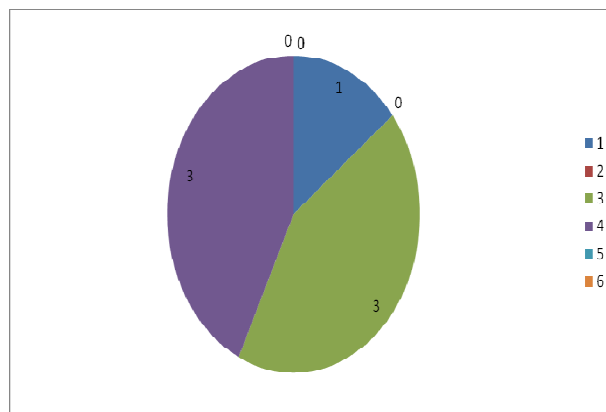
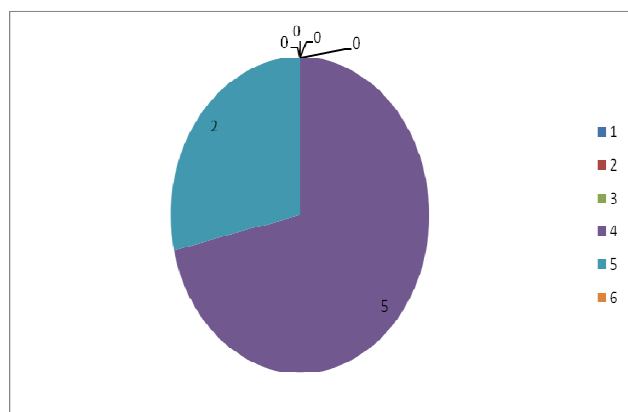
- viziune mai bună și direcție mai clară asupra dezvoltării țării în întregime,
- implicarea mai multor resurse și prin aceasta înregistrarea unei economii de scară,
- micșorarea pîrghiilor birocratice și creșterea credibilității țării și a APC, combaterea corupției, birocrăției, cooperare mai eficientă,
- micșorarea structurilor administrative și astfel eficientizarea activității APL,
- ridicarea calității serviciilor publice prestate populației, prin participarea la proiectele transfrontaliere.

Politica de dezvoltare regională trebuie să fie realizată în baza regiunilor, deoarece costurile de implementare ale acestora vor fi mai mici, efectul acesteia va fi reflectat pe o arie mai mare, iar analizând din punct de vedere regional pot fi identificate soluții pentru probleme comune ale APL.

Amalgamarea/comasarea comunităților pentru dezvoltarea locală și pentru prestarea serviciilor publice este la fel privită pozitiv de către intervieuați. Astfel toți 7 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale au menționat necesitatea comasării localităților pentru o dezvoltare locală rapidă și eficientă. Urmează să fie comasate primăriile mici, care nu au capacitate, unde nu sunt prestate servicii de către administrația publică, dar numai reprezintă locuitorii.

Eficiența actualii structuri administrativ-teritoriale pentru dezvoltarea locală și pentru prestarea serviciilor publice este prezentată în ultima diagramă cu nr.12, conform căreia: 3 intervieuați au menționat că actualul sistem este benefic; 3 reprezentanți ai instituțiilor guvernamentale au considerat actualul sistem suficient de bun, dar cu perspective de schimbare, 1 reprezentant a constatat ineficiența sistemului și necesitatea modificării acestui sistem într-un termen cât mai restrâns.

Printre **propunerile** de îmbunătățire a sistemului administrativ-teritorial poate fi menționată consolidarea teritorial-administrativă: comasarea unităților administrativ-teritoriale, care nu satisfac cerințele populației, atât de nivelul I cât și de nivelul II, pentru ridicarea capacității, minimizarea birocrăției și eficiența banilor. Dar în același timp trebuie de menționat că populația nu va fi mulțumită de o așa schimbare, deoarece pentru fiecare document (certificat) va trebui să "alerge" efectiv la raion sau la Chișinău. De aceea anterior modificării structurii administrativ-teritoriale trebuie definitivată și inițiată implementarea nemijlocită a Strategiei de Descentralizare.

III. Concluzii generale

1. Administrațiile publice locale de nivelul I cel mai bine colaborează cu autoritățile publice de nivelul II (raioane) în mai multe domenii de activitate: organizarea de seminare, ședințe comune, instruirii, consultări, identificare de necesități comune și propuneri de proiecte, prestare de servicii, etc.
2. Administrațiile publice locale de nivelul I se consideră subordonate de APL II în procesul de negociere și adoptarea bugetului.
3. Primăriile au un grad scăzut de colaborare cu serviciile descentralizate: instituții care nu se supun și nu poartă nici un fel de răspundere față de autoritățile locale.
4. Autoritățile publice locale de nivelul I nu cunosc ca instituții Agențiile de Dezvoltare Regională.
5. Coordonarea cu diferite instituții în perioada petrecerii achizițiilor îngreunează activitatea APL1. Cu achiziții prețul produselor se dublează, se achită TVA și servicii care nu trebuiesc plătite.
6. Administrațiile publice locale de nivelul I nu au relații directe cu administrația publică centrală.
7. Administrațiile publice de nivelul II colaborează eficient cu administrațiile publice de nivelul I și le consideră deschise pentru cooperare intermunicipală.
8. Administrațiile publice de nivelul II recunosc deficiența de capacități materiale, financiare și manageriale ale autorităților publice de nivelul I.
9. Autoritățile publice de nivelul II constată o lipsă de transparență în activitatea serviciilor descentralizate și o politizare excesivă. Autoritățile publice de nivelul II consideră că serviciile descentralizate se subordonează autorităților publice centrale și nu cunosc suficient de bine situația din teritoriu.
10. Autoritățile publice locale de nivelul II constată că Agențiile de Dezvoltare Regională nu au putere de decizie în selectarea proiectelor câștigătoare.
11. Autoritățile publice locale de ambele nivele, dar și autoritățile publice centrale au apreciat programele Uniunii Europene benefice, dar deosebit de complicate în accesare.
12. Autoritățile publice locale și centrale consideră că dezvoltarea regională necesită a fi realizată pe regiuni.
13. Serviciile descentralizate consideră că actualul sistem administrativ-teritorial al Republicii Moldova trebuie păstrat.
14. Serviciile descentralizate au constatat relații de cooperare cu autoritățile publice de nivelul II și relații de susținere din partea autorităților publice centrale.
15. Serviciile descentralizate nu cunosc numărul de proiecte din surse externe implementate de către autoritatea publică locală în care își desfășoară activitatea.
16. Societatea civilă nu este informată suficient despre activitatea Agențiilor de Dezvoltare Regională.
17. Societatea civilă remarcă asupra fluxului mare de cadre în structurile autorităților publice locale.

18. Toți reprezentanții societății civile au ales opțiunea de dezvoltare regională în baza regiunilor.
19. Societatea civilă pune accent pe transparența în activitatea autorităților publice locale pentru o colaborare mai eficientă și o dezvoltare regională adecvată.
20. Toți reprezentanții Agențiilor de Dezvoltare Regională sunt ferm convinși că autoritățile publice locale de nivelul I și II sunt familiarizați cu instituția pe care o reprezintă.
21. 10 din 11 reprezentanți ai Agențiilor de Dezvoltare Regională consideră că regiunea este opțiunea favorabilă unei dezvoltări durabile și echilibrate.
22. Autoritățile publice centrale consideră că autoritățile publice locale sunt deschise pentru cooperare intermunicipală.
23. Autoritățile publice centrale constată un aport scăzut al serviciilor desconcentrate în procesul de dezvoltare regională.
24. Dezvoltarea regională este văzută în unanimitate de către toți reprezentanții administrației publice centrale luând forma regiunilor.

IV. Recomandări

1. Înlăturarea barierelor birocratice și simplificarea procesului de petrecere a achizițiilor publice,
2. Descentralizarea serviciilor și acordarea mai multor drepturi și împuterniciri pentru APL
3. Acces la bazele de date oficiale (de stat) pentru APL în limita localității pe care o administrează.
4. Realizarea reformei administrativ-teritoriale: comasarea localităților mici – primării mai mari și regiuni mai mari.
5. Descentralizare și autonomie financiară pentru APL. Descentralizarea reală a finanțelor publice.
6. Impozitele colectate din localitate să rămână la dispoziția APL1 – TVA, impozit rutier, taxa pentru amenajarea teritoriului,
7. Drepturi mai largi pentru primării în eliberarea de licențe, autorizații de funcționare, patente de întreprinzător.
8. Autonomie pentru APL1 la formarea statelor de personal
9. Relații directe între APL1 și APC la formarea bugetelor și repartizarea mijloacelor financiare; finanțarea primăriilor prin bugetul de stat pe cap de locuitor.
10. Instituirea unui control riguros asupra activității serviciilor desconcentrate
11. Ridicarea prestigiului funcționarilor din primării, ca funcționarul să se bucure de continuitate și să aibă o siguranță în ziua de mâine, mărirea salariilor pentru a evita fluctuația cadrelor.
12. Consolidarea capacității și dezvoltarea infrastructurii în orașe și centre raionale
13. Crearea unei baze de date centralizate pentru toate serviciile comunale.
14. Organizarea seminarelor de instruire practică a personalului APL în scriere de proiecte.
15. Ieșiri în teritorii pentru a cunoaște situația reală a administrațiilor publice locale și problemele cu care se confruntă locuitorii comunităților rurale.
16. Perfecționarea cadrului normativ.
17. Promovarea ADR și a proiectelor derulate în cadrul ADR în presa locală și republicană